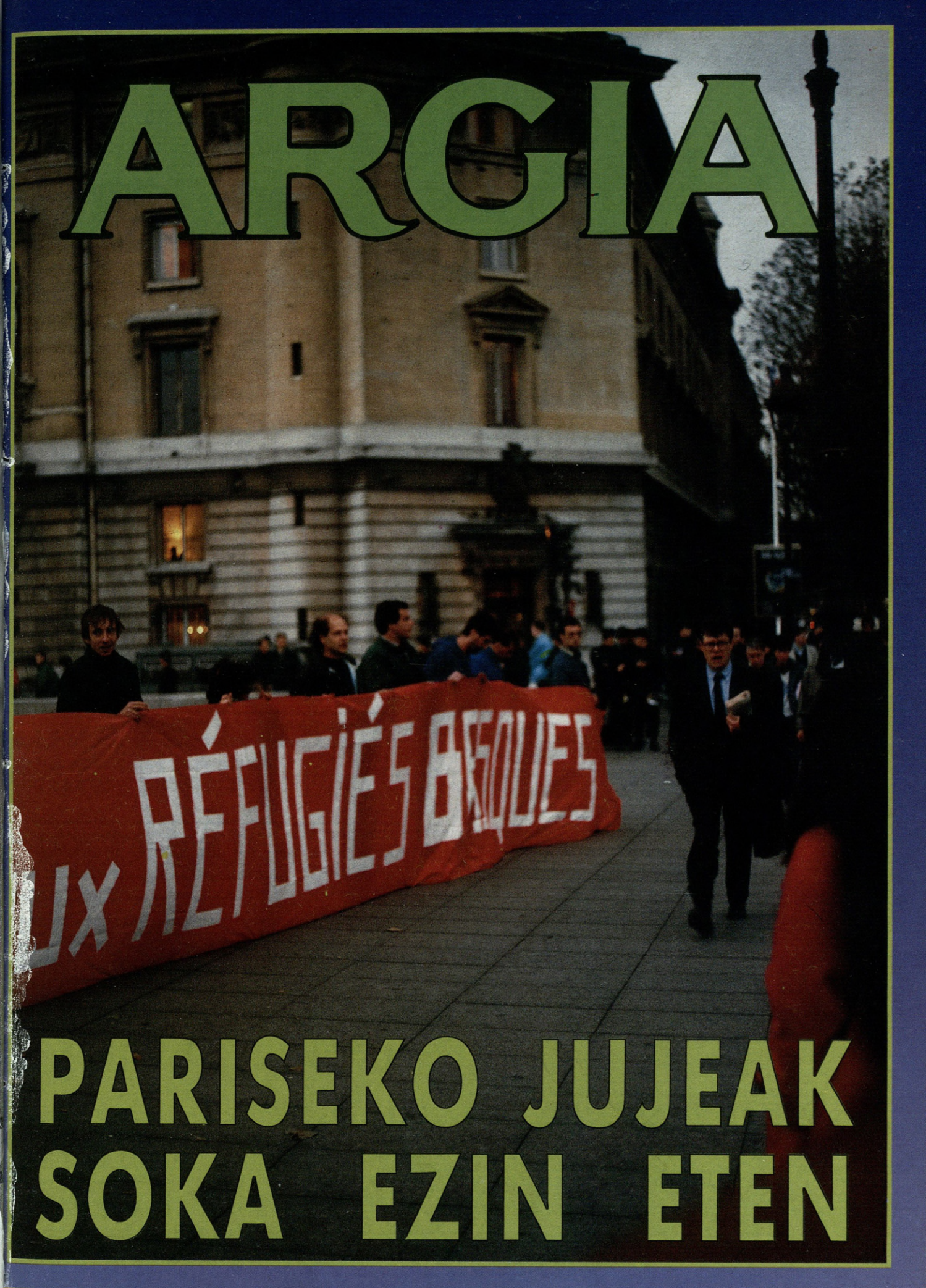

ARCIA

PARISEKO JUJEAK
SOKA EZIN ETEN

EKO

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Telf. 461177
DONOSTIA

EKO PASAI

PASAI ANTZO

S.JUAN

BAUTISTA

Kooperatiba

Villas auzoa. Telf. 550199
HERNANI

EKO ALTZA

Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

BETI MERKEK

Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO TOLOSA

TOLOSA

MERKEK

IGLESIAS

TRINTXERPE

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Telf. 211488
AIETE.DONOSTIA

EKO ASTEASU

Keelavite poligonoa z/g.
Telf. 692526. ASTEASU

EKO URRETXU

Labeaga 1. Ipiñarrieta 9
URRETXU

AUTO SERVICIO

DURANGO

Retentxu kalea 30
DURANGO

1.222. zenbakia

POLITIKA

14.— Parisen auzia, presoak greban, eta herria tinko egoerari aitz. **I. Zubiondo.**

17.— Diruaren hotsa. **B. Bakaikoa**

NAZIOARTEKOA

18.— Mosku 'estonaturik' utzi du Tallin-ek. **A. Biskarro.**

19.— Pakistan: militarrik ukitu gabe. **P. Sastre.**

ERREPORTAIK

20.— PSOEren Gobernuak langileak gerarazi nahi. **J. Mollari.**

24.— Euskal Herriko gas usainean kanpotiarrek muturra sartu. **E. Madariaga eta A. Izarzelai.**

26.— Seaska eta Frantses Gobernuaren negoziaketaren hildotik abiatu. **Isabel.**

35.— Untzigintza, itsaso lehorretan geldi. **I. Murua.**

38.— Andres Urrutia: «Zuzenbidearen munduan, euskarari dagokionean, boluntarismoa da nagusi». **J.J. Petrikorena.**

42.— Pedro Salegi, harrijasotzaileen 'eskultorea'. **L. Aristi.**

KULTURA

45.— Kultur ataria.

46.— Durangoko Azokan nobedade izanen diren liburu egileekin solasean. **G. Arrese.**

49.— Gipuzkoako bertsolari kanporaketak aurrera. **Zaldubi.**

50.— «Zortziko»: urrats berriak euskal dantzaren munduan. **I. Goikoetxea.**

52.— Kulturaren aste borroka.

53.— Muduan zabaletik kultura: New Yorker Review-ek 25 urte. **J.M. Heritz.**

54.— Gabriel Janer-en itsasoko haur eta gazte literatura. **Fito R. Bornaetxea.**

58.— Azkena: «ETB, burujabetasuna eta burugabekeria». **I. Uria.**

GARAI politiko garrantzak areagotzen ari dira abertzaleentzat auzoko gobernu zapaltzaileen makilpean: **PARISEN** epaiketak, **ESPETXEETAN** presoek gose grebak direla medio eutsi behar, eta **HERRIETAN** era guztietako salaketak egungo egoerari aurre egin ahalean. Ezinbestez, hauxe da aste honetan jorratutako gai nagusia. Gainerako gizarte arazoak ere koloka latzean daudela ezin ahaztu: **PSOEn** Gobernuak **PATRONALAREKIN** eginiko gazteen lan kontratazio akordioak **SINDIKATUEN HASERREA** biztu du; eta beste alde batetik, **UNTZIGINTZA**ko **BIRMOLDAKETA** kontuek okerreko bidetik jarraitzen dute, egunetik egunera **EUSKALDUNA**ko langileen arrazoiak nagusitzen ari direlarik. Gai gatazkatsuon aldamenen irakurriko dituzu beste 'arinago' hauek ere: **GASari** buruzkoa, **Durangorako LITERATUR** nobedadeak, **ESTONIA**ko gorabeherak, eta zenbait elkar hizketa.

Jabea: Zeruko **ARGIA S.A.L.**

ARGIA egiten dugu:

Donostia: Mikel Antza, Jon Mikel Arano, Gorka Arrese, Jon Barandiaran, Txumai Iturria, Josu Landa, Xabier Lekuona, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uria, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermite Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Jon Alonso, Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogorza, Imanol Haranburu, Iñaki Mendibe.

Kolaboratzaileak: Gemma Agesta, Xabier Agirre, Martxel Aizpuru, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrique Amonarriz, Mikel Arrieta, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elsoegi, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielan-jel Harana, Mikel Hernandez, Ostaiska Irastortza, Iñaki Irizabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Iratikoak, Irulegi Iratikoak, Koldo Izaguirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Asun Larrañaga, Lurdes Larrañaga, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfonso Martinez, Xabier Mendiguren, Mikel Mendizabal, Bego Montorio, Morau eta Martin, Josean Oiz, Eneko Olasagasti, Koldo San Julian, Andoni Sariegi 'Murumendi', Joseba Sarriena, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdei, J.L. Alvarez 'Txillardegui', Urederra, Aitor Zabalgobeaskoa.

Diselnu eta montajea: Jon Barandiaran, Eneko Abrego.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardura teknikoak: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80-1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia./ Diputazio kalea, 3, 1-ek. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248012.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1988. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	6.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	400 libera.
Estatu Espainola.....	6.000 pezeta.
Beste atzerriak.....	8.000 pezeta.
Airez.....	12.000 pezeta.

AZAROA 27 ABENDUA 3

abenduaren 9an ilberri

eguzkia: (abenduaren 3an)
irten: 08.21
sartu: 17.48

mareak: (abenduaren 3an)
gora: 12.07 eta 24.46
behera: 05.46 eta 18.23

LIBURUAK

DABID ZUAZALDE

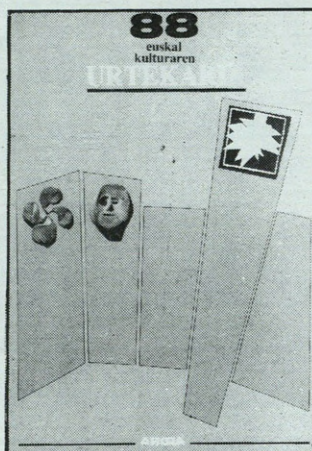
Izenburua: Euskal Kulturaren Urtekaria 1988.

Egilea: ARGIA.

Ezaugarriak: 225 orri,
1.300 pezeta.

Kontua ez da guk geure buruari loreak botatzen ibili nahia, baina Urtekari hau hainbeste lan eta nekeren ondorio izaten denez, seme-alabatxo bat bailitzan maite dugu ARGIA. Aurretik lau neba-arreba izan dituenek, familiako bostgarren umea.

88ko hau itxuraz aurrekoen antzekoa da, baina desberdina edukiz, aurtengoan gertatuak desberdin diren neurrian, eta berrikuntzaz itxuraz, bi koloretan aurkeztuz barnekaldeko orrialdeak. Harako hark zioen legez, «urtero da aurtun». Eta zer dugu aurtengoan? Hara bada: sarriera eta urteko pertsonaia nabarmenen aipamenaren ostean, ohi legez, bi elkar hizketa luze. Bata Mari Karmen Garmendia Eusko jaurlaritzako Hizkuntz Politikarako Idazkariarekin; bigarrena berriz, Jean Louis Davant,

euskaltzain, abertzale eta idazle zuberotarrarekin. Euskal kultura dute biek mintzagai, zabal hartuta, euskara eta politika ere aipatuz, nork bere ikuspegia eta eritziak azaltzen dizkigutela.

Ondoren, sailez sail, euskal kulturaren baitako alor guzti hauek jorratzen dira: ikastola, eskola, unibertsitatea, euskalduntze-alfabetatzea, euskararen normalizazioa, prentsa, telebista, irratia, zinema, musika, bertsolaritza, antzerkia, literatura, liburugintza eta artea. Horietako bakoitzean ARGIAren balantze orokor bat dator, urtean zehar gertatu diren gertakarien kronologia, gai horren inguruan jaulki diren eritzien hemeroteca hautapen bat, eta arlo horretan jantziak diren bi, hiru edo lau adituren eritziak. Guzti horrekin, edozein sailetan interesatua egon eta horren segimendua egin nahi duenak hemen aurki dezake nahikoa informazio, era erraz, xehe eta aski kontrastatuan emana.

Atal nagusi honen atzetik ttipiagotzat dator, urteko liburu eta disko argitalpen guztien berri ematen duena, hilabetez hilabete.

Eta segidan, aurtengo berezitasun aipagarriena. Dossier mamitsu eta osatu bat euskara batuari buruz. Arantzazuko biltzarre hura burutu zenetik hogeitaz urte igaro diren honetan, une egokia izan daiteke balorazio eta hausnarketarako: zein ziren helburuak, zer lortu den, zer dagoen eginkizun, erabakizun. Guzti hori eta gehiago dugu

orriotan: batasunaren arrazoi eta aitzindariak, Arantzazuko gorabehera guztiak, batua sortu osteko arazoak (hiperbatua, ahoko eredu eza, baztertuak...); aipamen berezia jasotzen dute hemen hizkuntz zabalkunderako bitartekoak: eskola, eliza, komunikabideak, eta hauen artean arreta luzeagoa ahoko mass-mediei eskaintzen zaie, ETBri bereziki, beste inork baino eragin handiagoa eta arazo latzagoak dituelako. Horrekin batera, afera honetan jakitun diren hainbat gizonen eritziak bildu dira: K. Mitxelena, A. Arejita, I. Sarasola, X. Alberbide, M. Oñativia, E. Larre, Txillardegi, J.A. Irigaray, J.L. Davant, I. Gaminde, M. Arrasate, J. Lizartza, J.M. Otermin, A. Agirreazaldegi, eta batipat Aita Villasante, honi egindako elkar hizketa luzeagoaren bidez.

Azkenik, urtero legez, Euskal Kulturaren Agenda, askori hain baliagarri zaiona, eta gaurkoturik iristen zaiguna.

Dokumentatua egon nahi duen edozein erakunde nahiz elkarterentzako ezinbesteko tresna da Urtekaria, hala nola, Udaletxe, ikastegi eta liburutegi guztietan. Baita, noski, euskal kulturaz haria galdu nahi ez duen edozein gizon-emakumerentzat ere.

Izenburua: Hamahiru ipuin arabiar.

Egilea: Ezezaguna.

Itzultzailea: Xabier Galarreta.

Argitaratzailea: Txertoa.

Denok irakurri, entzun eta ikusi ditugu noizbait «Mila eta bat gau»-etako ipuin miresgarrietako batzuk. Ezagunenak apika: Sinbad, Ali Baba eta berrogei lapurrak, eta abar. 250 ipuin horietarik ordea, asko eta asko ezezagunak zaizkigu.

Xabier Galarretak hauetako zenbait aukeratu dizkigu, gehien gustatzen zitzaizkionetakoak, eta euskaraz eman. Bazuen aukeraketa horietako tradizioa: Passolnik bat egin zuen bere filme eder hartarako, eta gurea

HAMAHIRU IPUIN ARABIA

TXERTO

etorriaz Arestik ere Bocacioren «Decamerone»tik hautaketa bat egin eta euskaratu zuen.

Ipuin hauetan, bilduma zabal horretako gehienetan bezala, jekeak, merkataria, erregeak, esklabuak, printzesak eta abarrekoak ageri zaizkigu, amodio istorio bihurrietan korapilatuta gehienetan. Bilduma osoko ezaugarria izaki, hemen ere badira kaxa txinarren teknikaz ehundutakoak, bata bestearen barruan. Guzti hori mundu arabiarreko iruditeria aberatsarekin, formula erretoliko errepikatuetan eta jakinminezko uneetan Sherezadek gauero egiten dituen etenaldiekin.

Itzultzailea saiatu da kontakizun hauei ahozketasunaren doinu xamurra eta aldi berean kutsu klasiko apur bat txertatzen, emaitzan guztiz asmatu ez badu ere. Bestalde, liburuan zehar banatutako grabatuek politago egiten dute liburua, beti egoki suertatu ez arren. Dena den, hau kasik halabeharrezko zuen, islamismoak debekatu egin baitu beti giza-irudien erreproduktzioa.

Izenburua: Neskazale gazte baten balentriak.

Egilea: Guillaume Apollinaire.

Itzultzailea: Karlos Gorrindo Etxeandia.

Ezaugarriak: 99 orri,
560 pezeta.

Gure lagun batek esan ohi duen bezala, badira esku ba-

NESKAZALE GAZTE BATEN BALENTRIAK

Guillaume Apollinaire

Itzultzailea: Karlos Gorrindo
azkar literatura erakunde

kar batez irakurtzeko liburuak, eta horietakoa izan nahi du Karlos Gorrindo Etxeandia preso gernikarrak Herrera de la Mancha itzuli eta Elkarrek bere azpisail erotikoan kaleratzen diguna.

Idazlea nor den ez omen da horren gauza ziurra, baina inori egotzekotan badirudi Gillaume Apollinaire bangoardista frantsesari egokitu behar zaiola honen aitatasuna, «Les onze mille verges» en egile ospetsuari.

Guri, egia esan, gehiago gustatu zitzaigun aipatu berri ditzueguna honako hau baino. Nobelatxo hau dibertigarria da zatika, freskotasuna dario, baina egoera eta ekintza beretsuak behin eta berriz errepikatzen diren neurrian interes pixka bat galtzen du. Horrez gainera, badirudi arreta gabe ibili zela idazlea —edizio honetako oharretan huts egin ez badute behintzat—, izen eta urteetan barne kontraesan batzuk antzematen baititugu. Baina tira: hala eta guztiz, esku bakarrak irakurtzeko modukoa izan liteke zenbaitentzat.

Izenburua: Urtearen islada.

Donsotiako 1987ko Ihardunaldiak.

Egilea: Zenbaiten artean.

Argitaratzailea: Udako Euskal Unibertsitatea.

Aurten UEUren Donsotiako Ihardunaldiak burutzen ari direnotan, iazkoetako hitzaldiak biltzen dituen liburuak kaleratu dute, aurten bertan hasi zen «Heda Saila» ren 3. ale gisa kaleratu ere, data aipatzen.

Udazkeneko hitzaldi hauek —Donsotian ezezik Bilbon ere egiten dira orain— zabal-kundekoak dira batipat, iker-kuntzakoak baino areago. Helburu didaktiko hau dela eta, espezialista izan barik 'huntaz eta hartaz' jakiteko eta gogo duen edonorentzako egokia da liburuak. Zehaz dezagun ordea zer aurki dezakegun barnean.

Jabier Duoandikoetxeak Isaac Newton fisikari eta matematikariari buruz dihardu, honek bere liburu nagusia argitaratu eman zuenetik 300 urte betetzen direla eta. Pruden Garziak nazionalismo espainiarrari buruz hitz egin zuen, II. Errepublika garaian Ortega y Gassetek eman zituen eritzietan zentratuz, Catalunyaren arazoari dagokiola gehien bat.

Basogintza politikaz mahai-inguru bat eratu zen, eta Patxi Subijana moderatzaile zutela honakook parte hartu zuten: Josu Abasolo, Kepa Albiu, Karlos Aseginolaza eta Jose Antonio Etxanizek. Hurena Pello Zabala, Arantzazuko Zentru Meweteorologikoko arduradunak, zientzia horretako Euskal Herriak zernolako azpiegitura duen kontatzen digu.

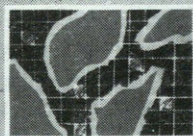
Jesus Mari Aizpuruak kimikak gure gizartean zer leku betetzen duen azaltzen du, kimikari ez direnentzat kimikaren oinarriak argituz. Antton Ibarguren abokatuaren mintzagaia zera da: krisi ekonomikoaren aurrean langileak dituen irtenbideak: kooperatiba eta batez ere S.A.L. direlakoak aztertzen ditu, ohararaziz hauek sistema kapitalistaren barnean duten partxe-izaeraz.

Gaia guztiz aldaturik, Bittor Uragak Deustuko literatura irakasleak 'nobela bat ordu-betea nola idatzi' adierazten digu. Elaberri baten hezurdu-ra eraikitzen du hainbat obra ezagunetako elementuak hartuz, eta modu bitxi honetan, zeharka bada ere, nobela bat irakurtzean, aztertzean, zertan erreparatu behar dugun irakasten digu.

Liburuak ixteko: gai bat bi abiapuntu desberdinetatik.

URTEAREN ISLADA

Donsotiako 1987ko Ihardunaldiak

Armagintza da mintzagaia. Fernando Plazaolak fisikariaren ikuspegitik aztertzen du: laborategiak, ikerlariak, militarismoak guztiok nola erabiltzen dituen, Euskadiko arma industriagintza... Joseba Tobar-Arbulu gure kolaboratzaileak ekonomiatik heltzen dio gaiari, zera frogatuz: arma lehiaketak bizimoduak suntsitu eta kapitalak kontsumotik eta enpresen berriztatzeetatik aldentzen dituela.

Ikusten duzuenek, artikulugari, bederatzi, beste hainbeste alor jorratuz. Dibulgaziozkoak direnez, beharbada inor gutxiren interesa pizteko arriskua du liburu honek. Osera, hainbat kontsultarako beti gertatuko da sobera erabilgarri bezain ulergarria.

Aldizkariaren izena: Albistaria.

Ezaugarriak: 43. alea, 40 orri.

Nazioarteko Unesco erakundeak mundu osorako egin, eta Habek euskaraz argitaratu eman duen aldizkari honen ale berri bat iritsi zaigu, abuztukoa. Jende askok agian ez du oraino ezagutzen «Albistaria», eta sarritan merzei duela uste dugu, bere orrien bitartez ohizkoak ez ditugun haizew berriak iristen baitzaizkigu.

Oraingoan haize horiek Errusia aldetik jotzen dute batipat. Duela mila urte, 988an, kristautu zen Errusia, Vladimir printzearen eraginez, eta data hori jotzen dute, bai eta ere, nazioaren sorrera gisakotzat. Milagarren

Albistaria

urteurrena oilo zirina ez dela eta, honen karia zenbait idazle sobietar ari zaizkigu hemen, hainbat argibide jakingarri emanez: Boris Raussenbach, Sergei Averintsev, Yuvenali eliza ortodoxoko kargua, eta Mijail Braitxevski. hauen artikuluek gainera, bereziki aipatzekoak dira arte errusiarraren erakusgarriak: ikono zahar eta xarmangarri horiek, eta arkitektura bizantziarraren emaitza bikainak, zuri-beltzeko eta koloretako argazkietan.

Ondoren, literaturaren harritik, idazle handi batzuen gaineko artikulak. Hiru poeta gailen, Byron ingelesa, René Char frantsesa eta César Vallejo peruarra, Storey, Glissant eta Bartet jakintsuen esutik.

Bukatzeko, geografiaz eta denboraz urrun samar gerta badaiteke ere, guztiz liluragarria iruditzen zaigu gaia: nola Brasilen orain ehun urte deuseztatu zen esklabutza (!); arraza berdintasunarena oraindik bukatu ez den burruka dugu, eta Brasilgo berri emanen digute Oswaldo de Camargo eta Ligia Fonseca.

Aldizkari honen hutsa zera izan liteke: gaurkotasunezko gairik ez erabiltzea ia-ia, baina badakigu arazo hori gainditzeko zaila dena; izan ere, mundu osoko nazioen artean egiten denez, guztien arteko oreka bilatu behar, diplomazia...

Telebista

«Harreman sakona» I.H.E.S.ari buruz

«Harreman sakona» deituriko telesailak I.H.E.S.a ikuitzea erabaki du oraingoan. Maila erdiko familia batetan kokatzen da gertakaria, pareja zoriontsu baten bizimodu orekatsuak porrot egingo duelarik gaitz beldurgarri honen iristean etxe barrura. Seguruenik arras interesgarria suertatuko da programa, hain zuzen ere, I.H.E.S.ak oraindik-orain sortarazten duen *terrorea* gailendu eta gaisotasuna eredu errealetan zehazteko ahalegin orok merezi du harreta berezirik.

Sozial mailan, I.H.E.S.aren inguruan betiko hainbat *tabu* eta kontraesan haizatzen den sasoi honetan, gauzak errezago daude, ez bairik gabe, nahasteko argitzeko baino. Medikuntzaren aldetik berriz, aurrerapen batzu eman diren arren, guzti honen

zehazteko teoria definitiborik ez da antzematen epe erdira. Eta bien bitartean, mundua (esaterako) halako beldur misteriotsu baten esku erori da. Azken batean, munduaren suntsitzeaz mintzo zaizkigun han-hemenka, I.H.E.S.ak jango gaituelakoan, eta halako kontuek, egia esan, ez diote mesede haundirik egiten gure gizartearen gaitz honekiko sensibilizatzeko behar edo premia berhalakoari.

Demagun I.H.E.S.a ondo-ondoan somatzen duzula. Hauxe izango da, hain zuzen, «Harreman sakona» telesailak aste honetan erakutsiko digun hipotesia. Egun, inondik ere konpontzeko bidean somatzen ez den hipotesia latza. Nola aurre egin gaitzari gizarte oso bat zure kontra dagoela? Eta nola lortu gizarte hau gaitzaren kontra jartzea?

Asteazkenez,
«Marnie».
Erasotzaileen
kontra, emakumeak
erantzule.

15 saio eta 15 txalo

Orain dela hamabost aste lodikote iripartsu eta onbera bat —itxuraz behintzat— gure etxeetan sartu zela, Txoritxoaren hegaleko programazio eskuzabalaren medio. 15 asteazken —eta derrigorrezko errepleiek dakarzkigun beste hainbeste ostegun sorta— hain zuzen ere, potxoloa kontu kontari izan dugula pantailetan. Horrela, azalez ikusita: tap tap, sorbaldan bi kolpe “xorionak bada moteil, eutsiok”, eta kitto. Baina kontua bestelakoa da, badago zer aipatzerik.

Dekoratu panpoxo baten eskutik aipatutako morroina agertzen zaigu, bere izena botatzen du —oraindik behin ere ulertu ez dudana— eta asteko ipuin liburu aukeratuaz osatutako marrazki bizidunetako saioa aurkezten digu. Zeinak mota guztietako istorio eskainiz —baina betiko manikeismoan, ohizko lerdokerian edota konpreniezinezko argumentuetan oinarritutakoak baztertuz— eta era ezberdinetako marrazkiak plazaratuz, biribiltasunaren maila lortzen du. Istorioa bukatzen da eta gure gizona aurrean dugu berriro, hemengo txikitoentzan eskuragaitzak diren liburuak gomendatuz baina, beti, irakurtzeko grina zuzpertuz. Hau duk/n marka!.

Antzesle eta zuzendari itzelak

Garai batetan bezalatsu, luzeen erosketen erizpideak antzesle eta zuzendari ospetsuen izenetan oinarritzen da. Liz Taylor, Charles Bronson, Sean Connery, Anthony Perkins... eta Hitchcock, John Ford... dira garantiaren babesle.

lgandez «*Last time I saw Paris*». Idazle den Charles Wills Paris eta Helen neskatxaz maitemintzen da gerra ondoko sasoiaren. Bizitza aurrera doalarik Helen hil eta Charlesek Ameriketara joko du. Arrakasta lortu arren, Paris bihotzean izanen du. Zuzendaria: Richard Brooks. Antzesleak: Elizabeth Taylor, Van Johnson eta Walter Pidgeon.

Asteazkenez, «*Norbait ate ostean*». Gogoia oinazetan duen sikiatra batek amnesia pairatzen duen gaixo batetaz baliatuko da bere emaztea akabatzeke asmoz. Zuzendaria: Nicolas Gessner. Antzesleak: Anthony Perkins, Charles Bronson eta Jill Ireland.

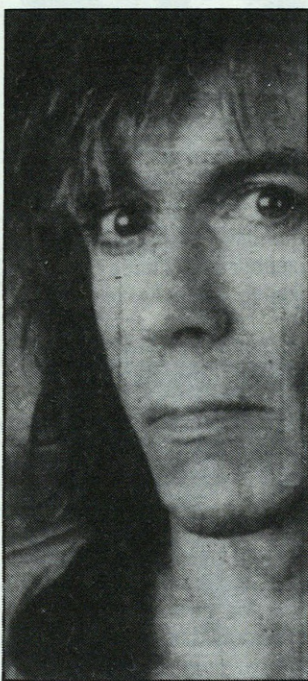
Larunbatez, «*zazpi Emakume*». Mongolia eta Txinaren arteko mugan kokaturik dagoen amerikar misio batek Tunga Khan izeneko gaizkzile krudelaren eraso jasango du, bertako emakumeak erantzule bakarrak bilakatuko direlarik. Zuzendaria: John Ford. Antzesleak: Ann Bancroft, Sue Lyon eta Margaret Leighton.

Larunbatez, gaur «*Marnie*». Alfred Hitchcock-en kleptomana baten inguruko luzea. Zuzendaria: Hitchcock. antzesleak: Sean Connery, 'Tippi' Hedren eta Diane Baker.

musika

■ Abenduaren lehenan, ostegunez, Loiola auzoko pilotaleku estalian, folk musika kantaldi bat izango dugu ikusgai "Ganbara" taldearen eskutik, gaueko 10etan hasita.

■ Oartzungo udalaren Gazte Batzordeak antolatuta, igande honetan, azaroak 27, talde honek eratutako "igandeko dantzaldiei", azaroari dagokionez, amaiera emateko, "Izadi" taldea prest izango dugu, arratsaldeko 7etan hasita, Doneztebe plazako giroa berotzeko.

azaroa

27 Igande honetan, Donostiako Anoeta polikiroldegian arratsaldeko 8,30etatik aurrera, "Crazy-head" taldea aurrelaria izanik, Iggy Pop kantaria kontzertuan izango dugu.

abendua

3 Aurtengo San Andresak agurtuz, datorren larunbatean, Eibarko kontserbatorioko Auditoriumean "Klarinete laukotea" taldearen kontzertua ikusgai izango dugu arratsaldeko 8etan hasita.

abendua

2 Gares herriko "Gares" musika aretoan, datorren ostiralean, Jonathan Richman kantaria kontzertuan izango dugu iluntzealdean.

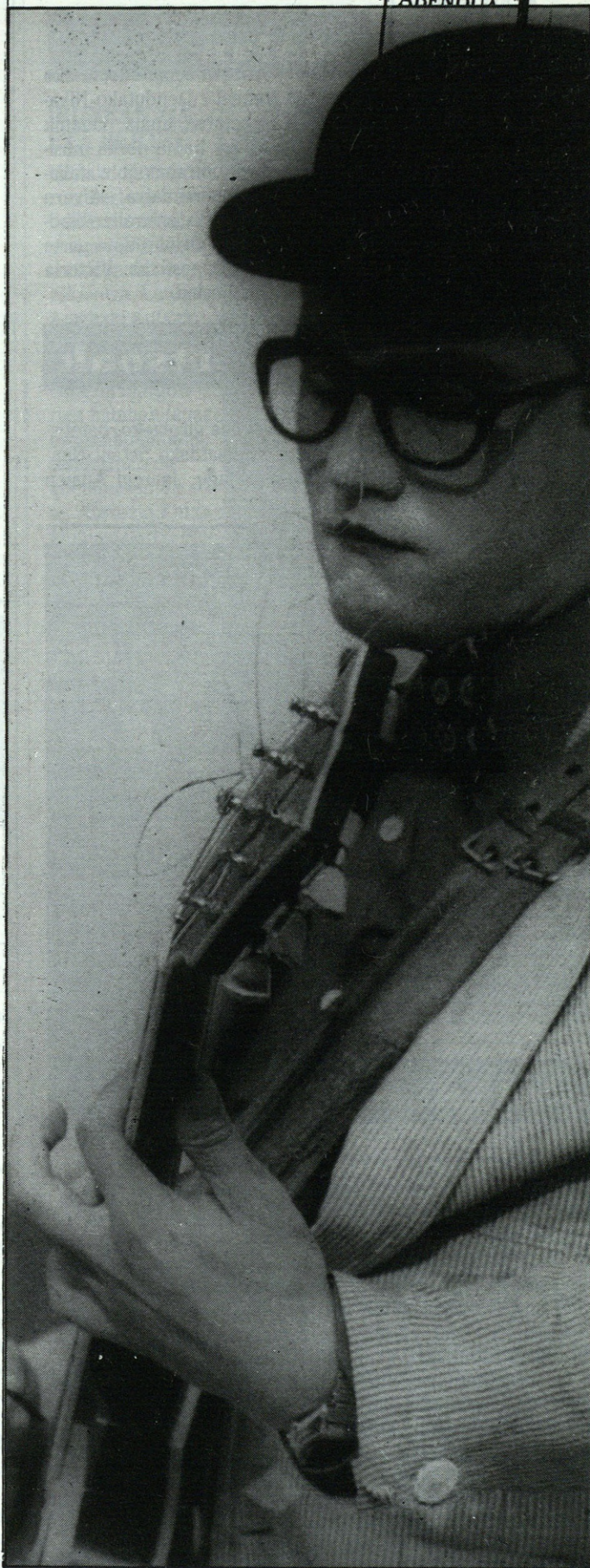
Datorren asteazkenean, azaroak 30, 2. LPa labetik atera berria duen "Malos tratos" taldeko entzunkizunearen ostean, "Barrikada"koak izango ditugu entzungai Iruñeko Anaitasunaren eratu den kontzertuan.

Lasarteko jaialdiak

A benduaren 3an, larunbatez, Lasarteko Euskara Taldeak Aparatu duen jaialdi bikainaren barruan, non besteak beste bertsolariak izango ditugun, Tapia eta Leturia, eta Kepa eta Mutriku trikitilari bikoteak saio ederra eskaintzeko pronto izango ditugu gaueko 10etatik aurrera Lasarteko Teodoso zinema aretoan.

Gasteizko The End

Hona hemen Gasteizko "The End" musika aretoak aste honetarako plazaratuko dizkigun kontzertuak: Igande honetan batetik, azaroak 27, "Wilmer X" talde suediarra eta datorren ostiralean bestetik, abenduak 2, "The petrol emotion" taldea.

Zabaleta lehiaketa.— Urria eta azaroan zehar burututako kanporaketaldia bukatuta, maisu trebeei zuzendutako Nikanor Zabaleta II. Nazioarteko Lehiaketaren finala, iadanik gertu daukagu. 12 birtuosoen arteko nor baino norka musikal honen irabazleak Alberto Bocini kontrabaxujole italiarra, Joaquín Palomares bibolinjole espainiarra, Alvaro P. Campos Blanco txeloa eta Raffaella Acella australiar bibolinjolea izan direnez, lau musikoa hauek hartuko dute parte datorren larunbatean, abenduak 3, Donostiako Victoria Eugenia antzokian eratuko den final nagusian.

bertsoak

azaroa

[30] Andoaingo San Andres Azoka eguna girotzeko, batetik goizeko 10etan, eta bestetik arratsaldeko 5etan, Narbaiza eta Larrañaga plazan izango ditugu, Jauregi Anaien trikiti doinuaren laguntzaz.

Saio bikaina

Lasarten

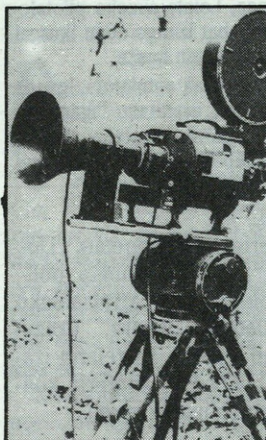
abendua

[3] Lasarteko Euskara Taldeak Teodoso zineman eratuko duen jaialdiaren eskutik, datorren igandean, abenduak 3, arratsaldeko 10etan hasita, Sebastian Lizaso, Xabier Amuritzza, A.M. peñagarikano eta Lazkao Txiki bertsolariak kantari izango ditugu. Halaber giroa epelduz, Tapia eta Leturia, eta Kepa eta Mutriku trikitilariak bertan izango dira.

Azkenaurreko saioak.— Abenduaren 11ean eratuko den aurtengo Gipuzkoako Bertsolari Kanporaketaldiaren saio nagusian murgildu baino lehen, hainbat bertsolarik badute oraindik saio horretan txirristratzeko aukera. Aste honetan hain zuzen, azkenaurreko ahalegintze hori ospatuko da. Bata igande honetan, azaroak 27 betetzerakoan, Lizartzako Azpi Ondo frontoian goizeko 11,30etan eratuko dena, Markos Manterola, Euxebio Igartzabal, J.R. Elortza, "Attola Berri", Koldo Zelaia, Juan lezea, "Altzo txiki" eta "Lexo" bertsolariek parte hartuko dutelarik; eta bestea datorren larunbatean, abenduak 3, Antzuolako "Guraso Elkartearen" antzokian arratsaldeko 10etan plazaratuko dena, non J.M. Lertxundi, "Lizarreta", Manu Gomez, P.M. Etxezarreta, Jokin Soroazabal, Nikolas Zendoia, "Ibergun" eta Xabier Narbarte bertsolariak arituko diren.

zinema

Bergman Gaztetzean

azaroa

[27] Azkoitiko Gaztetzeko Zine-klub Taldeak aza-

Nahiz eta berri zehatzik jasotzeko aukerarik ez izan, erredakzio epeak direla'ta, jakin badakigu aste honetan, azaroaren 27tik abenduaren 4a arte hain zuzen, Bilbo: ko XXX. Zinemaldia (dokumentala eta 'kortoak') ospatuko dela; erne beraz!

roan zehar Ingmar Berman zinegile suediarri eskainitako zikloa amaituz, igande honetan, zuzendari honek 1978. urtean plazara eramandako "Sonata de otoño" izenburuko filmea ikusgai izango dugu; Azkoitiko kultur etxean arratsaldeko 8,30etan hasita hain zuzen ere.

Zoo Bilbon

azaroa

[28] Britainar zinemagintza berriari eskainitako zikloari bukaera emanez, astelehen honetan, Bilboko San Bizente kaleko zine klubak, Fasek, Peter Greenaway zuzendariak 1985. urtean osatutako "Zoo, a Zed and Two Noughts" izeneko zinta gaztelarazko bertsioan eskainiko digu. Eritzi kontrajarriak sortaraz ditzakeen filme bat dugu. Batetik guztiz aldekoak, zinema kultura eta adierazpenaren tresnatzat dutenengandik, eta aurkakoak bestetik, "Lokakademiak", gihar pilatzea, amodio trajectariak edota lan irensterrezen zaleengandik. Pantailaratzea, arratsaldeko 7,30etan hasita.

Loiola eta Intxaurren

Batetik, Donostiako Loiola auzoko kultur etxean, datorren ostegunean, abenduaren lehena, "Zine Forum" sailak "¿Qué he hecho yo para merecer esto?" izeneko filmea eskainiko digu arratsaldeko 6etatik aurrera. Pantailaratzearen ostean, pelikulari buruz solasaldi bat izango dugu Esther Remiroren eskutik. Bestetik datorren asteartean, azaroak 29, Intxaurrendoko Larrotxene kultur etxearen markuan, 'Urteko Zine Zikloa' sailak fikzio zientzia filmeei eskainitako esparruan, Jhon Carpenterrek osatutako "1977, rescate en New York" izeneko filmea aurkeztuko digu, arratsaldeko 7,30etati aurrera.

Aste honetarako ere, asteazkenerako hain zuzen, azaroak 30, Leioako kanpu-seko zine klubaren eskutik, zine emanaldi bat iragaritzen zaigu, hots, 'Oscar'ez gorritutako Sidney Pollack-en "Memorias de Africa" izenburuko luzemetraia.

antzerkia

Bilboko Alhondiga eskenategizat hartuz, datorren larunbatean, abenduak 3, J.R. Bareak zuzenduta, "Alias Moliere" izeneko muntaiata taularatuko da arratsaldeko 8,30etatik aurrera.

abendua

2 Loiolako La Salle ikasketxean eta Carlos Gil Zamoraren zuzendaritzean, datorren ostiralean, gaueko 10etan hasita, "Gasteiz" taldeak Darío Foren lanaz osatutako "Pareja abierta" izeneko antzeskizuna taularatuko du.

Txontxongiloak Andoainen

Andoaingo VI. Nazioarteko Txontxongilo Jaialdiaren eskutik, hona hemen aste honetan Unibertsitate Laboralean ikus ahal izango ditugun antzespenak: Astelehenez, hilak 28, goizeko 10,30etan hasita "La deliciosa Royala" mardildar taldearen "La Medium" izeneko batetik, eta arratsaldeko 4,30etan bestetik, "Le Botroul" talde belgiarraren "S. Antonioren tentaldia" izeneko. Biharamonean berriz, hilak 29, goizeko 10,30etan Israelgo "The train theatre" taldearen "arrantzale eta demonioa" izenburuko, eta arratsaldeko 7,30etan hasita, "Docteater Svarta Katten" talde suediarren "Gau bat ekialdean" izeneko.

Tolosan ere bai.— Hauxe duzue, besteak beste, "Txontxongilo" taldeak aste honetan plazaratuko dituen muntaien berri. Batetik, datorren ostegunean, abenduak 1, Andoaingo Arrate pilotalekuan arratsaldeko 6,30etan hasita. Biharamonean bestetik, hilak 2, (abenduaren 5a arte Tolosan ospatuko den txontxongilo jaialdiaren egitarauaren barruan) talde honen azken ikuskizuna ikusgai izangidugu.

arteak

IRUÑEAN ZIA ETA BERTZE

Honako hauxe duzue, besteak beste, Iruñeko zenbait erakustokik zabalitzen diguten arte eskaintza. Lankide Aurrezki Kutxak alde batetik, Santiago Zia eta Luis Orduña margolarien hainbait lanaz osatutako bilduma bistaratuko du abenduaren 4a arte. Aurrezki Kutxa Municipalaren erakusgelan bestalde, García Castañón aretoan hain zuzen, Rafael del Real margolari erriberatarren 38 artelan aurkezten zaizkigu, non erretratu, itsas giroko pinturak eta figurak ez ezik, batez ere Erriberako paisaiak isladatzen duten koadroak nabarmentzen diren. Aipatutako erakuspen hau azaroaren 29a arte zabalik izango dugu.

lehiaketak

□ **"Tene Mujika" literatur saria.**— Debako udaletxeak antolatutako "Tene Mujika" narrazio motzeko literatur saria seigarren ediziora ailatuta da. Gaiaklibreak izango

dira, jatorrizkoak eta argitaragabeak. Lanak lemapean aurkeztu behar dira, obraren izenburua eta Debakoa den ezarri; baina egilea nor den ezagutzeko bide eman dezaketenez sinadurarik eta ez xehetasunik ez da jarriko. Kartazal itix batetan, kanpoan lanari jarritako izenburua eta barnean egilearen izena, abizenak, helbidea, telefonoa eta egilearen sinadura eta N.A.Naren kopia bat igorri behar delarik. Lanaren hiru kopia, Debako udaletxera bidali beharko dira azaroaren 30a baino lehen.

□ **"Donostia hiria" ipuin lehiaketa.**— Lehiaketa honetara aurkezten diren ipuinen jatorrizko hizkuntza euskara izango da eta ez da itzulpenik onartuko. Ipuinak lehenago argitaratu gabeak, eta gai librekoak izango dira, partehartzaile bakoitzak nahi adina lan aurkezterik izango duelarik. Ipuin bakoitzak izenburu bat eraman beharko du, lema ere ipini daitekelarik. Lanen luzera ez da inolaz ere 12 foliotatik gorakoa izango, bi espaziotara mekanografiatuak. Lanak lau-kozturik aurkeztu beharko dira autorearen arrastorik gabe, kartazal itxi batean autorearen izen-abizenak, bizi-lekua eta zuzenbidea azaldu beharko delarik. Lanak Donostiako kultur eta turismo ekintzetxera, Reina Regente kalea, 20003-Donostia, igorri behar dira abenduaren 5a baino lehen.

□ **Bertso-paper lehiaketa.**— Mutrikuko AEK-k 4. Bertso paper lehiaketa antolatu berria du, bertan Mutrikuarrak edo Mutrikun bizi den edozeinek parte hartu dezakelarik. Bi maila bereizi dituzte antolatzaileek, bata hamalau urterainokoa, hauek lau bertsoz osatu beharko dutelarik bertso-papera eta hamabost urtetatik gorakoentzat bestea, hauek hamar bertso egingo dituztelarik. Gaia librea da, eta partehartzaile bakoitzak nahi adina bertso-paper bidali ditzazke. Bertso-paperak azken eguna azaroaren 30a izango da, honela bidali beharko direlarik: sobre batetan bertso papera, ezizen batez sinatua, eta beste sobre txikiago eta itxi batean, azalean ezizena duela, egilearen izen deiturak, helbidea eta telefonoa. Lanak helbide honetara igorri behar dira: Mutrikuko gaueskola AEK, frontoi kalea z/g. Mutriku.

□ **Manuel Lekuona ikerketa saria.**— Euskaltzaindiak herri literatura aztertu eta landu asmoz, ikerketa sari hau antolatu du. Lehiaketa honetako gaia, herri literatura izango da, osorik ala zatiren bat aztertuz. Lanak euskaraz idatziak beharko dute izan, gutxi gora behera 100 orritako luzera izan behar duelarik. Lanak igortzerakoan, orijinala eta lau kopia bidali beharko dira, izenordepean, egilea nor den ager lezakeen aztarnarik gabe, jatorrizkoak eta argitaragabeak izanik. Idazlanak bidaltzeko epea, aza-

roaren 30ean itxiko da, hauek helbide honetara bidali behar direlarik: Euskaltzaindia, Arbieta, 3-3. 48008 Bilbo.

ihardunaldiak

■ Abenduaren 10ean ospatuko da Gasteizen Euakal Dantzarien biltzarren asanblada orokorra. Esan bezala Gasteizen ospatuko da asanblada, Aurrezki kuxta munizipalak General Alaba kalean duen Ajuria aretoan. Bukatzeko soilik esan beharra dago arratsaldeko 5etan hasiko dela bilera.

E KBren ihardunaldiak.— Abenduan "Vascuencearen legea"ren urtemuga beteko dela eta, azaroaren 30etik abenduaren 15era bitartean, Nafarroako EKBk lege honi buruzko ihardunaldiak antolatu ditu. Ihardunaldiak Nafarroako Hizkuntz eskolan ospatuko dira, honako helburu hauekin: delako legeak euskararen munduan izan duen eragina arloz arlo aztertzea, normalkuntza prozesuari begira lehentasuna duten urratsak seinatu eta Euskal Herri osoari zuzenduta legokeen plangintza baten beharra plazaratzea. Hitzaldi batek eta bost mahainguruk osatuko dute programa, guztira bertako eta kanpoko 24 hizlarik parte hartuko dutelarik. Bestalde, abenduaren 10ean, lege honen aurka eta Euskal Herri osoan zehar euskarak jasaten dituen erasoan aurka, manifestazio nazional baterako deia zabaltzen du EKBk.

X. San Andres Azoka

Asteazken honetan ospatuko da Eibarko Untzaga plazan San Andres azokaren hamargarren edi-

zioa. Goizeko 10etan, kalejira izango da trikitilariekin; ordu berean epai-mahaia lanean hasiko da, nekazal sariketaren sari-banaketa 1etan izango delarik. Eguerdiko hamabietan, herri kirolen ihardunaldia egongo da. Ekintza haueza gain, bertsolariak eta trikitilariak izango dira goiz guztian zehar, giroa alaitzeko asmoz. Arratsalde, bostetatik seietara bitartean, trikitilariak eta bertsolariak arituko dira berriro ere, arratsaldeko seiretan azokari amaiera eman go zaiolarik.

Zutik! ihardunaldiak

Pasa den aste honetan zehar LKlko Zutik aldizkariak antolaturiko ihardunaldiak ospatu dira Bilbon, Donostia, Gasteiz eta Iruñean. Aztertu diren gaiak oso ugariak izan dira: Perestroika, Europako ekonomia, Iraultzaileak...Ihardunaldi hauei bukaera emateko, astelehenen honetan, azaroaren 28an, Mahainguru bat izango da Bilboko udal liburutegian. Txema Monterok, Rosa OLivaresek eta J.Iriarte "Bikilak", "Europa eta Euskadi" gaia aztertuko dute.

Lezoko AEK-k hitzaldi sorta bat antolatu du aste honetarako, bertan hiru hitzaldi izango direlarik. Azaroaren 28an, Josu Tellabidek "Euskararen muga linguistikoa eta bere inguruko toponimia: Lapurdi, Baixenafarra eta Zuberora" gaia aztertuko du. Asteartan arituko dena, Koldo Artola izango da, honek aztertuko duen gaia, "Nafarroako eusklakiak" izango delarik. Hitzaldi sorta honekin bukatzeko, azaroaren 30ean berriro ere Josu Tellabide izango da arituko dena, honako honetan ere aurreko gai bera aztertuko duelarik, baiian Bizkaiara eta Arabara atxikiiz.

kirolak

Zamudion idi probak

■ Azaroaren 25, 26, 27 eta 28an Zamudion idi probak jokatu dira. Azken honetan ugaritzen ari den joera jarraituz, pisu librean jokatu dira probak. Ez dugu oraindik partehartzaileen zerrenda eskuratzetik izan, baina partehartzaile bikainak izango direla ziurtatu daiteke.

Idi probak Aian

Larunbatean idi probak izango dira Aiako herrian. Desafio baten aurrean aurkitzen gara honako honatan, aurrez aurre arituko direnak Juan Aranbarriren idi pareta eta Patxi Arzadunaren bikotea. Bi mila eta hogeita bost kiloko harria erabiliko dute, jokatzeko den diru kopurua ehun mila pezetatakoa delarik.

Herri mailako pentlaton txapelketa.— Aspalde eman genizuen proba honen berri, baina eguna gerturatzen ari denez berriro ere honen berri ematea egoki iruditu zaigu. Pentatlon honetan partehartzaileak bete beharko duten lehen proba harrijasotzearen izango da, 100 kilotako harria 25 aldiz jaso beharko dutelarik. Bigarren kirola gizon proba izanen da; larehun kilotako harria erabiliko dute kirolariak, bi plaza edo untze bete beharko dituztelarik. Ondoren aizkoran arituko dira, kanaerdiko hiru enbor ebakiko dituztelarik, bi etzanda eta bi zutik. Laugarren ariketa txingae-rutea izango da: 50 kiloko txingak hartu esku banatan eta sei untze edo plaza izango dute zeregina. Jokalari bakoitzak beteko ditu banan banan proba guztiak, denak batera hasiko direlarik. Azken orduko aldaketarik ez baldin badago beraz, abenduaren 6an jokatu da proba hau. Lekua oraindik ziurtatzeko baldin badaukagu ere, seguraski Tolosako zezen plaza izango da.

mendi ibilaldiak

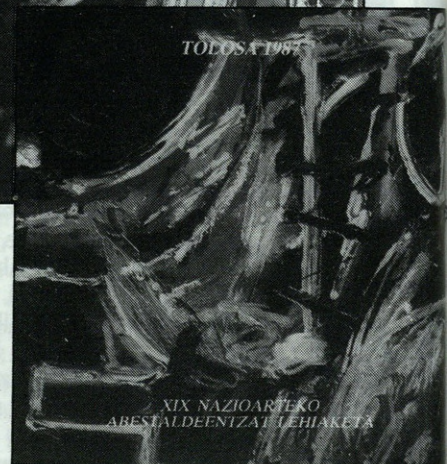
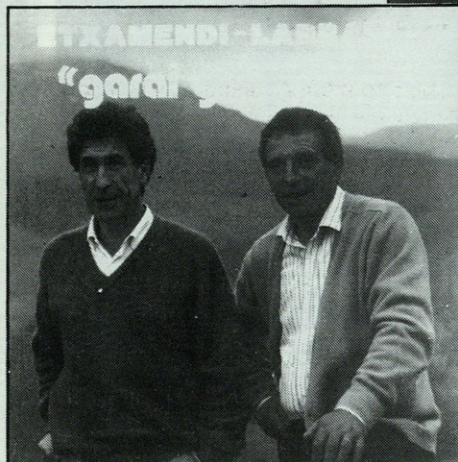
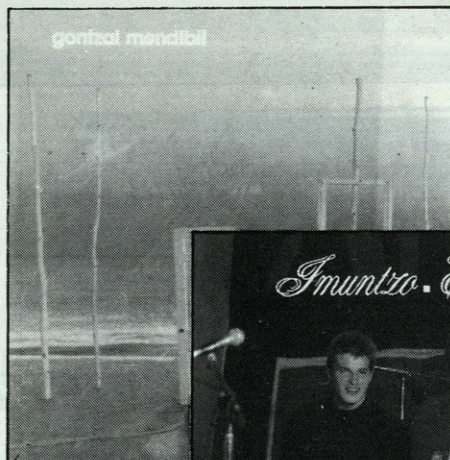
□ **Tabira:** Durangoko mendigoizaleek Azazeta-Opakua bira egingo dute azaroaren 27an.

□ **Euskalduna:** Andoain-Belkoain-Andoain bira egingo dute Andoaingo mendigoizaleek azaroaren 27an.

□ **Aitzarte-Xabier:** Abenduaren 3tik 6ra bitartean, Sierra Nevadara egingo dute ibilaldia Donostiako mendigoizale hauek.

□ **Pagoeta:** abenduaren 4an, Bidarra-Ainhua bira egingo dute Zarauzko mendigoizaleek.

eta Durangoko azokarako argitaratzear:

**Sasitik sasira (ELTZEGOR)
Xelebrekeriak (TXIRRI, MIRRI ETA TXIRIBITON)
MANUEL LASARTEren bertso hautatuak
BOST AXOLA... eta abar**

DISKOETXEA

**ARBAITZALDE ETXEA,
SAN ROKE AUZOA
TLFN.: 45 96 29 / 46 29 64
20009 DONOSTIA**

Euskal preso politikoen senide eta lagunak

«Guri eginiko mespretxuak ez ditu inork ezergatik merezi»

Aldameneko bi Estatuetan diren euskal preso politikoez bizirik irauteko aurrera daramaten borroka latzaren ondorioak beraiek pairatzen badituzte ere, preso hauengandik gertu bizi ziren eta urteotan gertu egoten saiatu direnekin, senide eta lagunekin alegia, mintzalditxo bat izan dugu. Hiru pertsonekin bakarrik hitz egin arren, hauen hitzek kolektibo honetan gertatu eta gertatzen ari denaren adierazgarri izan daitekeela iruditu zaigu.

Kolektibo bat osatzen duten kontzientzia hartzerakoan antolaketa ezinbestekoa da.

Beti esan ohi da semea, alaba edo lagunen bat preso izatea egokitu egiten dela, hau da, gutxien espero denean ingurunea zeharo aldatzen dela. Hau honela, era batera edo bestera gisa honetako gertakari batek etxe bat eta bertako pertsonak markatzen ditu. Markatze hau zein eratan, nola eta zein eragin duen azalarazten saiatu gara.

Semea errefuxiatu izatearen larritasuna

Zamora inguruan jaio zen bi seme Alcalan dituen Sagrario eta gazte zelarik Gasteiz aldera hurbildurik, urte gehienak Tolosan eman ditu. «Gure etxean ez zen inoiz politikaz hitz egiten eta bapatean, konturatzen naizenerako, seme zaharrena Iparraldean daukat. Hasiera batetan lur jota nengibilen, zaila bait da hori irenstea baina semea seme da, eta orduantxe hasten dira Iparralderako nire bisitak». Hondartzan edo halako kaltetan eginiko zite, muga igaro beharrrak... aurreko bizitza baldintzatzen dute. Mugan izandako istiluak, semea bisitatu eta paisanozko polizia bizkar atzean... «Behin Donibanen Jose Manuel nire semearekin nengoela, polizia

“**Eguberrietan gaizki pasatzen da mahaira begiratu eta bi aulki hutsak daudela ikusirik**”

espainiarrak atzetik genituela konturatu zen, eta kale ertza pasa eta **'amatxo korri'** esan eta hantxe biok korrika. Azkenean galdu genituenean negarraldi batetan murgildu nintzen lasaitasun apurra lortu arte. Tentsioa oso handia izaten zen».

Eskuarki bederen, seme-alaba bat Iparralderantz jotzen duenean, auzo edo herriko bizilagunen jarrera ere aldatzen da; batzuen erreazioa hobezina bada ere, lagun ziruditen askok pott egiten omen dute, «laneko kideak, adibidez, oso ongi portatu ziren guztiak, baina enkargutara joan eta, beti bezala, agur egin lagun batzuri eta agur lehor batez erantzun edo beste alde batetara begiratzen zuten. Niri berdin zitzaidan, ni betikoa naiz eta ez naiz nire semeetaz lotsatzen, ez eta gutxiagorik ere».

Bestalde, jendea oso harriturik agertzen omen da, Sagrario eta antzeko egoeran dabilen jendearen baikortasuna eta alaitasuna ikusirik, «nik, beste munduko edozein pertsonak bezalatsu nigar egiten dut, eta asko gainera, baina hori etxe eta familia gehienetan gertatzen da. Momentu hobeagoak eta txaragoak daude eta niri hau gertatu ba-

“**Ni betikoa naiz eta ez naiz nire semeetaz lotsatzen, ez eta gutxiagorik ere**”

painiarrean barreiatuak zeuden espetxeetarako hamabosteroko bidaiak hasten dira emakume honentzat. «Asteburu batetan Iparraldera, bestean Alcala, Herrera edo tokatzen zenera adierazten digu irrafartsu Sagrariok. Eta Jose Manuel harrapatzen dutenean, astero espetxeera, zeren gehienetan ez zuten biak espetxe berean ipintzen. Gero, gazteena Segoviara trasladatu zuten eta borrokan ari zirenez, bisitak 10 minututakoak ziren. Bertako funtzionarioek begi zabal-zabalekin begiratzen omen zuten kotxeetan joandako senide eta lagun taldea, «nolatan etortzen ginen hain urrutira semea 10 minutuz bisitatzera galdetzen ziguten, eta gure erantzuna betikoa, **'Puerto de Santa Maria-ra eramaten badituzue hara joango gara, edo Murcia-ra edo eramaten dituzuen edonora'**, eta ez zuten gure jarrera hori ulertzen».

Urteetako borroka daramate senide eta lagunek.

«Ez naiz nigarretan itoko»

Baina bizitza moeta berrira ohitutzen hasten den ama honek, semea bezalatsu GAL taldeen hatzaparrak ezagutuko ditu. «Aurrekoa latza bazen, horrelako garaietan ama batek sufri dezakeena ezin da inolaz ere adierazi. Gerora desagertuko ziren Joxi eta Joxanekin bizi zen nire semea, eta desagertu ziren arratsean beraiekin egon zen. Bestalde, Zuberoako barnetegi batetan Eugenio Salazar 'Tigre' hil zutenean bertan zegoen semea ere. Horrelako sustoak ez zaizkit inoiz ahaztuko». Garai honetan GALen ekintzen berri ematen ziren baikoitzean, telebista eta irratiaurrean aurrean beste familietaz pentsatzen isurritako malkoen samina adierazi digu Sagrariok.

zait gainditu behar dudala sentitzen dut eta anbulategiko lanari eguneroko gogor ekin behar diot. Nola bizi bestela? Aldatu naiz, noski, baina ez naiz nigarretan itoko. Ihauteriak datozenean, jende askok ez du ulertzen, bi seme preso izanik, txarangen atzetik ni saltoka ibiltzea. Nire semeek ezin badute eta nik gogoa badut beren partez egiten dut eta oso alai gainera».

«Hemendik at ez da morala ulertzen»

Jose Manuel seme zaharrena polizia espainiarraren eskuetan erori baino lehen, seme gaztea ere, Iñaki, poliziaren-gandik jarraitua sentitzen omen zen eta ama honek balkoiean portala zaintzen eginiko gauak kontatu dizkigu. Azkenean semearen bila etorri eta Estatu es-

Eguberrietako samina

Atxiloketa egunak ederki gogoratzen ditu emakume heldu bezain gazte honek. Poliziekin, abokatuekin, forensearekin bizitutako esperientzia oso nekegarria egin zitzaion, «semea gobernu zibilean izatea eta bere arropak txikituta eta odoleztatuak entregatzea izugarria da», hala ere, emakume honen erreazioa guztiak hartu eta berehala salaketa ipintzeazain zen. «Behar bada ez zuen askotarako balio izango, baina semeari egiten ari ziotena pentsatu eta niri ere egiten zizkidaten mespretxuak ikusirik, lotsa alde batetara utzi eta semea ahal den neurrian defendatzera erakusten dizute, lurra eta zerua mugitu behar badira, mugitu egiten dira. Polizia batek zure bi semeak hil egingo dituztela aurreperra esaten dizunean, eztarrian

Senide eta lagunaren berotasunaren garrantzia ikusirik, oztopo guztiak eskas bisitaldiak eragozteko.

sortzen zaizun hori ez da berehala pasatzen, pizten zaizun sua ez da erraz itzaltzen. Guri egindako mespretxuak ez ditu inork ezergatik merezi».

Preso diren seme-alaben eta gurasoen arteko adin ezberdintasuna handia izan arren, egoera honek elkarrenganako ulermena, eta batez ere, errepetoa dakatza, «ni askotan errezatzen egon izan naiz eta semea bisitatzerakoan, honetaz ere hitz egin diot, eta berak zera esaten dit: 'ama, zuretzat otoitzak eta niretzat zortea'».

Eguberrietan gaizki pasatzen omen da mahaira begiratu eta bi aulki hutsak daudela ikusirik, baina telegramak, eskutitzak eta bisitak eginez, tartean pastelak, tartak, eta jaki ederrak prestatuz, preso lagun talde osoaren artean jango dutela pentsatuz hutsune hori nolabait bederen betetzen dela dio Sagrario tolosarrak.

Semeak gose greban eta amak ezin jan

Gose grebak latzak dira benetan, gure neska-mutilak piskanaka ahitzen doazela ikusteak bihotzean zera bat jartzen dizu, jateak ere lotsa antzeko bat senti arazten dizula». Sagrariok, Euskal Herriko beste hainbat ama eta senidek bezalatsu, bere esperientzia kondatu digu, «beren eskubideak lortzeko gose grebaren bidez borrokan ari direnean, bazkalorduan mahaian eseri eta gogoak joan egiten zaizkit, ez naiz gauza izaten patxadaz ezer jateko, hori bai, gose greba amaitutzat jotzen dutenean —nahiz eta bati baino gehiagori irrifarra eragin— izugarritzko betekadak egiten ditut, orduan bai, gustora janda!!».

Espetxeak detentzioaren egunaren luzapen bat

Estatu frantsesean senide edo lagun bat duten euskaldunek konponbidea bilatzea gatzagoa dute. Fresne-en itzalpean eta egun gose greban dagoen Imanol Txabarrik eta beste lagunek ere, bisiten kopurua oso zehaztua dute, preso politiko honen lagun den Anek digunez, «bisitak egiteko baimenak eskatu behar ditugu eta senideak eta lagunminak soilik lortu ditzakegu, gure kasuan, oso gaixorik dagoen Imanolen amak, bere anai batek eta nik dugu. Amak ezin izan dio bisitarik egin eta gainontzerako senideek ama zaindu beharra daukate. Arazo ekonomikoa oso kontutan hartzekoa, eta nik neuk, hamabostero soilik joan naiteke zeren bestela...»

Espetxeak zientoka kilometrotara badaude, senide eta lagunaren arazoak gehitu egiten dira, «pentsa, dirua alde batetara utziz, hizkuntzaren arazoa du, hasiera batetan espetxeen helbi-deak zuzen aurkitzea oso problematikoa egiten zitzaigun, espetxe hauetan egotea detentzio egoeraren luzapen bat besterik ez da, senide eta lagunetatik urrun mantentzea bait da duten helburu nagusia» aztertzen du Anek.

“ Horrelako garaietan ama batek sufri dezakeena ezin da inolaz ere adierazi”

Bisitak egitea ohitura batetan bihurtzen bada, ez dira horregatik soberan daudenik ikusten, «bisitak dira, neurri handi batetan, guzti hau aurrera eramaten laguntzen dietenak, ohitura bat da baina ohitura hori ez da zamatsua egiten, horiek egiten ez direnean, zerbaiten falta somatzen da eta hutsune hori bete beharra dago».

Inpotentziaren kezka

Presoen oreka sikikoak bisitariengan izan dezakeen eragina nabaria litekeela hausnar daiteke, «askotan bisitak egiten ditugunean alimoa emateko esperantza joaten gara eta juxtu alderantzizkoa suertatzen da, haiek guk baino jarrera arrazionalagoa erakusten dute» dio Mitxel Sarasketaren lagun den Uzunek, «Alberdi Martiarena hil zeneko —jarraitzen du emakume honek— biharamonen bisitatza joan behar nuela pentsatu nuen, 'Krakas' oso laguna bait zuen Mitxelek, eta mintzatzen hasi ginenen betiko kontuez hasi zitzaidan, gero lagunaren berri eman zidan, baina ekintzetan ere lagun asko galdu zuela adieraziz, bizitza hasi eta maitu egiten dela esan zidan; alimoak ematera joan eta gu gara animatuak».

Bisitak egiterakoan sortzen den inpotentziak amorrua pizten su senide eta lagunaren artean, «kabinetan sartu, kristala eta barroteak erdian eta zure laguna beste aldean, inpotentzia handia da. Paketeak sartu eta txorixoak edo beste edozer atzera botatzen dutela funtzionarioek eta berriro etxera bueltan... oso txikia sentitzen zara».

Beste preso kopuru garrantzitsua bezalatsu sakabanaketaren arazoa gertutik ezagutzen ari da Mitxel Sarasketa, «behin zigortu egin zuten eta zuzendariekin mintzatuz, denak ongi portatzen zirela, preso komunekin batera zinemara joan zitezkeela eta zuzendaria bera joaten zela luzemetraikak ikustera esan zidan, baina erreallitatea bestelakoa da; zinemara joanik komunekin erlazioak, hau da, mintzatu eta liburuak trukatzegatik zigortu zuten. Zuzendaritzak eta funtzionarioek senideak 'ongi' tratatzen saiatzen dira, hau da, hitz politik eta esaten baina egoerak behartzen duenean zangalatraba handiak jartzen dizkigute».

Senide eta lagun bakoitzaren egoera desberdina bada, kolektibo batetaz mintzatzen ari garela esan daiteke, talde bezala kontzientzia hartuz, egoera honetatik ahal duen hoberen irteten da. Hala ere, erreallitate gordin honetan, presoene eusteko ama eta gainontzerako pertsona hauen lana ezinbestekoa da. Sufirimendua ere, egunerokoa.

INAKI ZUBIONDO

Pariseko jujeek Iparraldeko elkartasunaren soka ezin eten

Epaiaren zain geratu dira Parisen juzgatu dituzten hamaika lagunak, eta epai horren proportzioa ezagutu zain daude abertzaleak Iparraldean bezala Hegoaldean ere. Hegoaldean mobilizatu direnentzako, errefuxiatuer. kontrako ofentsibaren neurri adierazgarri bat izanen da. Ezkutuka dabiltzan hegotarren lagunak diren Iparraldekoentzako, beren adiskidetasunaren kriminalizatzean Pariseko agintariek noraino iritsi nahi duten ikusiko da.

Pariseko auzia eskarmentutzat jotzen bada, sortu duen elkartasuna garrantzitsutzat jotzen da.

Frantziako komunikabideek askok espero zuten baino haize guttiago eman diote Pariseko epaiketari, eta horretaz arduratu diren askok —«Libération» egunkariak berak— epaituei egozten zaizkien «bekatuen» eta horientzako eskatzen diren zigorren arteko proportziorik eza azpimarratu dute. Errefuxiatu bat bisitatu eta egunkariak eraman izanagatik hiru urtetako espetxe zigorra eskatu zuen fiskalak Danien Derguy-rentzako, adibidez.

Zigor baino gehiago eskarmentua

Hamaika lagun Iparraldeko, denak ere nazionalitate frantsesaren jabeak, Casorla jujearen aurrean. Espainol kutsu garbia duen abizen frantsesua du epaileak. Hamaika horietatik batzuk Joxe Arregi errefuxiatu-ohiari edo Zubillaga errefuxiatuari laguntzeagatik arrestatu zituzten, eta beste batzuk berriaz horietako norbaiten paperetan bere telefonoa aurkitu izanagatik.

Beste berezitasun bat nabarmenagoa bazen auziperatuen artean. Beren buroak abertzaletzat azaldu dituzte batzuek, hauen arteko zenbaitek biolentziaren kontra dagoela erantsi duelarik. Beste bost, Iparraldean biziz frantses azaldu dira. Garai batean Rocard buru zuen PSUko irakasleak batzuk, komunista disidente baten bat. Hauek gizona lagundu dutela adierazi dute; norbaitek engainatua izan dela salatu du, gizonarekin fidatu eta hau emandako konfidantzaz baliatu omen delako.

Victor Pachon, irakaslea, argi mintzatu da: «Nahiago dut ETAr lagundu diodala neri aurpegiratzea, errefuxiatu errugabe bat espulsatzen uztea baino». Logika honek bere indarra izan du urte-tan Ipar Euskal Herriko biztanle askoren artean, eta epaiketa honekin bezala orain artean joan den udazkeneko «razzia» famatu hartatik egin diren presioekin solidaritate hori hautsi nahi da Parisetik.

Pintxazoak aski ez eta ertzainak orain kokatan

Garaikoetxearen telefonoaren kontrol ilegalak Ertzantza, García Andoain eta deskuidatzen bada Arzalluz bera bustitzea nahikoa ez bazen, hiru kilo kokarekin harrapatu dituzte beste bi ertzain Bizkaian. Ardanza buruko minez.

Argentina eta Uruguaytik iritsita hegazkinetik jaistarekin egin du topo Jose Antonio Ardanzak prolemekin. Euskadiko Ezkerrak egin duen salakuntza dago batetik, Gasteizko Gobernuak Legebiltzarra mesprextatu eta baztertzen duela alegia. Aulesiaren deklarazioek ondoko egunetan erantzun gutxi jaso dute, eta Parlamentuan bertan eztabaida biztera ez dira iritsi oraingoz.

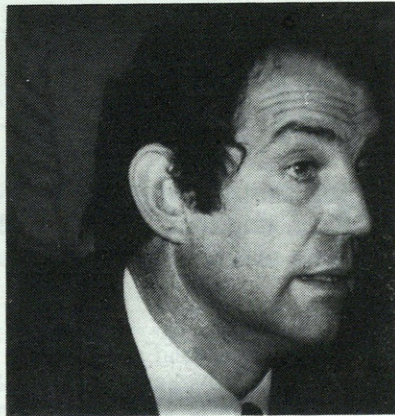
Konexio ugari Garaikoren telefonoak

Buruhauste gogorrakoa presentatu zaio Gasteizko lehenakariari ertzainen aferekin. 1986ko abuztuan Karlos Garaikoetxearen telefonoan ezarri zen kontrol txapuzeroaren inguruko azterketek aurrera segitzen dute, eta Azpeitiako juezaren aurrean Martin Ramon Epalzak PN-Vko buruak ere inplikatu ditu. Bere gainetik zeuden ertzainez gain, lehen ere aipatua izan zen García Andoainen inplikazioa gehiago esplikatu du, eta gauza guztien berri Retolazak eta Arzalluzek bazekitela argudiatzen du.

Egun batetik bestera bere deklarazioak aldatzen dituen baten hitzak kontutan hartu behar ez direla argudiatu du Arzalluzek, baina gero eta zabalagoa da alderantzizko susmoa: nagusien babesik gabe aurkitu denean hasi dela gauzak kontatzen Epalza ertzaina.

Koka trafikoan harrapatu orain

Alde horretatik, Barne Sailarentzako unerik desegokienean gertatu

da koka trafikoan zebiltzan beste bi ertzainen detentzioa. Hiru kilo «elur» harrapatu die polizia espainolak Jose Ignacio Gutierrez eta Juan Manuel Martinez ertzainei, beste trafikatzailer belga batekin ari zirela. Hori gutxi balitz, ERNE sindikatukoak omen dira bi ertzainak.

Berri honek komentario ugari sorrerazi du, eta gehiago jakin denean ertzainekin detenitutako belga libre utzi dutela. Espainolek ertzainei «txitarro» bat sartu dietela aipatu du zenbaitek. Dena dela, droga arazoa hain larriki bizi duen herri honetan Ertzantzak duen famari mesede handirik ez dio egiten.

Guardia Civilaren eta polizia espainolen jokabidea droga trafikoarekiko askotan salatu dute hainbat pertsona eta erakundek. Ertzantzak despregatuta dagoen lekuetan duen kredibilitateak kolpe gogorra jasan du honekin. Garaikoetxearen telefonoaren kasoan bezala gauza «sub judice» dagoela esatea baino zerbait gehixeago esplikatu beharko du Juanito Lasa kontseilariak.

Batasunan eta Amnistiaren aldeko Batzordeetan.

Eiffel dorreko pankarta erraldoi hura, duela bi aste Seine ibaian egindako ekintza deigarria... Parisen bertan agertzea planifikatu zuten Jestoretako buruek, eta baita bertarako seirehun lagun bildu ere. Kontrol handiak ziren, ordea, mugan aste osoan zehar, Parisen epaituak zirenen familiarteko askok on-

gi frogatu ahal izan duen bezala. Parisa iritsi ezinean —mugan atzera bota ziztuzten— Madrilén manifestatu ziren errefuxiatuen alde mobilizatu ziren 600 militante abertzaleak, enbaxada frantsesaren aurrez aurre eta inguratzen ziren oinezko eta kotxezkoen arridurarako.

Seirehun horiek iritsi ezin izan ziren arren, pankarta baten inguruan agertu zuten beren protesta Auzitegiraino iritsi ahal izan ziren zienta bat lagunek, Saint Michel-go zubiaren inguruetan. «Haruntza iritsi garenok pribilegiatu batzuk izan gara», adierazi digu bertan izandako batek. Mugan gelditu eta berriro «Espainiaratuak» asko izan ziren, eta Baionako tren geltokian bertan abiatzen ere ez zitzaion utzi euskaldun bat baino gehiagori. Parisen agerpen handi bat egin ezinik ere, beste asko ugaritu dira herrietan zehar.

Baionan manifestaldia larunbatean egin zen, kontrol polizial handi batekin, Pariseko auzia zela eta. Muga itxita egon zen arratsalde osoan, eta Ertzantzaren SOS-Deiak zerbitzuak dramatisimo puntu bat gehiago erantsi zion asuntoari: gaua arte ez zela frontera irekiko adierazten zen, eta bostetarako. Baina abertzaleen arteko tentsioaren ondorioak ere nabari ziren Baionan: denbora gutxiren aldearekin bi gose greba ezberdin egin dira, eta horren inguruan abertzaleen arteko polemika eta haserre nabarmenak dira. Azken urteotan abertzaleen artean izandako tentsioa goxatzen ari zela uste batzen, egonezin hau asteotan gogorra da Iparraldeko abertzaleen artean.

Herrerarako martxa gainean da berriz ere

Ekintza gehiago omen dago programatuta ondoko asteetarako, eta jadanik batzuk agertzen hasi dira. Estatu Frantsesean —Espainolean bezala— barreiatuta diren errefuxiatu politikoak ere gose greban daude, Estatu Espainolekoe-tan daudenak ahalik eta presiorik handiena egiten ari dira, eta kalean egin nahi denaren adibide bat Donostiako katedralean zerratu direnek eman dute. Bertan itxi diren ehun pertsonetatik dozena bat gose greban sartu da.

Eguberriak gainean, euskal preso eta errefuxiatuen aldeko mobilizazio sail guzti hau berotuz joango da ondoko asteetan, hilaren 17an Herrera de la Mancha egin nahi den martxan burutzeko. Eguberri aurretik Estatuko espetxeetan zehar sakabanatuta dauden presoek agurra sinbolikoki Herreran egin nahi zaie, eta jadanik prestakizunetan su eta gar ari direla adierazi dute Amnistiaren aldeko Batzordeek.

I.Z.

Eguberriekin

elkartasuna areagotu

1984eko estradizioetatik batik bat oso larria bihurtu da errefuxiatuen egoera, mundu guztiak dakienez, eta Fando abokatuak «ura kendu arraina ito dadin» formulatu duen politika horretan Pariseko auzi honekin jauzi koalitibo bat zetorrela ulertu dute Herri

Zenbait errepublika,
Konstituzioaren aldaketaren aurka

Mosku «estonaturik» utzi du Tallin-ek

Fite erreakzionatu du Moskuk estoniar parlamentarien erabakien aurrean. Bi ziren erabakiak: «Errepublikaren subiranotasuna» aldarrikatzen zuen bata, soviatar legedia Estonian automatikoki ez ezartzeko eskubidea defenditzen zuen bestea. «SESBen legeek Estoniako lurraldean Errepublikako Sovietak onartutakoan hartuko dute indarra», baieztatu du Parlamentuak.

Biharamunez Estoniako parlamentuaren buru den Arnold Ruutel Kremli-na joan beharrez izan da, Moskun agi denez aipatu erabakien konstituzionaltasuna eztabadan jarri bait da. Aurrera ateraez gero, Estoniak beste inongo errepublikak orain arte ezagutu ez dituen botereak izango lituzke. Aipagarria da parlamentuaren ahozbatekotasuna, 250ek alde eta 7k soilik eman bait zuen kontrako botoa.

Estonia lurrez Euskadi bi aldiz da, Tallin hiriburu, milioi t'erdi bizilagun, %67a estoniar (fino-hungriar familiako hizkuntza), %27 errusiar, eta abar. Letonia eta Lituania gisa, independente izan zen 1919 eta 1939 bitarte.

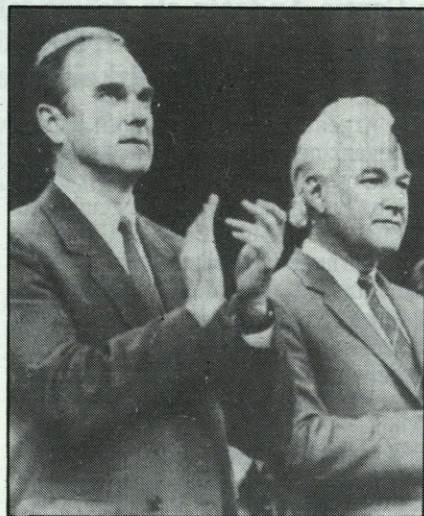
Enkajatzeko modukoa ala gehiagorako asmotan?

Estonia ez da, irudi litekeen bezala, besterik gabe, gogoia eman diolako ofentsibara pasa. Izan ere Sovietar Batasuneko Soviet Gorena da hilaren 29an errepublikei bete-betean dagokien Konstituzioaren aldaketa bati ekin nahi diona. Gorbaxov-ek berak proponituriko aldaketa horren arabera, bestea beste, soviatar errepublikek orain artean zeukaten Batasunetik bereizteko eskubidea galdu egingo lukete. Estoniak egin duena beraz *aurrea hartzea*

izan da. Mart Tarmak, aurtengo apirilez sorturiko «Herritar Frontea» erakunde autonomizalearen buruetarikoak: «*Estoniako herriak ekintza konstituzional batez adierazi du bere borondatea. Konstituzioak ez badio denbora honen izpirituari erantzuten, bera beharko da berrikusi.*»

Egoera nahasia Brasilen

Izugarrizko mobilizapenen artean suertatu dira Brasilen hauteskunde munizipalak. Bontzien arabera ezkerrek nabarmen egiten zuelarik aurrera, enpresetan grebak, kaleetan manifestaldiak eta orohar krisi giro bat bizi da denetan.

Toome, errepublikako lehen ministraria, eta Savisaar, «Herritar Fronte»koa.

Beste frontekide bat, Marju Lauristin ere Moskura deitua izan da, eta bertaratu aitzin deklaratu du: «*Hasiera batean Gorbaxov haserre izanen da nik uste, alabaina gu bere laguntzailerik onenak garela ulertuko duela esperantza badu.*» Ulertuko al du Gorbaxov-ek? Zaila dirudi benetan, gauzen gehiegizko bestelakatzea ematen du, Moskuk betiere oso begi kontserbakorrez begizatzen duen nazionalitatei buruzko puntu horretan hain zuzen ere. Gainera sezesioaren aldeko joerak bizkortzen ari direla dirudi: irailaren 11ko manifestaldian —Estonian inoiz izan omen den handiena: 300.000 lagun— hizlari gehienak independentziaren alde mintzatu ziren —arazo horiek, horratio, oso neke dugu geure bertoko perspektibatik konprenitzen.

Estonia ez dago bakarrik. Bi egun beranduago, azaroak 18, Lituania zen Konstituzio berriaren egitasmoaren hirugarren artikulua errefusatzeko zutena. Motibu berberetatik, 5.000 lagun manifestatzen ziren Tbilisi-n, Georgia, eta egun batzu lehenago, hilaren 12an, 100.000 omen ziren —xifra borobilduegiak izaten dira baina— azken errepublika horren erusieratzearen aurka karrikartzen zirenak. Eta Armenian su konda-rrak egunetik egunera ari dira berpizten: beste greba orokor bat, hilaren 18an. Hego zen iparraldetik behintzat, dudatan ipintzen da erreforma ofiziala, edo erreformarik eza, edo, hitz bitan esateko, gauzen egoera.

Benazir Bhutto, gobernu buru berria

Pakistan: militarrik ukitu gabe

Botontziak ireki dira Pakistanen eta, itxi direlarik, emakume bat, Benazir Bhutto, gertatu da garaile. Bera izango da lehen ministrari berria. Zia jeneralak 1979an hil zuen Zulficar Ali Bhutto-ren alaba dugu.

Zia jenerala abuztuan hil zen, abioi is-tripu batean, eta hark ongi amarraturik utzi zituzkeen hauteskundeak ez dira uste bezalaxe gertatu. Izan ere Ziak azaroaren 16rako ipini bazituen hauteskundeak, ez zituen kasualitatez ipini. Benazir haurdun zegoelarik, justu egun hauetarako espero bait zen erdi zedin; alta bada, fetxa baino lehen egin zuen umea eta, zesareagatik egun batzutako bajaran izan bada ere, kanpainian indarrean ibili ahal izan da bate-tik bestera.

Parean Nawaz Sharif zuen, Pendjabeko industri gizon ahaltsua, zeina koalizio za-bal bat antolatu zuen emakumeari freno egiteko. Erlijio zaleenak eta Armada be-rarekin omen zituen Sharifek, batzu Bhu-ttok Pakistanen islamiartzea geldiaraziko zuen beldur izaki, besteak defentsa aurre-kontuak murriztuko lituzkeelakoan. Ba-tean eta bestean oso kontuz ibili beharko du Benazirek, ezer aldatu nahi badu, ikus-kizun bait da.

Mohadjiren abotsa

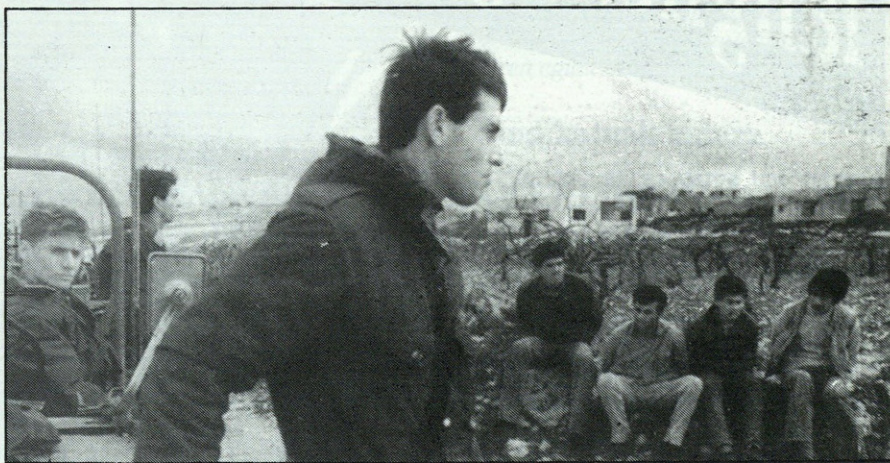
92 jearleku Bhuttoen Pakistan Peo-ple Party-rentzat, 54 oposizio berriaren-tzat eta 40 gaineratikoeztzat suertatu dira. Inork ez, beraz, gehiengo absolu-torik aurrerantzean. Zein aliantza egi-nen du Bhuttok? 40 horietarik batzu hautatu beharko ditu, eta mohadjirak zain dauzka.

Karachi-ri, Pakistango hiririk handie-nari zegozkion 13 ordezkarietatik 11, gehi beste bi Sind herrialdean bertan, lortu dute mohadjir hauek, berez India aldetik inmigratu edo hobeto esateko errefuxiatu zirenek. Hauek, beste talde txikien antza, saiatuko dira orain, es-traineko aldiz aukera dutelarik, beren ahotsa entzun eta beren eskubide na-zionalak —berek horrela deiturik— eza-gutu daitezen.

Horiekin-eta bilatu beharko du beraz Benazirek oreka berria. PPPren progra-ma, bestela, oso da moderatua, estatu aurrekontuaren %48a jaten duen arma-dak ez du daukan pribilejiorik galduko, eta Islamabad Washingtonen aliatu-rik onena izaten segituko du, Afganistani buruzko politika ezertan aldatuko duen duda txiki bat egonik.

Afganistandar errefuxiatuentzat ere aldaketarik heldu liteke.

Motorra lurralde okupatueta dago; argazkian, lau atxilotu, beren atxilotzaileekin.

Tel Aviven da pilota.— Hogeitahiru «nazio»k ezagutu dute palestindar Estatu berria, eta kontrako ahotsak momentuz oso dira moderatuak. Horrela, badirudi intifadari bultzakada politiko bat ematearren Palestindar Kontseilu Nazionalak harturiko eraba-kia oso une egokian hartu dela, eta Israel eta Estatu Batuak erantzun bat ematera be-harturik ikusiko direla —orain arte «OLPren kontzesioak gutxiezigizkoak» direla esan du-te horiek, eta «benetako borondatea ikusteko dagoela» eta apenas beste deus ere. Pa-lestindarrak beren aldetik Israelek eta Palestinak «elkar ezagutu dezaten» eskatzen ari dira, eta horretarako Estatu bana izatea urrats garrantzitsua dateke. Estatu berria, nor-mala denez, aidean dago, ez bait du lurrik, ez hiribururik, ez oraingoz gobernamendu finkorik ere. Oinarri bakarra, ahalegina legeztatzen duena, «barruan» dago, lurralde okupatueta, eta han erreboltak aurrera darrai, eta besteen egoskorkeria, noizdainoko ote?

Abenduaren 14ko grebak
UGT eta PSOE elkarren kontra jarri

PSOEren gobernuak langileak gerarazi nahi

UGT eta CCOO sindikatuak bat etorri dira Abenduaren 14erako Greba Orokorra antolatzen hasteko estatu españolean. Madrilgo gobernuan agintzen duen PSOE alderdiak berriz bere militantzia guztia mugituko duela esan du greba horren kontra. Sekula baino haustura handiagoa gertatzen ari da PSOE eta UGTren artean hauteskunde garaia gero eta hurbilago sentitzen denean.

Aldian aldiak ohituta geunden UGT eta PSOEren pertsonaien batzuk elkarren artean haserre ikusten. Nicolas Redondo Felipe Gonzalezekin haserretu zenekoa PSOEren kongresuan, edota parlamentari aulkiari uko egin zionekoa ekar ditzakegu gogora esaterako. Galerna labur eta irudi-kanpaina moduan hartu izan ohi dira horrelakoak.

Oraingoan ordea ekaitz iraunkorra bihurtu da Redondo eta Gonzalez-Guerra-Benegas-en arteko liskarra. "Sindi-

katuak gorria irristatu" direla esan du Felipe Gonzalez-ek. Gobernua "horia-gotu" egin dela erantzun Redondok. Benegasentzat irrazionala eta kontserbadorea da sindikatuen postura. Redondorentzat berriz «Benegas ume bat izan da beti eta sinistu egin du PSOEko "numero tres" dela PSOE "uno y medio" baino ez dagoenean».

Aldizkari espñoletan, hizko bihurtu den bezala, hasiak dira erreportaiak argitaratzen Nicolas Redondok ministro

batek baino diru gehiago irabazten duela esanez. Redondok erantzun du ko-bratzen duen nominaren agiria publikatuz, baina egindako intosikazioari buelta ematea ez da bat ere erraza gertatzen.

Hitz hutsak baino gehiago

Deklarazio hutsen gainetik, edo azpitik, borroka latza prestatzen hasiak di-

rela antzematen da. Gobernuak eta patronalak ez dute nahi sindikatuak mobiliza daitezen. PSOEek bere militantzia guztia grebaren aurka jarriko duela esan du. Chaves ministroak ez duela amore emango sindikatuak baretzeko. UGT eta CCOO aldiz aurrera doaz Gazteen Enplegurako Planak mugitu-arazi dituelarik.

Guztiaren azpian ordea gobernuaren ekonomi-politika dago. Fuentes Quintana katedratikoaren ustez «Mundu guztiak daki gobernu sozialistaren politika ardura handikoa izan dela gaurko arazoan aurrean. Historiaren zentzua izaten jakin du, eta historiak eskatzen zuen politika, ikuspegi tradizional batek begiratuta, apenas zen sozialista. Ajuste politika bat eskatzen zuen, tradizionalki PSOEren helburu izan den aberastasunen banaketari uko egiten ziona. Eta egia esan, ajustea ona izan da».

Garaikoetxearen lehendakari-orde izan zen Mario Fernandez-en ustez ere «Gaurko politika ekonomikoa bere horretan mantendu beharko litzateke, ona bait da orokorrean hartuta». Bere ustez oso arriskutsua gerta daiteke PSOEren gobernuak bere politika aldatzea UGTekin adiskidetzeko. «Datozen hauteskundeetarako batasun itxura eman nahiak eragin dezake prozesu ekonomikoko onuragarri honetan atzerak egitera». Euskal Herriari dagokionez: «Euskal ekonomiaren garapena garapen ekonomikoko espñoletari lotuta dagoela aita Asteteren katezisman esaten ziren egiak bezain egia galanta da».

Sindikatuak kalera

Sindikatuak ez datoz bat goiko erietzietan. ESK-CUISen ustez borroka egin beharra dago «gertatzen diren eskandaluak direla medio: banketxeen irabazi-tzarrak, enpresarioak edonolan subentzionatzea, gehien daukatenean ihes fiskala, Administrazioan ematen den in-fluentzi- trafikoa... eta PEJekin areagotuko diren aldizkako lanak arrunt bilakatzearen kontra». Ezker sindikalarekin bat egin eta grebara deitu du sindikatu honek ere.

ELA/STV sindikatuak ere dei egingo du Abenduaren 14eko grebara eta bultzatuko ditu gainontzeko mobilizazioak ere, baina dagoeneko prentsan adierazi duenez (telefonoz elkarrizketatzeko egin ditugun saio guztiek ez dute fruiturik eman), gobernu espñoletaren politika ekonomikoko orokorraren aurka egin nahi dituzte egin beharrekoak eta ez PEJaren kontra bakarrik.

Estatu mailako ikasleen erakundeek ere bat egingo dute sindikatu nagusiekin greba orokorrerako deia zabaltzerakoan. Nolabait ere beraiek deitu zituzten UGT eta CCOO Gazteen Enple-

Rafa Diez (LAB):

«Prest gaude mobilizatzera, baina ez PEJagatik bakarrik»

**ARGIA.— Ze balorazio egiten du-
zue Gazteen Enplegurako Plana de-
la eta?**

RAFA DIEZ.— Goxoki pozointsu bat da Plan de Empleo Juvenil hau, gazte-
dian dagoen erantzun gaitasuna neu-
tralizatu nahi bait du. Gaztedi hau es-
trukturaliki marjinatzen du sistemak
eta PEJ honen bidez gaurko egoera
ekonomiko-politikora erakarri nahi du
sinisgarri bilakatuz. Estatuan kasik mi-
lioit erdi gazte eta Euskadin gazteen
%58a langabezian daudelarik garbi
ikus daiteke maniobra politiko kolore
horikoa dela PSOEek sostengatzen
duen sistemak egindakoa, gaztedi
ahaztu eta marjinatu horri beita mo-
dular jarriaz plana. Bestalde, maniobra
honen bidez, CEOE, Confebask... pa-
tronalaren esku jartzen du debaldeko
esku-lana inolako konpromezurik ga-
be etorkizunean kontrato iraunkorrak
egiteko. Hau da, egun dagoen lan-lan-
gabezia egoeran ez du inolako ele-
mentu berririk ekartzen langabezia
kopurua jeisteko, ze, behin epea bete
ondoren nagusiak ez daude behartuta
gazte horiei lana ematera. PSOEek eko-
nomi-lan munduan, kapital multina-
zionalaren norabideek ezarritako kon-
tzeptu eta legedi erreakzionarioa sar-
tzen du maniobra honen bidez.

**A.— Nola ikusten dituzu UGT eta
PSOEren arteko hika-mikak?**

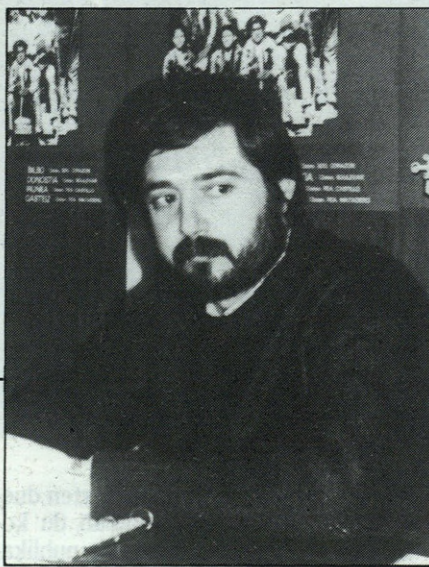
R.D.— UGT-PSOEren arteko ezber-

dintasunak gero eta bortizkiago ari di-
ra agertzen jende-aurrean. Sakonki
baloratu gabe UGT eta PSOEren ar-
tean egon izan diren haserre-aldi
egoera ziklikoak, arazo honen sako-
nean dagoen bereizgarri bat aipatu
nahi dugu: ez CCOO, ez UGT, ezin di-
ra agertu, eta gutxiago Euskadiko lan-
gileriaaren aurrean, langile klasearen
interesak defenditzen dituzten sindika-
tu bezala. Bai CCOOk, bai UGTk des-
mobilizazioa potentziatzearen jarrera,
sistemaren filosofian integratzearen
jarrera eta desklasamendu jarrera era-
kutsi dute bai teorikoki, bai praktikan.
Gaur egun diskrepantzia agertzen ba-
da, PSOEren politika ekonomikoa oso
agresiboa delako da. Hain da agresio-
boa sindikatu hauei irents ezina bila-
katu zaiela; ikusten bait dute aurre
egiten ez badiote horri, besterik ez ba-
da testimonialki edota irudi aldetik,

galdu dezaketela langile mugimen-
dun izan dezaketen eragin guztia. Es-
tatuaren markoan bereiziki, Euskadin
CCOOek eta UGTk daukaten eragina
nahiko mugatua bait da.

**A.— UGT eta CCOOek deitutako
mobilizazioen alde agertzen al da
zure sindikatua?**

R.D.— Erakunde moduan prest gau-
de bai borroka ideologikoan eta bai
mobilizazio praktikoan aurrera era-
mateko, baina ez bakarrik Plan de
Empleo Juvenil horren inguruan, bai-
zik eta PSOEek garatutako eta hemen-
go titere autonomikoei onartutako
politika horren kontra, euskal ekono-
miaren okerrerako eragina baino ez
bait du. Euskadiren desindustrializa-
zioa, inbertsioen boikota eta hemengo
agente politiko autonomikoei estruk-
turaliki euskal ekonomia garatzeko da-
rakusaten gaitasun eza aipatu gabe
ezin sar gaitzke PEJ horri erantzun
partzial bat ematen. Mobilizazioen al-
de gaude baina UGTk eta CCOOk
planteatzen dituzten mobilizazioak
PEJ horrek mugatutakoak dira, eta ez
dute hortik aurrera jo nahi PSOEren
gobernuarekiko borrokan. Ez dago
benetazko apostu bat politika ekono-
mikoari erantzuteko. Greba biguin bat
planteatzen da eta nahiko arriskutsua
gainera, PSOEek komunikabideen bi-
dez eramango duen kontra-borroka
ideologikoa eta intoxikazioa medio.

UGTk gauzak jarri dituen bezala as-
ko aldatu beharko du jarrera PSOEek,
hurrengo hauteskundeetan, orain arte
bezala, gobernuaren alderdirako eska
ditzan botoak Redondoren sindikatuak.
Gobernuak berriz garbi utzi du ez duela
bere politikan atzera egingo sindikatua
samurtu dadin.

gurako Plan horren kontra zerbait pres-
tatzera.

Egutegi bat ere prestaturik dago mo-
bilizazioetarako, Azaroaren amaieran
hasi eta Abendaren 14a bitartean. Ikas-
leek esaterako Abenduaren 1ean izan-
go dute Greba Orokorra. Martxa bat
antolatu dute egun berean estatu guzti-
tik Madrilera.

Euskal Herrian ez da gauza bera ger-
tatuko ikasleen aldetik. Jarrai erakun-
deak esaterako Azaroaren 30erako dei-
tu du "Presoen dispersioaren aurka"
borroka egiteko.

Zer egingo du UGTkoa den PSOEren
militanteak? Lerrook idazterakoan
PSOE barruko Izquierda Sozialista ko-
rrontea UGTren alde aterako dela jakin
da. Noraino iritsiko da sua?

Oso ondo esplikatu beharko dio kon-
tuta PSOEek bere militantziari. Hala eta
guztiz ere ez du erraza izango gobernu-
ra altxatu zuen jendearen botoa berres-
kuratzea. EEEko lehendakaritza ge-
ratzen zaio Feliperi estatu espāñolean
propaganda egiteko baina, denbora
denborari.

JOXE MOLLARRI

DURANGO

**Bertakoak ez bagina,
gure kafea ez litzateke berria izango.**

Imagina ezazu unetxo batez BAQUÉ KAFIA, hemendik ia mila kilometrotara egongo balitz... Orduan, nahiz eta kafea egunero xigortuko bagenu ere, nahiz eta egiten dugun bezain ongi egingo bagenu ere, zuregana iristerako garraioak, biltegiak, bitartekariak eta abarrak direla medio, kafea zeharo zaharkitunik egongo litzateke eta lurrina bidean galduko luke kafea igortua geratuz, eta ez litzateke kafe berria izango. (Gertatu ohi da). Beraz, betidanik Durangon gaudenez gero eta gure kafea egunero xigortzen eta banatzen dugunez gero, argi eta garbi esan dezakegu, hemen, BAQUÉ KAFIA dela kafe berria.

CAFFE BAQUÉ
Hobea, berri-berria
bait da.

**BIDEO ETA FILMEEI AHOTS, HOTS ETA MUSIKA
EZARTZEKO PREST**

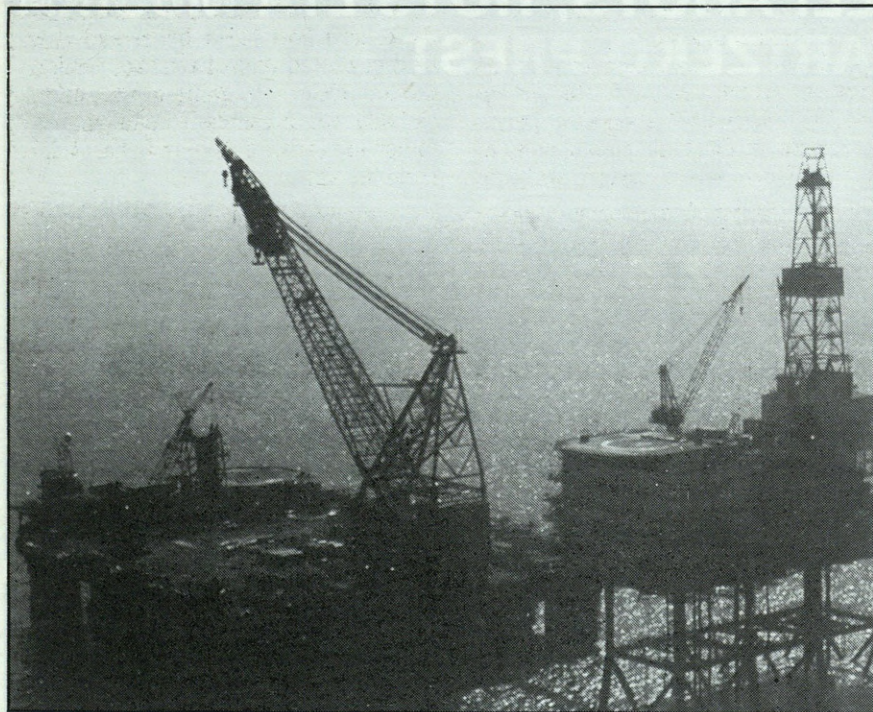
ZB SA
BIKOIZKETA GRABAKETAK

ARBAITZALDE ETXEA - SAN ROKE AUZOA Tf. : 46 29 64 - 45 96 29

Gasifikazio makroprojektua
eta bilaketa berrien erdian

Euskal Herriko gas usainean kanpotiarrek muturra sartu

Energi iturri honen gorabeherak kontestu internazional batetan kokatu behar baldin badira ere, Euskal Herria, hainbat enpresek gasa bilatzeari ekin ondoren, estatu mailan ekoizle bihurtu zitzaigun. Baina gasa bilatzetik gasa aurkitzera tarte erraldoia dago eta enpresei kapital mordoa, arrisku maila eta porrot aukera nahasten zaizkienean ahalik eta babes gehienez inguratzea komeni zaie.

Hainbat enpresa, inbertsio handiak eginda, Euskal Herrian gas bila aritu da. Baina, adibidez, Bermeoko Udalak ez du aurten Repsol-engandik xentimorik jaso, «Gaviota» putzuagatik dirurik badagokio ere.

Horrela adierazi ziguten Euskal Energiarako Elkartetik. Elkarte honen bete-beharra energiari dagozkion aktibitateak planifikatu, koordinatu eta kontrolatzea da, bere peko bi enpresaren bidez: Euskadiko Hidrokarburoen Baltzua eta Euskadiko Gas-Baltzua. Hemen biltzen ditugun datu guztiak iturri horretatik datozkigu.

Hego Euskalherriari gas—historiala leporatu ahal baldin bazaio, geure mendearen 20. hamarkadan hasi zen. Gaurdaino burutu diren sundaketen artean lehen emaitz nimiñoak eman zituztenak Araban kokatu ziren, 50. hamarkadan. Lurra hainbeste zulatzearen ondorioz hiru putzu eskas ireki ziren, 'Gaztelu' zeritzotenak, eta gutxi ekoiztu arren, bertako bi enpresa asetzeko lain, orain hiruzpalau urte arte funtzionatzeko ziharduten. Hiru putzu hauez gain, Bermeoko itsasaldeko 'Gabiota' dugu gaur putzu adierazgarri bakana.

Inbertsio itzelak

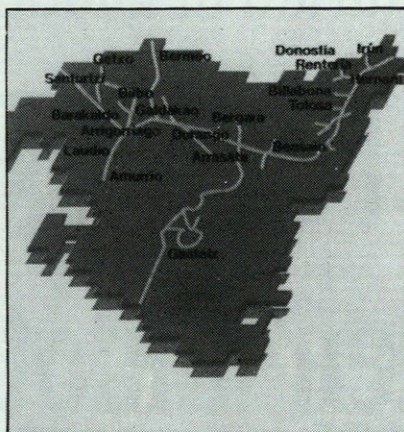
'Gabiota'ri dagokionez, lehen ikerketa lanak 1977an hasi ziren. Laupabost sundaketa burutu zuten, 11 mila milioi inbertituz, prozesu luze baten ondoren; lizentziak eskatu, errekonozimentua ziurtatu, esplorazio lizentzia estatu espainoletik lortu eta 1980ean lehen sundaketa baiezkorra agertzen da. Baina beste sundaketa batzuei ekiten zaie, batekin nahiko ez delako, biabilidade plan bat osatzen da eta 1983ean martxan jartzeko erabakia hartzen da. Biabilidade plan bat gauzatzen da eta produkzio

Gasaren sarea hedatzen ari

Hego Euskal Herriko gasbideak bertan ekoizten hasi aurrekoak izanik, orain arte Bartzelonatik sartzen den Libia eta Algeriako gaserako sarrera bakarra izan dute. La Gabiotaren produkzioak bigarren sarbidea ekarri zuen gero, eta epe laburrean Irunen jarriko da beste hirugarren bat Europari edota SESSBri erosiko zaiona berneratzeko. Sarea ez da guztiz Enerjiaren Euskal Erakundearena, baina bai bere ibilbiderik emankorrenean, hau da, industriagune gehienak zeharkatzen ditu, Gipuzkoa osoan eta Bizkaian Bilbo Handitik hasita Amurrioraino. Denetara 145 bezerorengana heltzen da eta 87an 2.632 miloi termia saldu du denetara, 86an baino %ko 64a gora. Bezerotza industrialak bada ere merkataria eta hiritarren beharrei erantzuteko egokitze lanean ari dira EEN.

Bilbo eta Donostian, dagoeneko, udal mailako gas lantegiak badaude, beraue-tan naftaz eta abarrez sortu da gasa, baina aurrerantzean gas naturalaren sarera lotuko zaizkio. Gasteizen, aldiz, gasifikazioa gas naturalez eginga da hasieratik eta Iruñean sare honetara atxekitzeko lanak martxan hasi dira oraintsu.

Eskualde honetan aurtan hasi da gasaren erabilera industrialak, Kalao-rra—Iruñea lotzen dituen gaseoduktoaren zabalpenaren ondorioz. Gasbide honek 939 miloitako inbertsioa ekarri dio Gas Navarrari. Elkarte honen partaidea den Repsol—butano taldeak inbertsioen %ko 67a jarri du eta bigarren partaidea, Nafarroako desarroilorako elkar-teak, gainontzeko 33a. Aurrerantzean Muskaria—Allo—Lizarra—Kortes—Bunuel gaseoduktoan zein Tuterak eta Iru-

Vascongadetako gasbide sarea.

ñeako banaketan inbertitutakoarekin 1.990 miloitara iritsiko da, denetara 3.000 miloitara eramanez Lurralde Foraleko onbertsio osoa. Hauetarik 800 bertako Gobernuak jarriak dira.

Gas naturalaren %ko 90a ENAGASak berak banatuko du, industriari zuzenduta, eta gainontzekoa Gas Navarrak, merkatal eta hiritar zerbitzurako, eta 1992. urterako 121 miloi terma komertzializatza iritsiko dela espero da.

Hidrokarburoen konpetentziak Madril-en esku egonda, La Gabiotatik ateratakoa, plataformatik Matxixxakon jarritako garbiketa plantatik pasatu ondoren gaseoduktoen sarera sartzen da, Erle-

txeseko industriagunean duen terminalean.

- Hortik aurrera egiten duen bidea enpresa eta talde ezberdinen jabetza da, eta elkarloturik daude, puntu baten izorratzekotan mantendu ahal izateko banaketa osoa.

Legedia

Ura eta mehatzak ez bezala, hidrokarburoen tranferentziarik ez dago Autonomi elkargoetan. Lurrazpiko jabetza, beraz, estatuarena da, eta bere ateraketa planetatik hasita azken erabilpena bere kontrolpean dago, administrazio autonomoek gestionatuta zenbaitetan.

Arlo legislatiboari dagokionez, eraldaketa handiak espero dira 92. urtetik aurrera, merkatu bakarraren eraginez, eta hauek energia iturrien esplotazioan ekarriko ditu aldaerak ere. Orain arte administrazioak baimenak emateko lehen baldintza estatuan filial bat edukitzea izan da. Ikerketarako zein esplotaziorako proiektuak ez ditu enpresa bakar batek egiten, eta honek, kosto izugarriekin batera, arriskuei aurre egiteko taktikan du oinarria.

Gure lurretan egindako azkenetan EEEK, Jaurlaritzaren menpe egonda, %ko 5a du sartuta. Erakunde honetako arduradunek esaten zigutenez aski da kopuru hori hartu beharreko erabaki guztietan parte hartzeko, gestioa kontrolatzeko, eta gainera %ko eskasa bada ere, presupuesto publikoaren mugetan barna kontsidera beharra dagoen miloitza da.

planta martxan jartzeko beste 70 mila milioi xahutzen dira.

Baina gaur egun Gabiotak ez du ekoizten lezakeen beste. Igaz 556 metro kubiko ekoiztu zuen, eguneroko bolumen kapazitatea 4 miloi metro kubikoetara neurtzen bada ere, 1,52 metro kubiko baino ez dira ateratzen Gabiotatik. Batetik demanda ez delako nahikoa eta bestetik Estatu Espainolak beste herri ekoizleen kontratoen menpe baitaigo, eta Argeliatik edo Libiatik ekartzen da gasa. Estatu espainolak izenpetu di-tuen kontratoek ez dute malgutasun handirik eta bestalde epe luzekoak izaten dira. Hain luze joan ez daitekeen bitzita, ordea, 'Gabiota'ko ekoizpenarena da eta gaur egun kalkulatzaren denez 7 urtetakoa izango da. Horrexegaitik prospekzio berriei ekin diete hidrokarburotan sartuak dauden enpresek:

Eniepsa gero Repsol, Murphy Spain Oil co., Ocean Spain Oil co., Elf Aquitaine, Philips co., Shell España S.A. eta Euskadiko Hidrokarburoen Baltzua, Euskal Energiarako Erakundekoa berau, partaidetza desberdinak direla esplorazio-tan ari dira Bermeon, Ugaon, Zornotzan, Elgoibarren eta berriki Orduñan, Aulestia-ko oraindik batera segurtatuta ez dagoelarik, Udalak emandako eze-tza eta, erantzunez, tartekatutako kon-tenziosoa direla eta.

Repsol eta Bermeo

Bermeoko itsasaldean, 1984ean, Gabiotako produkzioa hasi zenetik udalak diru-konpentsazio batzuk espero zituen. Repsol enpresa operadoreak aida-nez diru kopuru galantak hitzeman ziz-

kion, udalak dionez 250 milioi urtero. Bermeoko udalak Repsolek bere hitza jan zuela plazaratu zuen. Alkatea den Jose Maria Etxebestek, «Repsolek igaz 70 milioi baino ez zигun eman eta aurt-en oraindik ez dugu txakur txikirik ja-so». Repsol enpresa operadorearen ize-nean mintzo den Ignacio Echanoveren ustetan, «batetik, ez dugu hitzarmenik izenpetu eta guk Bermeori ematen diogun dirutza boluntatez ematen diogu, ez gaude zorretan beraz». Bestalde, 500 lanpostu sortuko zituztelako promesa ere egin zuten. Repsoleko ordezkariak aitortzen du 120 baino ez direla gauza-tu.

ERMINE MADARIAGA
ARTURO IZARZELAIA

Fase berri baten atarian al gaude?

Seaska eta Frantses Gobernua negoziaketan hildotik abiatu

Azken hilabete horietan Seaskaren inguruko tirabirak lasaitzen ari direla dirudi. Denok gogoan atxikitzen dugu ikastolek, eta bereziki ikastoletako langileek, eskuina poterrera heldu ondotik ezagutu duten egoera ekonomiko latza. Orain ezkerre dagola-ta, nahiz eta mirakuilurik ez iragarri, Estatuarekiko negoziaketak berriki ideki direla diote azken berriek.

Bestalde, etorkizuna aipatzen delarik, egungo diru beharrak dira. Hain zuzen, puntu konkretu bat, ikastolako bigarren mailarako kirol aterbe bat eraikitzeko dagoen diru beharra. Hemen ditugu bi gai inportante ikastoletako ondoko urteentzat.

Negoziaketak: atal berri bat

Beti bezala, gobernu aldaketak Seaskarekiko jokamolde berri bat ekarri du. Jadanik, 81ean, ezkerrek, hiruraino joan gabe, integrazio prozesua abiatu zuen, eta geroztik eskuina zela-ta, Iparraldeko ikastoletako federakundez diru iturriak esten eta beharrak haunditzen eraman zuen bere lana. Joan den 87ko urrian, Iparraldean zehar ibili zen *Ikastola Zain* kanpaina, Seaskaren diru arazoa eta Euskararen egoera txararren kontzientzia hartze baten alde. Etorkizun oso iluna somatzen zen. Geroztik, Seaskak hilabete beltzak ezagutu ditu langileen hilabetesariak ordaintzeko dirua nondik atera jakin gabe.

Gaur egun, negoziaketak berriz ideiak direla dirudi. Bereziki, joan den azaroaren 3an, Parisen, iragarri den biltzarratik landa pentsa daiteke benetako elkarriketak izango direla. Hain zuzen, azaroaren 3an, Seaskako negoziaketa taldea osatzen duten lau partaideek, horien artean J. L. Maitia, Seaskako lehendakaria, Geoffray jaunarekin, Hizkuntz nazionalako ordezkariarekin, egoera aztertzeko asmoz bildu dira.

Lan talde hortako batek esan digunez, paristarrak plangintza orokor bat proposatzu urbildu dira, irakasleen pagatzeko sortzen den arazo ekonomikoari konponbide bat atxemateko gogoak erakutsiz. Orokorki aipatzeko, hiru urtetako hitzarmena litzateke irakasle kopuru osoa onartuz. Plangintza hortan irakasle bakoitxari *statut contractual* delako bat proposatzen zaio, bere hilabetesaria Estatutik etorriko litzatekeelarik, nahiz eta ikastoletako langilea izan. Irakasleak horrela irakasle titulu ofizialaren hartzeko eskubidea lortuko luke denborarekin, nahiz eta hastapenean erdi ofizialtasunean egon. Hitzarmen hori urtero bernegoziatu beharko litzateke onartzen balitz, baina konpondu dezake irakasleen pagatzeko sortzen den arazo ekonomiko hurbila.

Ezin ukatu negoziaketan hasiera baikik ez dela. Ondoko elkartzea abenduaren 8an iraganen da Parisen eta hiru puntu nagusi izango dira aztergai: Seaskaren langileen kopuru osoaren segurtzea; Seaska, ikastoletako federakundearen eginkizuna, Estatuarekiko loturak; Pedagogia ebaluaketa, funtzionari moldea.

Orain arte puntu oso konkretuak landu dira Seaskak orain arte ukan duen eginkizuna euskal irakaskuntzan aztertu gabe, hori izango da seguruz ere eztabaida oso inportantea ondoko elkarriketetan.

Xalbador ikastegia handitzen

Negoziaketak diren bitartean ikastoletako dinamika ez du pausarik hartzen. Hain zuzen, aipa dezagun berriz, Kanboko bigarren mailako Xalbador ikastegiak duen proiektua. Orain dela urte bat behar zituzten lokaletaz jabetzeko, diru kopuru oso inportante bat lortzeko eta kanpaina bat bultzatzu, elkarre bat eratu zen. Proiektu hori bururaino eraman ondotik beste bat aurkeztu digute, kirol aterbe baten eraikitzearena. Beste hordago bat botatzen dute herriaren laguntza eskatzu. Berriz ere hona hemen nora bideli behar den: Miguel Torre BP332, 64107 Baiona.

Frantses poterearentzat Seaska, normalizazio bidean, oztopoa da. Euskal kontzientziaren aldeko tresna. Arazo ekonomikoa antolatzea proposatzu Seaska eskultur elkarte arrunta bilaka dadin nahia aipatzen da. Heldu den hilabetearen negoziaketa taldeak ukanen du lan Parisen eta gauza asko kondatuko dizkigute euskal irakaskuntzaren etorkizunari buruz.

ISABEL

ARGIA

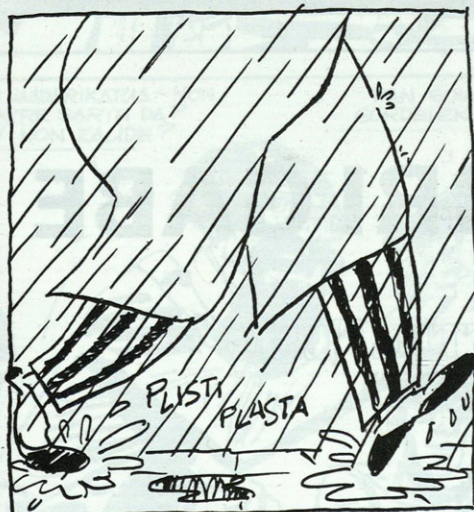
"TTARTTALO" ren laguntzaz

K O M I K I A

127. zenbakia

BOKARTA

-MORAU TA MATIN-

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

NEGUI

I C O

**kirolzaleen
zerbitzutan**

m

miner

donostia

☎ 271050 eta 270447

EZ UTZI IRAKURRI GABE

LITTLE NEMO
WINSOR MCCAY

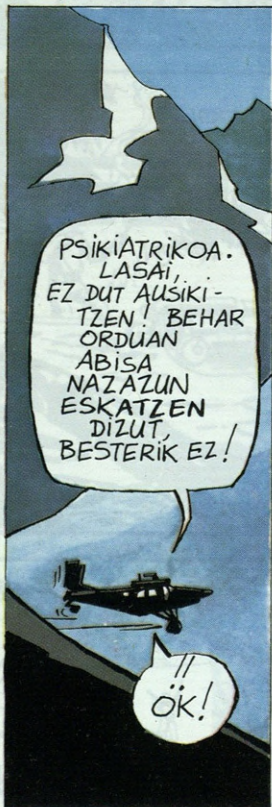
LITTLE NEMO
WINSOR MCCAY

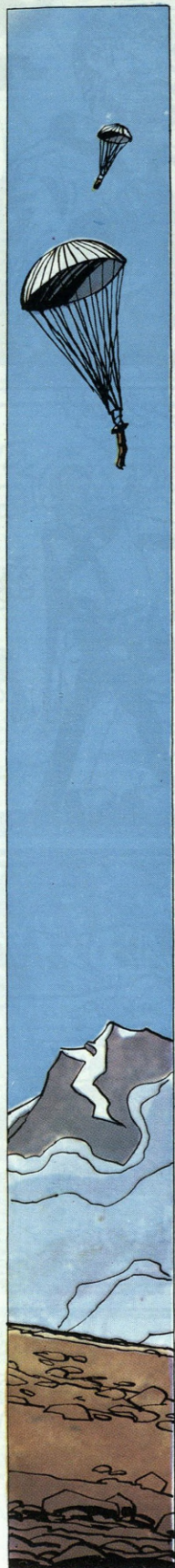
NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

JONATHAN...

Jarraituko da.

GERRAKO ARKANTJELIAK
NIREKIN DABIDE ETA
BIRRINDU EGINGO
ZAITUZTETE...
JA, JA...

ITXARON... LAGUNA NABU-
ZU, EZ IZAN BELDURRIK,
KANOI HORIEK EZIN DU-
TE TIRORIK EGIN...

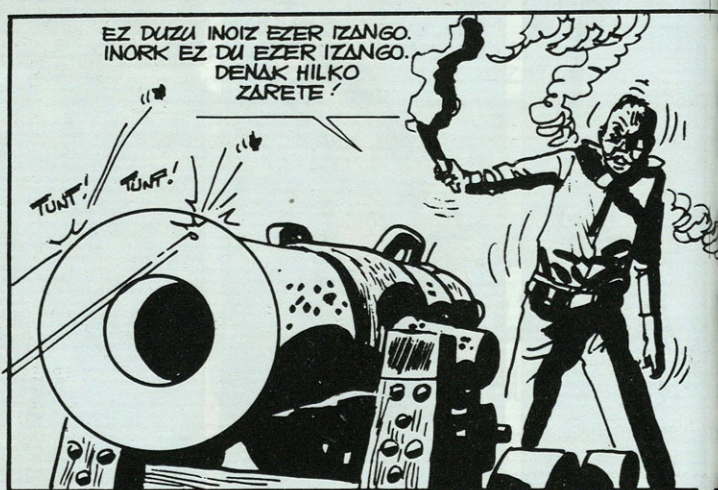

EZ DUT EMAKUMEZKOEKIN
HITZIK
EGITEN
ETA ARE
GUTXILAGO
ITXUSIAK
BADIRA...
JA, JA,
JA

EZ ZENAIEN
HORRELAKORIK
ESAN BEHAR...

KRAK!
KRAK!
KRAK!

EZ DUZU INOIZ EZER IZANGO.
INORK EZ DU EZER IZANGO.
DENAK HILKO
ZARETE!

TUNT!
TUNT!

HOR DUTZUE! ABAIL DADILA
ZEAIEN GAINERA JAINKOA-
REN AINGERUA!

BOOM!

MADARIKATUA... KAINOIAK
KARGATURIK ZEIDEAN...

BAI, METRAILAZ...
SARRASKI EDERRA
BURUTU DIK!

1 LITTLE NEMO IN

2 SLUMBERLAND

Sestaoko 'La Naval' untziolan egoera gero eta larriago

Untzigintza, itsaso lehorretan geldi

Sei urte badira untzigintza birmoldaketak eragindako gatazkak nabarmentzen hasi zirenetik. Gauza asko jazo dira ordutik, baita 1988ko udaberriko denboraldi gatazka-tsu haien ondoren UGT, CCOO eta ELA sindikatuak Madrilgo administralgoa eta AESAren moldaturiko akordioa sinatu zutenetik. Borrokan zirauen 'Euskalduna'ko langile-riak ez zuen akordioa begi onez ikusi eta badirudi denbo-rak arrazoia eman diela: akordio hark eskeini zezakeen apurra ere ez da bete eta, jakina, gero eta etorkizun iluna-go somatzen dute langileek.

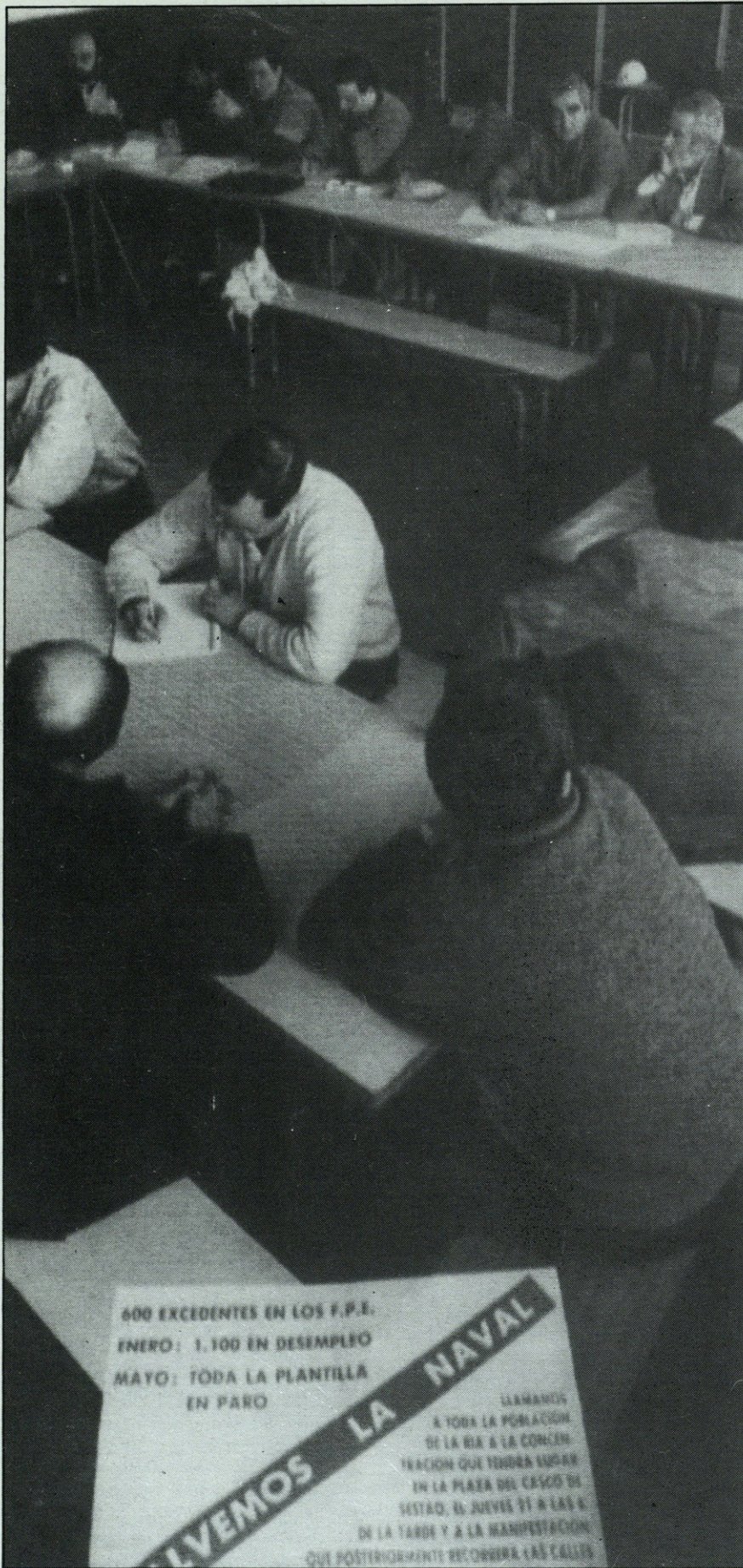
Hainbeste mobilizapen eta gatazken ondorioz, aurtengo Ekainaren 10ean goian aipaturiko hiru sindikatuak eta Madrilgo administralgoak sinatu zuten akordioaren arabera, 'Euskalduna' itxi zeneko 812 langile soberakinak Sestaoko 'La Naval' birrerantsiak izan behar-ko lirake Azaro honen bukaerarako. Berrehun langile inguru baino ez da 'La Naval'era birrerantsi eta dagoeneko hauetarik makina bat etxera bidalia izan da, nominan izaki lanik egiten ez dutela. Haez gain, oraindik FPE (Fon-dos de Promoción de Empleo) delakoan ehundaka langilek dirau, eta aipatu akordioak dioen legez, datorren urteko Ekainaren 30erako birkolokatuak izan beharko lukete.

Ekaineko akordioa indarrean

Untzigintza birmoldaketaren historia lehendik datorren arren, 1984ean UGT eta administralgoak (AESA barne) sinaturiko akordioa hartu dezakegu gatazka honen lehen erreferentzi puntu gisa. 1985ko urte hasieratik 1987ko amaiera arte indarrean egon zen akordio honek 'Euskalduna'ko langile soberakin guz-tiak, hiru urtetako epe horretan, birkolokatuak izango zirela ziurtatzen zuen, horretarako horien kontratuak aidean ipintzen zirelarik, hots, langilea birkolokatu artean entresarekiko lotura mantentzen zen baina kontratuak bere balioa galtzen zuen. Hiru urtetako epea pasa zenean inor birkolokatzea lortu ez zenez gero, akordioaren arabera, langileak AESA Astilleros Españolesko entresetara itzuli behar zuten, baina bertako nagusiek —alderdi sozialista

La Naval-ek untzi handiak egiteko azpiegitura aproposik ez omen duenez, Cadiz-eraino eraman dute, esaterako, Petronor entresak eskatutako biak.

Euskalduna, Forjas de Azua eta Astilleros Celaya-ko langile guztiak La Naval-en biltzea erabaki zuten akordioz, Bizkaiko sektore osoa Sestaoko untzian konzentratuz.

alegia— ez zuten hori bultzatzeko inolako asmorik agertu.

1988an ekin zien, beraz, hain ezagun egin ziren mobilizapenei, eta hasieran AESAn inor birreransteko asmorik ez bazegoen ere, egoera iskanbilatsua zela medio, azkenean 812 langile AESAkoa den Sestaoko 'La Naval' untzian birtartea onartu zuen administralgoak. Konpromezu hau isladatzen zuen akordioak, Madrilgo gobernua, AESA, UGT, CCOO eta ELAk sinatu zutena hain zuen, indarrean iraungo du datorren urteko Ekainaren azken egunerarte, baina FPEan dirauten langile guztiak beste entepesetan birkolokatzeko epea orduan amaitzen den arren, 'Euskalduna'ko soberakinak 'La Naval'era sartzeko epea aste honetan burutzen da, Azaroaren azken egunean alegia. Lerro hauek idazten ditugun unean 812 hoietarik 600en bat faltako da Sestaoko untzialako nominan sartzeko, eta dagoneko nominan dagoen hainbat langile etxean dago, kobratuz baina lanik egin gabe.

1.500 langile soberan

88ko akordioa salatu zuten LAB eta CAT sindikatuetaordezkari diren Rodolfo Lopez eta Txomin Angos-ek eman digute euren ustetan akordioak suposatu duenaren berri. «Akordioaren atarikoan 'Euskalduna', 'Forjas de Azua' eta 'Astilleros Celaya'-ko guztiak Sestaoko 'La Naval'ean biltzea erabakitzen zen, honela 'Celaya' eta 'Azua' ere itxi egiten zirelarik. Untzigintza sektoreak Bizkaian produzitzen zuen guztia Sestaon kontzentratzen da beraz».

CAT eta LABeko ordezkariak azaldu digutenez, Sestaoko untzialaren arazoa konponezina da momentu honetan, bertan lanean dihardutenetatik 1.500etik gora soberan egonik soberakin gehiago bertan sartzeko konpromezua bait du AESAk. Eta jubilazio aurretatuak ez dira, jakina, konponbide zuzena. «Mundu guztiak daki Sestaon 1500 baino gehiago soberan daudela, baina badira mundu guztiak jakinda ere esan ezin diren gauza batzuk, eta hori ezin dute esan».

AESAk Sestaoko untzialaren benetako konponbidea bultzatzeko asmorik ez duela uste dute LAB eta CATeko ordezkariak, izan ere, 'Petronor'ek agindutako bi untzia, hasiera batean Sestaon egitekoak ziren arren, azkenean Cadizen egingo dituzte 'La Naval'eko armailak handiagotu egin beharko bait lirateke untzia hain handien fabrikatzeko. «200 miloitako inbertsioa baino ez luke behar Sestaoko untzialak halako untzia egiteko; diru hori ez da ezer birmoldaketa honetan xahutu den dirutza ikaragarriarekin alderatzen badugu». 'Petronor'eko bi untzia hauen kontua ez da txantxetako hauen ustez.

Euskalduna-ko langilegoaren soberakinak La Naval-en egokitzeko epea aste honetan amaitzen da. Gaur egun, 812 langiletarik 600 falta dira Sestaoko untxiolako nominan sartzeko.

«Untzi horiek beste batzuegatik ordezkatu daitezke, baina inbertitzeko interesik ez egotea arazo larria da. Beraiek izendatzen duten bezala 'Nerbioiko itsasadarreko untxiola bakarra' benetan bultzatu nahi badute, 200 milioi horiek ez dira ezer». CAT eta LABeko Txomin eta Rodolfok diru arazorik ez dagoela dioskute, dirua frango dagoela eta arazoa kapazitate gabezia dela. «Dirua badago, ez dago gastatzeko beldurrik. Birmoldaketa honetan 500 mila milioi pezeta xahutu dituzte dagoeneko».

Birmoldaketa berria

Sestaoko 'La Naval'eko nominan zuzenean sartu behar dituzten langileez gain bada nahiko 'zintzilik' aurkintzen den beste langile mordoa, oraindik orain Enplegu Promoziorako Fondotik dagoen taldea hain zuzen. 84ko akordioaren ondorioz denak sartu ziren FPE hauetara —1987ko azken eguna baino lehen birkolokatuak izateko konpromenez— eta 88koaren ondoren zuzenean Sestaoko untxiolan sartuko diren 812ak salbu beste guztiak FPEan diraute, birkolokatuak izateko epea 18 hilabetez zitzaien zera 1989ko Ekainean egon daitezkeelarik zerrenda horietan.

Akordioan langileontzat lanpostuak non eta nola lortuko lirakeen zehazten zen: 60 lanpostu Komunitate Autonomoko enpresa pribatu nahiz publikoetan, 350 Komunitatez kanpoko enpresa publikoetan (100 Gijon-eko 'Ensidesa'n, 100 Aviles-en, 114 Iruñeako 'Perfisa'n...) eta gainontzekoak ZURaren ohizko bidetik. «Kontua da azkenengo bide honek ez duela azken urteotan lanpostu bat bera ere eskeini, Komunitate Autonomoko 60 postuak ez direla lortu eta kanpoko enpresetara bakoitza norbere borondatez joango zela ziurtatzen bazen akordioan, orain 'hau ala kalera' esaten hasi dira».

«Arazoa da hemen birmoldaketa errealik ez dela burutu, hemen lanpostuak deuseztatu dira baina berriak ez dira sortu, sektore batzuetako lantegiak itxi dira baina beste sektoreetan ez da berriak sortu... Untzizintza sektorean 12 mila enplegu suntsitu dituzte, eta zenbat sortu dituzte FPEren bitartez?». Eta aidanez, istorioa ez da hemen amaitzen, Europar Ekonomi Elkartean Estatu espainoleko untxizintza sektorearen birregituraketa bat iragarri bait da Europar Batzordeak langilei zuzenduriko dokumentazioan. Birregituraketa honek Bizkaia eta Andaluzian eragingo du batik bat, eta 1990erako prest egon beharko du.

Europar Parlamentuko dokumentazio honetan kopururik zehazten ez den arren, datu guztien arabera 6.500-7.000raino helduko lirakeke birregituraketa berriaren eraginez sortutako soberakinak. «EEEk birmoldaketa berri bat agintzen badu Madrilke amore emango du, hemengo instituzioek Madrilgoek esaten dutenari amore ematen dieten gisara».

ELA eta UGT akordioekin bat

LAB eta CAT sindikatuak ordezkariak akordioak ete euren garapena salatzen duten bezala, akordioa sinatu zuten UGT eta ELA sindikatuak ordezkariak agindutakoa betetzen ari direla diote. «Sinatutakoa nahiko zehazki ari da betetzen», azaldu digu ELAko Emilio Urretak, «komunitate autonomoan eskeini beharko lirakekeen 60 lanpostuak ez dira oraindik lortu baina lortu behar dira». Bere ustetan, ZURaren bitartez langileak birkolokatzeari nahiko zaila izango da, baina ahalegin berezia jarri behar da. «ZUREko zerrendak berrikusi behar dira, eta gure sektorearekin zerikusirik ez duten enpresak alde batera utzi eta posibilitateak daudenetan saiatu».

'La Naval'en azkenean bilduko den 3.050 langile taldea gehiegizkoa izango dela aipatu digu Emilio Urretak, «Madrilgo gobernuak aurrerantzean hartuko duen jarreraren arabera neurtu behar da hori; seguruenik jubilazioak bultzatzen segiko du, langileak soberan daudenez lantaldeak murriztu behar bait dira».

UGTko Paco Anzules-ek jubilazio aurreratuari baliogarritasuna azpimarratu digu, egungo egoeraren aurrean konponbide egokiena dela azalduz, eta Ekainaren 10ean sinaturiko akordioa orainarte behintzat errespetatua izan dela ere adierazi digu. «Komunitate autonomotik at eskeini behar ziren enpleguak badaude iada, eta komunitateko 60ak oraindik ez baude ere, Eusko Jaurlaritzak bere konpromezua beteko duela ziur gaude».

'La Naval'eko arazoari buruz bestetik desadostasuna azaltzen du UGTkoak. «UGT bezala, ez naiz ausartzen inor soberan dagoenik esaten. Sestaon lana egongo da, eta orain zailtasunak dauden arren, gerora lantalde osoarentzat egongo da lana». 1990ean birmoldaketa berriak datorrenik ez du sinesten Paco Anzules-ek, hori gertakizunak aurreratzea omen da. «Birmoldaketa bukatutzat eman dezakegu, orain eten gabeko egokitzea dator, baina 55 urteko gorakoei baino ez zaie aplikatuko».

I. MURUA

**Andres Urrutia Ondarruko
notarioa dugu, notaritza lanak
euskaraz egiten hasi zen
lehenengoa bera. Zuzenbide
Hiztegiaren sortzaileetarikoa
izaki, Deustun ematen ditu
klaseak egun, Justizi
Administrazioaren arlo
garrantzitsu honetan
buru-belarri sartuta dabilelarik.
Bere eguneroko lanetik abiatuta,
euskarak hainbat premia
noztizen dituen gizarte-esparru
honek bizi duen egoera, egin
dena, egin daitekeena, eta egin
beharrekoak aztertzen saiatu
gara segidako lerrootan,
aurrera begirako zenbait
hipotesi landuz bidenabar.
Ondarruko bulegoan hartu gaitu
eskuzabalik.**

Andres Urrutia:

«Zuzenbidearen munduan, euskarari dagokionean, boluntarismoa da nagusi»

GALDERA: Ze egoeratan aurkitzen da euskara juridikoa? Ze arazo bizi ditu egun?

ERANTZUNA: Arazoa 'teknoletoarena' litzateke. Bakoitza bere aldetik dabil. Jaurlaritzak eredu bat dauka, diputazio bakoitzak bestea, eta UZEI eta ELHUYA-Rek hirugarren bat darabilte. Inongo babes ofizialik ez duten ereduak dira gainera. Zer gertatzen da orduan? Jurista batek, hitz errezena erabiltzeko, laupabost ordain dauzkala euskaraz. Hori, teoria mailan, teoria juridikoan alegia, erabilgarria izan daiteke maila batean, baina eguneroko praktika juridikoan ez dago zer eginik.

Gobernutik datozkigun itzulpenak kasu, oso zailak dira, euskarazko mundu juridikoa sortzeko oso gaitzak. Diputazioetik datozenak bigunagoak dira, baina erdal mundutik datorren jurista baten tentzat horrek testuok gogorak dira ere. Ze horien irensteko behar da formazio bat guk ez daukaguna, guk beti erdaraz jorratu bait ditugu gure ezagutzak.

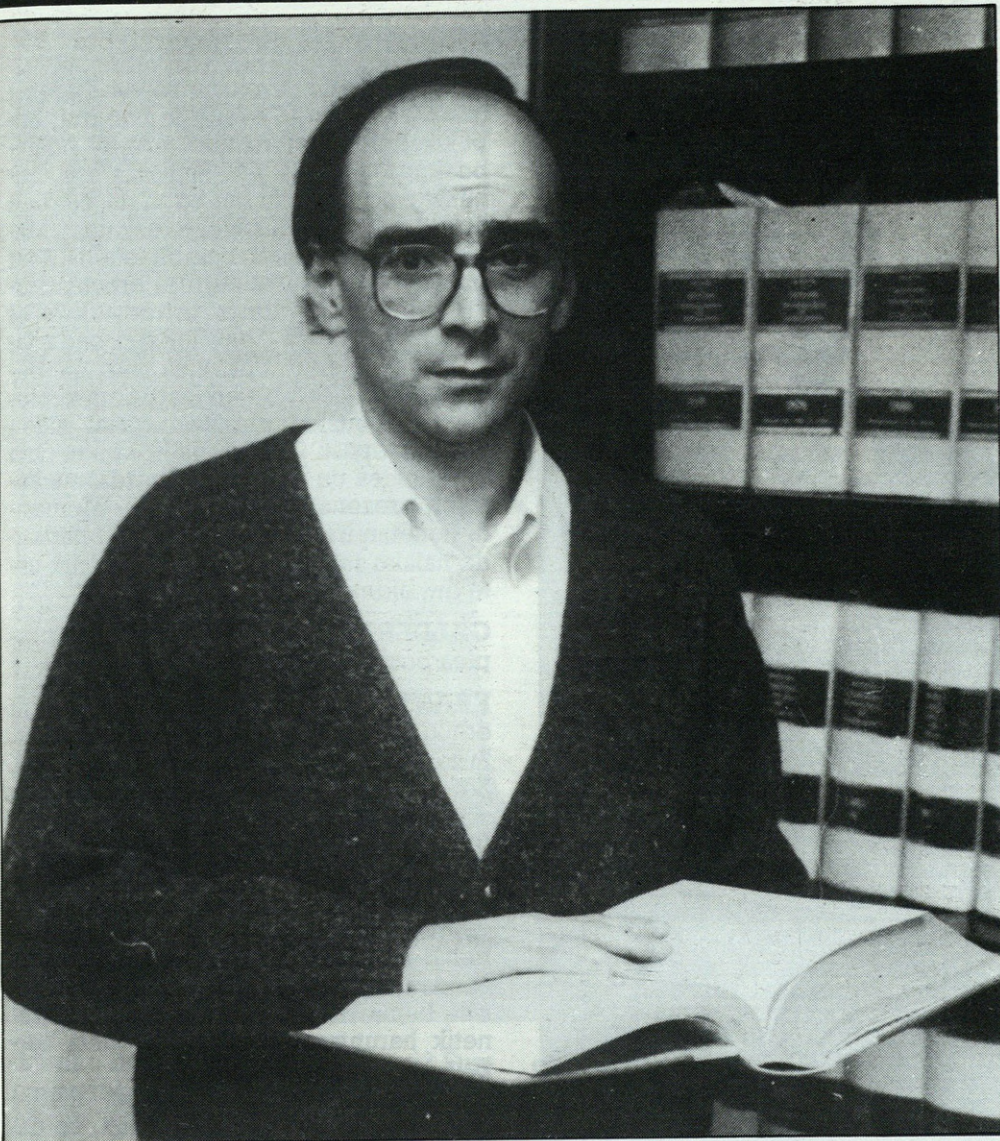
Euskara juridikoaren aldetik, lehenengo normalizazioa, hizkuntza berarena da. Ez dakit nork bultzatu behar duen hori, komisio batek, jurista elkarte batek... Hor dago UZEIren eskema, zeinaren arabera osatu genuen Zuzenbide Hiztegia, batetik, juristak, eta bestetik, linguistak elkarrekin lanean.

Hor dago katalunyarren eredu bat. Zentralizazio bat lortu dute bertan, ereduak oro finkatuta. Honek galdera bat sortarazten dit: zer da sistimarik hoberena, zentralismoa (katalunyarrena) hala aniztasuna(keria), gurearen modura? Nere iritziz argi dago erantzuna.

GALDERA: Begibistakoa da Madrilek ez dituela epaitegiak euskaldundu nahi. Gasteizko Jaurlaritzak?

ERANTZUNA: Nere ustez ez. Estatu osorako judikatura bakarra dagoen neurrian, hemen egiten dena euskaldundu nahi izanez gero euskaldundu daiteke, baina beti Madrileko administrazioarekin batera. Honek ukatzen badu euskalduntze prozesu hau, latz izango luke Jaurlaritzak hori lortzeko. Horra hor datu bat: Tribunal Constitucionalak esana dauka euskaldunizazio hori akordioz egin behar dela, baina ez du jartzen ez eperik ez sistemarik.

Dena dela eman dira pausuak. Erregistro zibiletarako zabaldu zen lege bat bere garaian zera zion: «*los documentos que se otorgan empleando lenguas autonómicas deberán ir acompañados de traducción para tener entrada en el registro civil*». Konstituzioaren aurka doana erabat, ze euskara hizkuntza ofiziala bada, euskara hutsez egin bait dai-

**«Euskara
juridikoaren
aldetik,
lehenengo
normalizazioa,
hizkuntza
berarena da.
Egun, bakoitza
bere aldetik
dabil, eta
dauden ereduek
ez dute inongo
babes ofizialik»**

tezke paperak. Aldatu beharrean aurkitu ziren legea. Halere, hainbat erregistrotan, ez da deusik aldatu oraindik. Batzutan ez da onartzen aurkezteko eskubidea bera, eta onartzen denetan ere, normalean, erdaraz inskribatzen dira dokumentuak.

GALDERA: Batere mugitzen al zarete notarioak egoera honen aurrean?

ERANTZUNA: Ez dago mogimendurik eta ez dut uste egongo denik. Nik uste, Hego Euskal Herrian, zazpi edo zortzi gairela notario euskaldunak, eta horietako roiloetan sartuta bi edo hiru soilik.

Mundu juridiko publikoaren aurrean badago mundu juridiko pribatu bat (gurea), eta mundu juridiko pribatu horretan euskarak zeozer esan behar du, gure esku dago, eta horretan behintzat ahalegin bat egin beharko litzateke. Begira, milaka eta milaka kontratu burutzen dira Euskal Herrian urtean zehar. Neri gustatuko litzaidake jakitea zenbat egiten diren euskaraz. Hor ez dago le-

gisrazio berezi baten beharra, Espainiako kode merkantilak aspalditik esaten du *«las obligaciones son válidas cualquiera que sea el idioma en el que se concluyen»*. Badaude harremanak euskara hutsez burutzeko gauza direnak eta bere horretan uzten direnak hain zuzen. Administrazioak badu Hizkuntz plangintza bat gauzatzeko poterea, edo ardura motorra izateko, baina horretaz aparte bada inizatiba bat horrek gauzak ere euskaraz egin daitezen, eta oso kurioa da, ez da sekula holakorik planteatzen. Neri, notaritza honetan, tipo batek bakarrik eskatu dit testamentua euskaraz egitea. Eta Ondarruan gaude, %80a euskalduna dela. Eta oster, ahozko kontsulta gehienak, euskaraz egiten ditut.

Hori da kontua, jendeak ez du eskatzen, presio sozialik ez dago. Zenbat elkarte antolatzen dira gure herri txikietan? Horietarik zenbatek egiten dituzte estatutuak euskara hutsez? Eusko Jaurlaritzaren esku dauden erregistroetan euskara hutsez inskribatu daiteke aizul.

«Badaude harremanak euskara hutsez burutzeko gauza direnak, baina jendeak ez du holakorik eskatzen, ez dago presio sozialik. Zenbat elkarte antolatzen dira herri txikietan? Horietarik zenbatek giten dituzte estatutuak euskaraz?»

GALDERA: Zer jarrera dute juezek euskararekiko?

ERANTZUNA: Ezezkorra da? Kontrakoa da? Beno, kasu gehienetan ez da izango kontrakoa. Kontrakoa ez izate horrek zer esan nahi du? Gauza bat da tolerantzia, oso erraza, baina nik uste dut euskararen normalizazioak eskatzen duena tolerantzia baino piskat haruntzago kokatu beharra, promoziorako bidean jartzea hain zuzen. Gauza bat da eskubideak edukitzea tribunal baten aurrean euskaraz egiteko, eta beste bat, juezak norberaren hizkuntza ulertzeko eskubidea edukitzea, eta hori, zenbait kasutan, adibidez penaletan, oso inportantea izan liteke. Hori Estatutuan agertzen da, zera «*será de merito preferente el conocimiento del euskara para la promocion de magistrados, juez, secretarios*». Ez dakit, gero, praktikan erabiltzen den hala ez.

GALDERA: Eta abokatuek?

ERANTZUNA: Abokatuena da dudarik gabe talde haundiena. Nik uste dut, Bilboko Kolegioan nahiko jarrera positiboak egon direla, Donostikoan ere, behintzat mogimendu bat egon da, zenbait dokumentu euskaratzeko eskatuz. Magistratura laborean hainbat eta hainbat prozedura euskaraz aurrera eroatea lortu dute gainera. Halere erroetatik eutsi behar zaio kontu honi; lortzen bada fakultateen bidez abokatuek karrera bukatzen dutenean beren iharduera profesionalean euskaraz aritzeko gauza izatea hori aurrepasu ikaragarria litzateke. Oso inportantea da nere iduriz beraz, euskararen presentzia fakultateetan. Momentu honetan irakaslegoa falta da... badaude halako zailtasun batzuk, baina nik uste dut bidean gabiltzala.

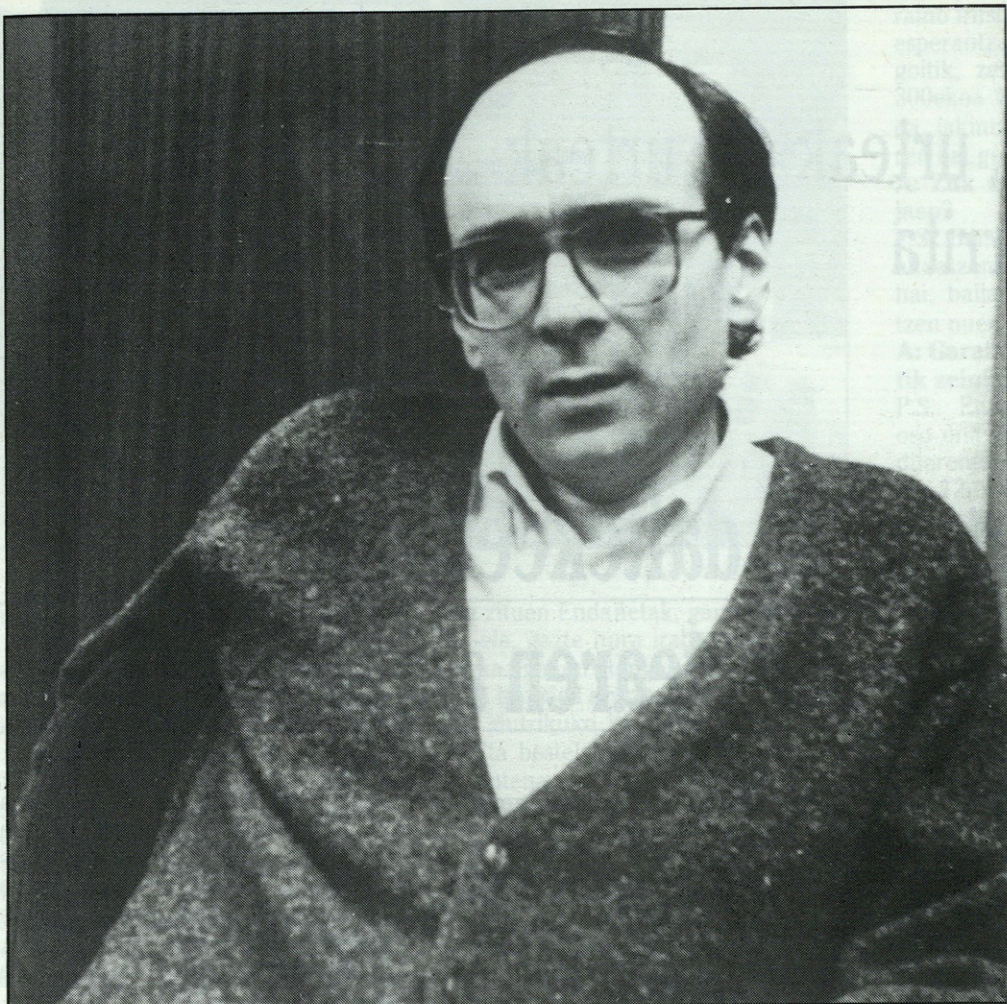
GALDERA: Euskarazko zuzenbide propioa posible ikusten duzu?

ERANTZUNA: Guk sekulan ez dugu eduki euskarazko zuzenbide propioa. Zuzenbide Forala ere erdalduna izan da. Zer egin da honen aurrean? Erdarazko zuzenbidea itzuli. Baina nola itzuli da? Itzulpen diferentek daude-ta Bizkaian eta Gipuzkoan... Noizko etorriko da euskarazko testu bateratu hori? Utopikoa dela? Baina hasi beharra dago. Itzulpena behar-beharrezkoa da, gaurko egoeran ez daukagu beste irtenbiderik behintzat, baina nik uste dut, halere, itzulpenetik haruntzago joan behar dela zerbait.

Momentu honetan bestalde, marko politiko-juridiko famatu honetan, ez dago gure zuzenbide propioa sortzeko sibilitaterik, ez dago, ze zuzenbide autonomikoa deritzoten hori autonomikoa izango da, eta Nafarroakoa ere autonomikoa izango da, baina kontzeptualizazioaren aldetik, zuzenbide hori espainiarra da. Eta beste gauza bat esango dizuet: probableki ez dauka beste erremediorik. Gaurko munduan, zuzenbidea, batasun bidean doa. Itzulpena egitea baino ez da geratzen beraz, baina itzulpenak baliagarriak izan behar dute. Gaur eta orain, zenbat abokatu, juez eta notariok erabiltzen dute euskarazko testua? Gutxi oso.

GALDERA: Ze kostako litzateke mundu juridiko publikoa delakoa euskalduntzea?

ERANTZUNA: Nere ustez, Administrazioa euskalduntzeko prozesua latza izango da. 20 urtetako epea beharko du gutxienez. Mundu honetan gainera, beste arazo bat dago: betidanik funtzionario direnak zer nolako oztupoak jarriko dituzte horren aurrean? Eusko Jaurilaritzak

**«Marko
politiko-juridiko
famatu honetan
ez dago gure
zuzenbide
propioa
sortzeko
posibilitaterik.
Zuzenbide
autonomikoa
deritzoten hori
espainiarra da
azken batean»**

noraino heldu nahi dio afera hori? Fun-
tzionarioek behintzat ez badute berega-
natzen asuntu hau guzti honek porrot
egingo du. Gero, honetaz aparte, oso
garrantziskoa izango da guzti honen de-
sarroilatzeko sortzen den euskara ere-
duaren funtzionaltasuna.

GALDERA: Zu Aholku Batzordean ere
sarturik zabiltza. Batere kasurik egiten al
zaio zuek kontseilatutakoari?

ERANTZUNA: Hasteko esan Legearen
Garapenerako batzorde bat sortu dela
Aholku Batzordearen baitan. Bertan,
euskara juridikoaren batasunaren kontu
horretan dihardugu batipat, denok bate-
ra jokatzeko behar horren jorratzen. Hor
badago ezintasun bat, euskara juridikoa
ez bait da batere erreza, eta hau honela
ezinbestekoa deritzogu formazio arloa
harreta bereziz planifikatzea. Jurista eus-
kadunak sortzen baditugu, heurek izan-
go dira gero erreibindikazio hori aurre-
ra eramango dutenak, prestuenak eta
interesatuenak.

Hor badugu eskuartearen beste projek-
tu bat, garai batean E.K.B. desaroilatzeko
jardun zena, euskarekiko eskubideen
gida-liburua hain zuzen. Gertatzen dena

da, hori egiteko momentuan, topa dugu-
la, zoritxarrea hala zorionez, Euskal He-
rri saindu edo madarikatu hau zatituta
dagoela hiruzpalau legislaziotan: bate-
tik, Iparraldekoa; bestetik, Nafarroakoa,
eta azkenez Komunitate Autonomoaren-
a, eta ondorioz, galdera bera hiru edo
lau modu desberdinetan erantzun daite-
ke.

Azken batean, zuzenbide munduan,
euskararen aldetik, boluntarismo hu-
tsean gabiltza. Euskal kulturari ja orokor-
ki boluntarismo moduan bagabiltza zu-
zenbide munduan are gehiago. Eta bo-
luntarismo hortik irtetzeko giltza uniber-
tsitatea litzateke ez bairik gabe. Nahi ba-
dugu euskara normalizatu, egingo da
erabileraren erabileraz, ekinaren eki-
nean. Guk ez badugu posibilitaterik
tresna hori erabiltzeko, beti itzulpena-
ren bidetik jarduten bagara... Saiatu al
da inor Parlamentuan lege proiektu bat
euskara hutsez egiten? Hori batzuentzat
utopia hutsa litzateke, eta probableki
hala da, ze guk ezin dugu eskatu, esate
baterako, %24a soilik euskalduna izaki,
gauzak orain eta gaur horrela izatea, bai-
na inork egin al du ahalegintxo hori?

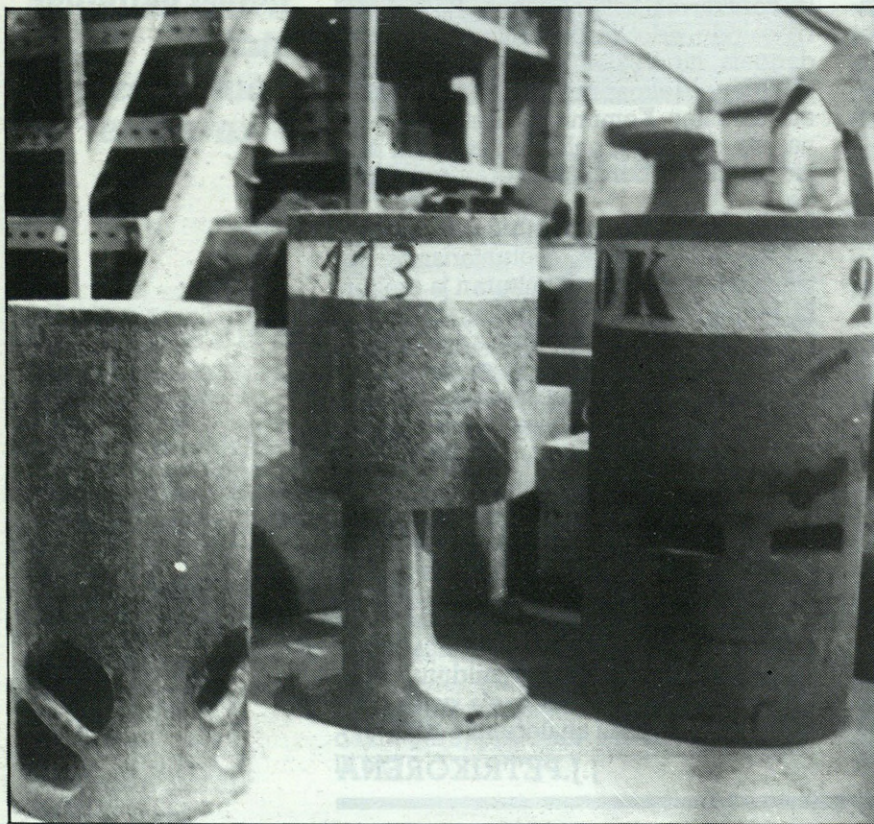
J.J. PETRIKORENA

Pedro Salegi, urteak eta urteak harrietara jarrita

«Kilo gehiago altxa daitekeen neurrian, harriari beruna erastearen aldekoa naiz»

Bergarako tailerrean lantzen ditu egun Pedro Salegik, garai batean, harrobian moldatzen zituen harriak. Perurena, Saralegi, Gibeltegi, Zelai eta beste hainbat harrijasotzailereren harri tzarrak bere esku latzek sortuak dira. Txititatik datorkion zaletasuna jarraitzea besterik ez duela egin esan digu berak; 'nik, 14 arrobatakoa altxatzen nuen duela urte batzuk' zioen...

Nonahi topa ditzakezu harriak Bergarako tailerrean, han hemenka barreiatu. Harri bakoitzak dauka bere historia, bere garaia, bere marka. Pedro Salegik, poliki-poliki, elkarrizketaren zehar kondatu digun bezala:

ARGIA: Nondik datorkizu zuri zaletasuna?

PEDRO SALEGI: Mutrikuko Haritza deitzen zutena auzokoa nuen, eta haren etxean harri mordoa izaten zen. Inguru denetik etortzen ziren harria jasotzera hara, bata 10 arrobatakoa probatzera, bestea 12koa; 14koa ez zuen inork altxatzen sasoi hartan. Orain berriz, 14 arrobatakoa harri txikia da. Ni mutikozkorra nintzela begira egoten nintzen. Afizio piskat hantxe hartu nuen. Eta halaxe: batek harri bat enkargatzen zuen, egin, gustatu, eta orain bitartean.

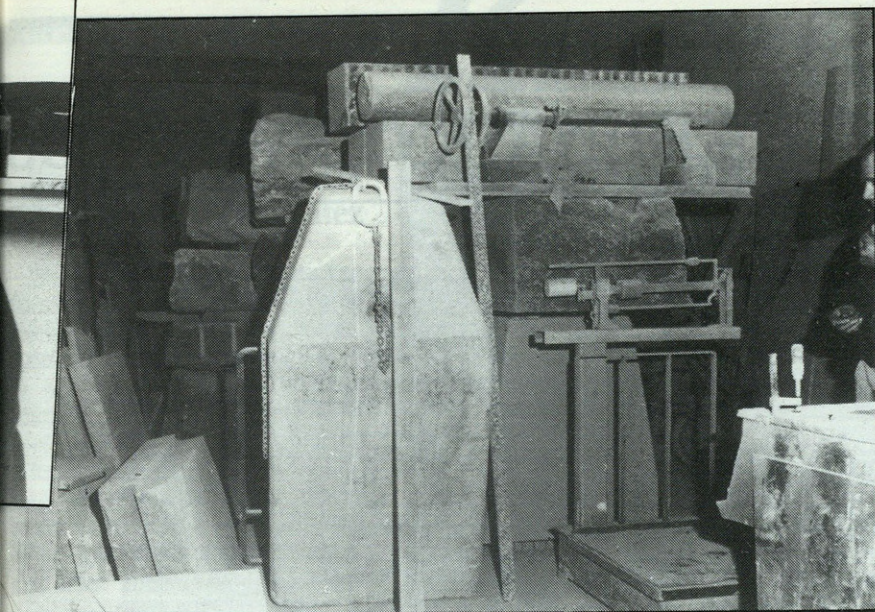
A: Ze nolako harriak ziren garai hartakoak?

P.S.: Harri politak, hutsunerik gabeak; eskuzuloetarako kilo t'erdi bat kendu harriari eta hortxe errenditu behar izaten zuen. Trinkoa eta motza, altueran 56 zentimetrotakoa.

A: Eta ze motatakoak?

P.S.: Gaur daudenak: zilindroa, koa-droa, kubikoa eta bola. Azken biok eskuzulorik gabeak. Betidanik izan dira hala.

Oraingo harri moderno hauek, behe-tik arinduak, duela 30en bat urte sortu ziren, kasualidade batean hain zuzen. Mutil bat etorri zitzaidan 7 arrobatako harria eskaka. Eta nik ez nuen. Eta hantxe otu zitzaidan: «8 arrobatakoari bat

kenduz gero...». Behetik punteroz kendu eta asmatu ere. Aprobatu zuan eta erraz altxatzen zuen, giratzeko ere errazago zen. Eta hola, piskanaka-piskanaka, sartuz joan da. Lehengoek esaten dute ez dela hau sasoi bateko harrijasotzea. Nere ustez, lehengoentzat denak igualak ziren neurrian oraingoentzat ere hala dira, eta aurrera!

A: Garai batetik hona asko aldatu al da hargintza?

P.S.: Askok, asko. Gu harrobian aritzen ginen garai batean; bola bat hartu eta hiruzpalau egun harri berarekin, punteroarekin daka-daka, eskuzuloak atera zintzelaz, norberak nahi zuen tamainan eta bukatu arte. Orain berriz, makinaz egiten da asko. Diamanteaz baliatzen gara normalean harriari gorputza emateko. Eskuzuloak ez, betire eskuz egin ohi ditugu.

Beharrezkoa da esku ona hargintzan. Harri batetik bestera diferentea izaten bait da lana, eta jartzen zaion gustua ere, eskuzulo bat piskat loditsuago laga edo mehetsuago lagazerakoan adibidez, ondo heltzeko laga edo ez laga...

A: Ba al dago neurririk eskuzuloetarako?

P.S.: Bakoitzak behar duena. Gustoko duena alegia.

A: Eskuzuloak garai batetik hona batera aldatu al dira?

P.S.: Erabat. Perurenak aldatu zituen konpletamente. Lehen kantoika izaten ziren eta honek asmatu zuen aurretik egin behar zirela. Gerora ikusi da aurretik edukitzea hobe dela, tente-tente jartzen bait du gizona!

Zera, oraindik buruan daukat Donostian gertatu zitzaiona Perurenari: gazte-gazte zela, 15 urtez, txapelketa batetara aurkeztu zen. Eskuzuloak eman zituen aurretik eta Endañetak, hura ikustean, far egin zion muturrera. Ordea, makina bat izerdi bota eta larritasun

pasa zituen Endañetak, garai hobenean zegoela, gazte hura irabazteko. Gerora goraka egin du etengabeki Perurenak.

A: Ze harriez aritzen zara?

P.S.: Mutrikuko karaitza erabiltzen dugu. Eta bestela, harri beltza, ofita esaten dutena, errekakoa, errekako bola. Gero, Perurenak dabilena, Saralegik, Gibeltegik... Oiartzungo mina batetik ekartzen ditugu, harria haundi samarra gertatuz gero hori eskatzen bait dute denek. Buelo txikikoa nahi izaten dute. 20 arroba eduki eta ematen du 16 dituela, lehenego begiradan engainurako prestatzen da. 14 arrobatatik gora hori nahi izaten dute.

A: Ze kapritxo izaten dute harrijasotzaileek harri kontutan?

P.S.: Eskuzuloena. Gorago edo behegaro jartzea izaten duk hor askotan komeria.

A: Zenbat iraun dezake harri batek?

P.S.: Ostolaza, bere garaian, 20 urte aritu zen harri berarekin, 8, 9 eta 10 arabakoekin hain zuzen. Dakienak ibiltzen ez du puskatzen, baina ez dakien gazteak botatzen du edozein posturatan eta apurtu egiten du, ze bestela, harri batek betirako balio du. Harri moderno hauek ez, hauek apurtu egiten dira erraz, nola daukaten kapela mehea... gero konpontzen ditugu, masaz edo burni txotxez.

A: Eta zenbat kostatzen da?

P.S.: Normalean, edozein harri on, 40.000 pezeta inguru.

A: Nola egiten duzue Perurenaren harriak aldiro kilo bat gehiago izan dezan?

P.S.: Erraz. Atzetik zulo puskat edukitzen dute, eta orduan, masaz, kilo bat erasten zaio bertan.

A: Zenbat kilo erantsi behar diozu aurrerantzean?

P.S.: Oraindik ez daiteke esan zenbaite-

raino iritsiko den, ezin baita neurtu. Nik esperantza badaukat segituko duela goitik, zenbat ez dakit. Sasoi batean 300ekoa zen topea, orain 7raino iritsi da, jakintzazu! Halere, oraindik puskarren bat geratzen zaio altxatzeko.

A: Zuk ez al duzu sekulan harririk jaso?

P.S.: Bai, inoiz altxa izan dut. 12 arroba altxatzen nuen, eta ondo. 14koa ere bai, bailara osoan nik bakarrik altxatzen nuen.

A: Garai batetako harrijasotzaileetik zeini diozu estima gehiago?

P.S.: Endañetari. Neretzat, Endañeta, oso ona zen. Oso ona. Endañetak pisu diferente asko ibili zuen, hasi 10 arroba, 12, 14, 15, 16, denak hiladan, eta denak pisu haundikoak.

A: Zeintzu dira indartsuago, orain-ago ala garai batekoak?

P.S.: Oraingoek indar gehiago dute, gizon haundiagoak ere badira. Perurena adibidez, 130 kilotako gizona da; lehen, haundiena, 100 kilotakoa zen. Eta zenbat eta haundiago izan, kalitate bera edukiz gero, aukera gehiago noski. Pentsa, Endañetak 20 arroba altxatzen zituen, eta hori, orain, esku batekin egiten du Perurenak. Atera kontuak ze alde den hori! Egun gainera, sekula santan izan diren harrijasotzaile bikainenak dauzkagu.

A: Zuk egindako harrietatik zeri diozu estima gehien?

P.S.: Usategietari egin nion harri bat kapritxora e! Zumarragako errekatik ekarri guk eta dena eskuz, 8 arabatakoa. Harri hura Japonera eraman zuten eta han utzi ere. Ez dut halakorik sekulan ikusiko.

A: Aurrera begira, beste harri klaseren bat ba al duzu buruan?

P.S.: Beste harri klase bat ez, gauza bakarra harri bat piskat buelo txikiagoan geratuko litzatekeena. Zera, pisu haundiagoa altxatzeko komenigarria izango litzateke harria berunez lagatzea, astuna bait da, eta horrek eman bait dezake posibilitatea gizon igualak bost-hamar kilo gehiago altxatzeko. Hori aprobartzeko esperantza Perurenak badauka, ez dakit noiz izango den baina...

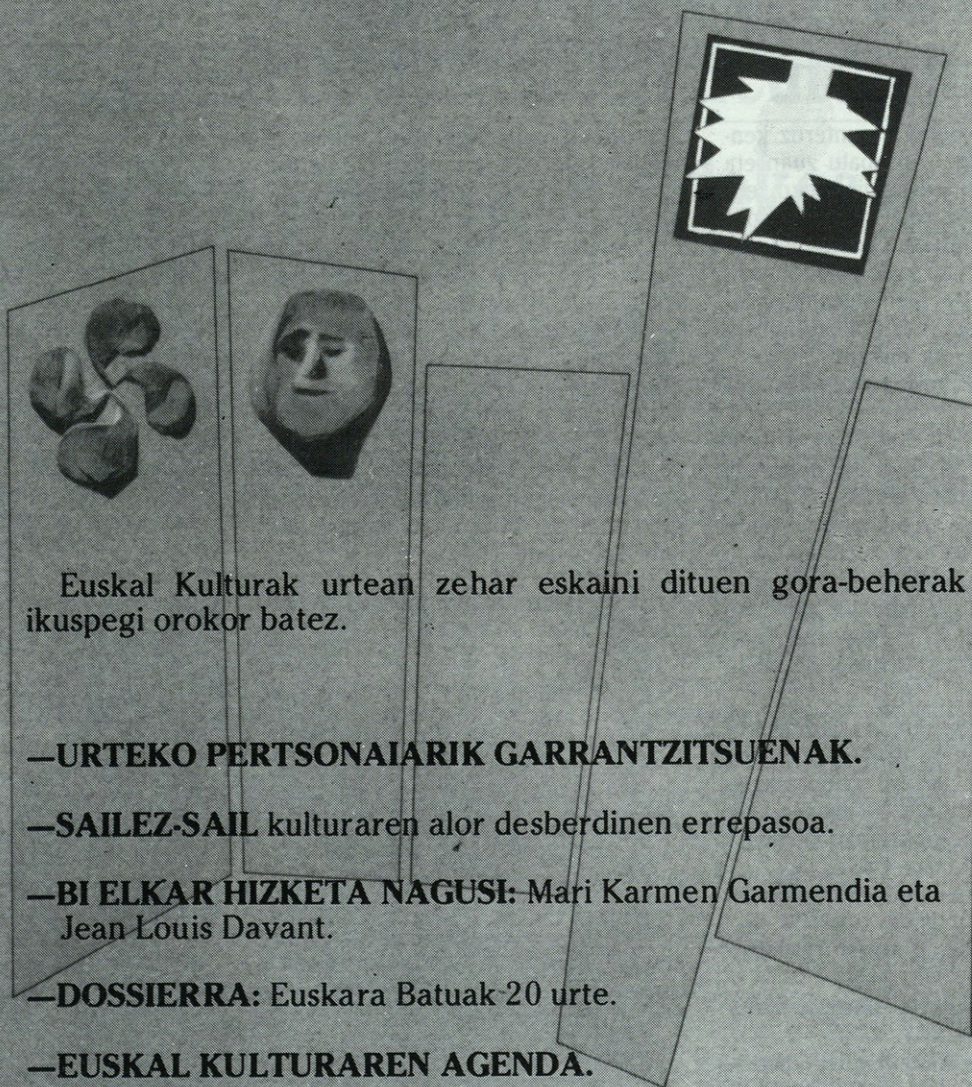
Lehen ere eztabaida latzak egon ziren beruna sartzen zela eta ez zela. Horra hor Ostolaza eta Endañetan arteko apostu batean emandako iskanbila. Beruna libre egonez gero, nik uste dut, Perurenak harri haundiagoa altxako zukeela, Gibeltegik, Goenatxok, Zelaik, denek... Halere, jendeak ez du ondo hartzen. Nere eritziz, berunaz gehiago altxa badaiteke zergatik ez onartu. Pentsa, Perurena adibidez, berunaz, 312 kilotara iritsiko balitz edo 15era; ez al zukeen mereziko?

LOREN ARISTI

EUSKAL KULTURAREN URTEKARIA 88

ARGIA

88 euskal kulturaren **URTEKARIA**

Euskal Kulturak urtean zehar eskaini dituen gora-beherak ikuspegi orokor batez.

—URTEKO PERTSONAIARIK GARRANTZITSUENAK.

—SAILEZ-SAIL kulturaren alor desberdinen errepasoa.

—BI ELKAR HIZKETA NAGUSI: Mari Karmen Garmendia eta Jean Louis Davant.

—DOSSIERRA: Euskara Batuak 20 urte.

—EUSKAL KULTURAREN AGENDA.

ARGIA

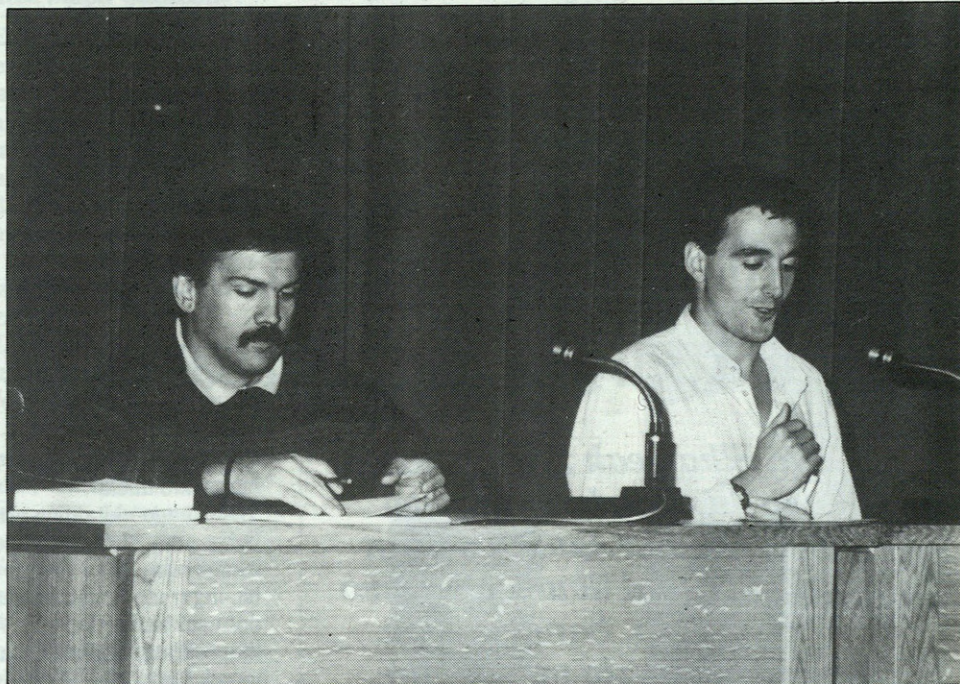
DURANGOKO AZOKAN SALGAI

**Ikastolak eta Hezkuntza
akordiorako borondatez**

Orain kasik urte bete sinatu zen Ikastolaren eta Eskola Publikoaren arteko konfluentziarako akordio politikoa. Joan den ekainean onartu zen ikastolentzako legea, eta egunotan aritu dira eskola publikoei dagokiena.

Itxuraz akordiorako bi aldeen arteko distantzia handiago espero baldin bazen ere, pasatu den aste-ko ostegunez eginiko bileratik kontent irten ziren Ikastolen Federakundeko ordezkariak.

Hemendik aurrera Euskal Eskola Publikoaren legea eta lege osagarriak osatu beharko dira, etorkizunerako helburu den Euskal Eskola Nazionalerako urrats ezinbestekotan. Beraz, legea definitiboki moldatzeko Euskal Herriko hezkuntz sistemaren azterketari helduko zaio aurrerantzean.

10 EGUNEZ DONOSTIAN, 5 BILBON:
NEGUKO IHARDUNALDIAK AMAITU

**Udako Euskal Unibertsitateak
dibulgazio ikastaroak neguan**

Orotariko gaiak ekarri dituzte plazara UEUko neguko ihardunaldiek, unibertsitarioak izan arren edonork ulertzeko modukoak. Guztien artean, bereziki nabarmentzearen, prentsa, ekologia, justizia, zientzia eta musika.

Ez dira gauza bera UEUk udaldian prestatzen dituen ikastaroak eta negu partean Bilbon eta Donostian egiten direnak, ez eta Baionakoak ere. Hitzaldien bitartez unibertsital gaia dakarte, baina betiere dibulgazio gisan aurkeztuta.

Azaroan zehar burutu dira ihardunaldiok, hilaren 7tik aurrera bost egunez Bilboko saiotan, eta 14ean hasi eta le-erro hauek idazterakoan amaitzeke zirelarik 10 egunez Donostian.

Aurtengo solasaldirik espe- roenetakoen artean zegoen Antton Azkargorta kazetari

irakaslearena, bere tesi gorai- patuaren gaiarekin zerikusirik zuen hitzaldia bait zekarren: «Gertakizuna eta albistea Euskadin». Besteak beste, interes- garriak halaber «Euskal Herri-ko egitura energetikoa»-ri bu- ruzkoa (Goio Acero), teknolo- giaz (Etxenike), «Txalaparta: atzo eta gaur» (Beltran), edo eta osasunari eskainitakoa.

Urtetik urtera Udako Euskal Unibertsitateak demostratzen dihardu unibertsital gaiak eus- karaz jorrazteko gaitasunik duen irakasle nahi ikaslegorik ez dela falta, eta UPVk badue- la zer ikastekorik frango.

**E.Telleriaren
«Scorpion»
estreinatu
Eibarren**

Euskal zinemagintzari buruzko hiru egunetako ihardunaldia burutu da Eibarren astelehenetik asteazkena bitartean. Pantailara ekarri diren obren artean, «El Maio- razgo de Basterretxe» eta «Edurne modista bilbai- na» historiko eta zaha- rrak eman ziren lehenik, hainbat laburmetraia ge- ro («Petit Casino» edo eta «Hor duzu hurrengoa»), eta estreinaldi nagusia azkenik: Ernesto Telleria eibartarraren «Scorpion».

Rafael Castellanoren gidoia baliatu du Telle- riak filmearen errodaia- rako. Bertan, gerra zibila- ren garaian ihes egin zuen pertsona baten Eus- kal Herriko itzulera kontatzen da. Datorren ARGIA zenbakian luze mintzatuko gara zuzen- dariarekin kultur orrialde hauetan.

Aste honetan

Durangoko Azokan
literatur nobedadeak
(46. orrialdea)

Gipuzkoako Bertsolari
Kanporaketak aurrera
(49. orrialdea)

«Zortziko», euskal
dantzen ekitaldi galanta
(50. orrialdea)

Kulturaren
Aste Borrastea
(52. orrialdea)

Munduaren zabaletik
kultura
(53. orrialdea)

AZOKAKO AZKEN LITERATUR NOBEDADEAK
IDAZLEEK BEREK AURKEZTEN DIKIZGUTE

Durangoko Azokaren XXIII. edizioa argitaletxeen urteroko eskaparate

***Gerediaga Elkartek XXIII. edizioz
zabalduko du abenduaren lehen
asteen Durangoko Azoka. Bertan
izango dira euskal liburu eta disko
argitaldaries gain, banatzaileak
eta zenbait instituzio publiko ere.
Orrialdeotan azken literatur
nobedade zenbait aurkezten ditugu.***

Abenduaren 2an hasi eta 5a bitartean iraungo du zabalik Durangoko Azokaren XXIII. edizioak. 97 stand liburuen eskaparate gisan eta 26 diskoen alorrean, orotara 100dik gora argitaldarik parteko hartuko duela, 4 entrepresa banatzaileekin batera. Milaka liburu eta disko, euskal argitaletxeen azken produkzioa bertan bildurik, betiere nobedadeak inprimategietatik atera berriki fresku eskualtzeko paradaz.

«Azken urteotan nabaritu dugu», mintzo zitzaigun Gerediaga Elkarteko kidea, «giro euskaldundu egin dela nabarmenki, kultura 'vascongado'aren inguruan ibili zen giroa euskal kultura bilakatu-ta, batik bat liburugintzaren munduan. Diskogintzan oraindik mantentzen da oraindik erdara, baina euskal diskagintza bereganatzen ari den kopurua kontutan hartuta, baliteke datorren urtean euskara derrigorrezko baldintza gisa ezartzea. Erdal diskagintzak badu berezko zirkuito indartsua, eta giro euskaldun honetan, gaine-

ra, uste dugu bere izateko lekua galdu duela».

Aurtengo ekitaldien artean Orixe eta Julene Azepeitia izango dira hitzaldi eta mahai-inguruen ardatza. Bestalde, ezin aipatzeke utzi, Azoka profitatuz Galiza, Catalunya eta Euskadiko idazleen arteko urteroko Galeuzca topaketak bertan presentziarik izango dutela; eta Euskal

PEN Klubaren aurkezpene eginen dela.

Segidako orrialdeotan, Durangon nobedade izango diren zenbait liburuen egileekin solastatu gara beren lanen aurkezpen moduko bat aurreratzearren: Itxaro Borda eta Auxtin Zamora (Maiatz); Atxaga-Jimu-Ruper, Edorta Gonzalez eta Gotzon Garate (Elkar); Joxerra Gar-

Ixaro Borda.

tzia (Baroja); eta Pello Lizarralde (Pamiela).

Ixaro Borda:

«Just Love»

Ingeleseko izenburuz aurkezten du Maiatz argitale-txeak Ixaro Bordak izkiriatutako berrogei bat poemaren bilduma berria: **«Just Love»**. Azken aldian erreferentzia desberdin ugari eskaini dizkigu Itxarok Maiatz aldizkarietan, orotan genero honi lotuta: Senegalgo poetak, sobietarrak edota palestindarrak. «Bistan da teknikaren aldetik ekarri handia izan dela niretzat. Ez dut idazteko aukerarik izan aurten, eta beste herrialdeetan poesia egiteko moduak aztertzeke baliagarria suertatu zait. Lehen-dik ere banuen interesik, eta orain deskubritu ahal izan ditut testuak».

Urruntasunak sortzen dituen kaltearen inguruan izan dira izkiriatuak, «baina ez herminaz». Parisen bizi bait da orain Ixaro, postari lane-tan. «Ez dut sekula apiatzen Parise», mintzo zitzaigon telefonoz. «Beharbada badira hemengoak diren giroak. Zer da Parise? Giro beltz bat, la-

na, hotza, asperdura. Ez zait interesatzen».

Pello Lizarralde

«Hatza Mapa Gainean»

«E Pericoloso Sporghersi» lehendabiziko nobela laburra bezala, Pello Lizarralderen bigarren ere, **«Hatza Mapa Gainean»**, Pamiela argitale-txeak kaleratuko du. Berez duela hilabete batzu argitara emateko asmoz bazeuden ere, lanak atzeratu egin zaizkiela-eta, Durangorako iritsi-ko zaigu.

«Lehendabiziko hartan bezala, honetan ere nobelaren tituloak inportantzia handia du: «Hatza Mapa Gainean». Liburuan esaldi hori agertzen denean, uste dut erritmo al-daketa bat gertatzen dela, eta gainera ongi adierazten duela zein den sujerentzia nagusia».

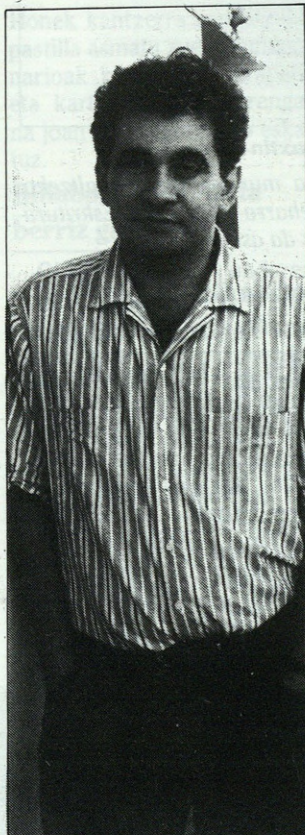
Ustekabeen elkartzen den bikote baten bidaia irakurri-ko dugu nobela labur hone-tan, «bidaia baino ihesa, noiz bukatzen den eta noiz hasi den ez dakiguna. Nik esango nuke, nolabait esateko, eten-dura puntuen artean eginda-ko narrazio bat dela. Etendu-ra puntuak zera adierazten du: ezagutzen den zerbaiten

Pello Lizarralde.

zati bat besterik ez konta-tzea. Eta kasu honetan horre-lako zerbait gertatzen da, su-jeritu nahi dela kontaketa za-ti bat besterik ez dela; alegia, kontatzen dena egia dela, baina izan daitezkeela bai aurretik bai atzetik beste zen-bait istorio, edo istorio bera beste momentu batzuetan».

Argitaratu aurretik irakurri duten lagunek egileari aipatu diotenez, irudi eta bisualiza-zioaren idaztanka aldetik «E Pericoloso»ren antza so-matu omen dute, «berriz ere, zinearen eragin haundia de-la. Baina uste dut, eta hala esan didate, hau erabat des-berdina dela».

Bernardo Atxaga.

«Henry Bengoa Inventarium» liburuan

Hogeitik gora **«Henry Bengoa Inventarium»** erre-zital emanaldi egin dute bi-hiru urtetan Bernardo Atxaga, Ruper Ordorika eta Jimu Iturraldek. Orain bertako hitzak papereratu ez ezik kasetean grabatzea ere erabaki dute, Elkar argitaldariak kaleratu-ko dituenak, «Emak Bakia Baita» talde izenez.

«Man Ray surrealismoko argazkilari, eskultore eta zi-

negileak bere filme bati jarri-tako izena hartu dugu: «Emak Bakia» adierazi zigan Atxagak, «eta Baita», Iparral-dean erabiltzen den hitza da etxea adierazteko, hemen «Enea» erabiltzen den antze-ra. Kontua da gainera, oso izen polita dela».

Ruper Ordorika.

Liburuak, honez gero eza-gun samarrak diren kantuak, poemak eta narrazioak bil-tzen ditu, «eta kasetean ber-riz emankizuna biltzen da atzetik bukaeraino, zuze-nean batek entzuten duen huraxe, bereziki grabatua baina zuzenean izango balitz bezalaxe».

Edorta Gonzalez:

«Azken Belaunaldia», lehen nobela

Bilbotarra da izatez Edorta Gonzalez, Azokarekin batera estreinatuko den idazlea. Be-rak izkiriatu eta plazara emango duen lehen nobela-ren izenburua **«Azken Be-launaldia»** dugu, Elkar argi-taletxearekin. «Nobela bat ar-gitaratzeko uste nuen zaila gertatu zela, baina lehenda-bizikoa idatzi eta argitaratua

izango da. Harritu egin nintzen pixka bat».

Zientzia fikziozko narratioak ez dira ohizkoak euskal literaturan —Maddi Pelot-enak aipa litezke salbuespen gisan—, eta are gutxiago nobelei errepasu emanez gero. «Istoriok zera kontatzen du, 2080. urtean espezie berri bat sortzen dela gure planetan, zientzilari batek beste pertsona batengan egindako esperimendu baten ondorioz».

Genero honetako zaletua den Edortaren erreferentzia nagusien artean aurki ditzakegu Asimov, Harman, Clifford Simak edo eta «Androideek ardi elektrikoekin amets egiten ote?» idatzi zuen Philip Kindred Dick. «Nire inpresioa da jendeak dextente irakurtzen duela zientzia fikzioa. Espero dezagun euskal irakurlearen artean harrera ona izango duela».

Teknologiarekin lotuta dauden hitz berriak mailegatu ditu, biochipak aitatzen dira, ibilgailu berrien izenak... «Biologoa naiz berez, eta euskara zientifikoak ikasi nuen bi urtetan. Sormenaren aldetik teknologiaren munduan hitz asko sortu beharrean gaude la uste dut, nahiz eta ni saiatu naizen zientifikoezia ez izaten».

Auxtin Zamora: «Hatsaren Bustia»

«Ezin errana» lehendabiziko olerki liburua ondotik, Auxtin Zamora zuberotarrak bere bigarrena jarriko du kalean Maiatz-en eskutik: «**Hatsaren Bustia**». «Betiereko gaiak ditut, amodioa, hiltzea, izadia, sentimenduak. Bertso librean. Neurtuak ere egin izan ditut, baina iruditzen zait pixka bat denbora galtzen dudala, ez dela egiten ahal nahi ditugun gauza guztiak idatzi».

Irudiez hornituta datorkigu liburu hau, berrogei poemen aldamenen direla beste hainbeste marrazki grafiko laguntzaile modura. «Denok hitzak adierazteko alfabetak bera daukagu Europan, salbu errusiarrek. Iruditzen zait eskritura automatizatua daukagula, murru bat bezala,

Auxtin Zamora.

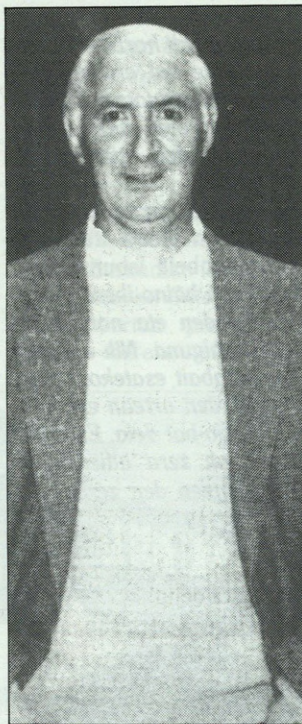
eta murru batzu zabaltzeko beharra murruan. Eskritura ez da aski airoa».

Gotzon Garate eta New York-eko kronikak

Azken hemezortzi urte orotan bi hilabeteko egonaldia egiten ditu Gotzon Garatek, bertako auzoak ezagutzeko aukera izan duela. «New York, New York» izenburuz aurkeztuko du bere hurrengo liburua Elkar-ekin. «Hor kontatzen ditudan zenbait esperientzia. Gehienak gertatutakoak dira, eta beste batzuk, nik ikusi ez baina toki horietan gertatuak».

Kronika tankerako hauek «New York-eko alderdi beltza biltzen dute, historia gogorak: hiletak, droga, sexua-ren inguruan sortzen diren arazoak, azpijoko eta negozioak, familiak, lapurretak, SIDA...». Antza denez, Garatek zuzenean hartu bide du kroniketarako informazio guzti hau. «Han ohitura da jendea psikiatrarangana joan beharrean parrokietako 'kontsulta zentru'etara joan ohi da bakoitzak dituen problema-kin. Zentru horietan jaso ditut horietatik kontu asko literatura egiteko. Alderdi ilun horiek gai interesatek gertatzen dira gizakion bizimodu ezkutua ezagutzeko».

Ikuspuntu desberdinez joratu ditu kronika hauek, lehen pertsonan nahiz hirugarren pertsonan kontatuak batzuk, eta baita elkar hizketa moduan ere bestetzu. «Esate baterako, emakume bat etorri zen behin 'consulting center'era esanaz hilabete batez etxetik batera irten gabe egon dela, eta flash-back bat eginez kontatzen dut nola haren alabak eliza baten atarian pistola hartu eta buruari tiro egin eta garbitu zen. Historiak nahiko laburrak dira denak, baina aspektu diferente asko azaltzen dituzte New York-eko bizitzaz».

Gotzon Garate.

Galdetu genion ea «New York, New York» honek bigarren parterik sekula izango ote duen. «Ba neure buruari galdetu diot horixe, urtero urtero ikusten bait ditut gauza berriak. Munduko hiri haundi ugari ezagutzen dut, baina neretzat New York bezalako hiririk ez dago munduan, gauzarik aldrebesenak eta onenak batera biltzen dira, harrigarrienak bai onerako bai txarrerako».

Joxerra Gartzia, poesiaren bila

Duela bi urte idatzitako poema liburua da Joxerra gartziak Baroja argitaletxea-

rekin aterako duen «**Dena dela**». Hainbat ataletan banatuta aurkeztzen ditu poemak, atal bakoitzaren izenburuaz poema bat moldatuz, hain zuzen aurkibidean osorik irakurriko duzuna: «Dena da / ez dena ez da / badakigu dena ez dela dena / baina bizi gara / dena dela».

«Nik nahiko moskeoa daukat poesiarekin, poesiarekin orohar, eta batez ere euskaraz egiten den poesiarekin. Nik sekula ez diat pentsatu izan seriozki poesia liburu bat idaztea, baina, hemen gaur egun publikatzen den zenbait poesia klaserekin erabat moskeatuta, hasi nintzen hemengo nahiz kanpokoak irakurtzen (Alemaniako batik bat), ea lortzen nuen argitzea poesia ze arraio zen eta zer ez zen batez ere. Piska bat hurbiltze horren fruitu da. Ikusi ditut bide batzuk... baina lehen bezala geratu naiz, ez dut nere poetika aurkitu, ez eta irakurri ditudan idazleena ere. Ez naiz konklusio garbi batera heldu».

Poesia erreferentzia hainbat baliatu ditu Gartzia horien gainean nolabaiteko elkar hizketa, moldaketa eta errekreazioan murgiltzeko. «Niri onesgarriak iruditzen zaizkidan horiekiko hurbiltze bat egiten saiatu naiz. Eta era berean, mundu ikuskera bat aditzera ematen saiatu naiz, emaitza eklektiko samarra gertatu bada ere».

Itxuraz, lanketa gutxiko argitalpenak egiten diren kezka bizi du Joxerra Gartzia. «Badirudi poesia dela norberak egiten duena edozein modutan eta lerroetan jarrita: 'triste nago eta itsasoa oso haundia da eta zu falta zara eta horregatik nago ilun'. Ba, poetak hori sentitzen badu, guk ez daukagu horren errurrik, bakoitzarena ez den euskalkietako hitzekiko eta hitz jokoetarako batzuk duten lilura hori gure errua ez den bezala. Uste dut errespeto gehiago merezi duela genero honek, nahiz eta saltzaileentzat ez dirudien oso apropos».

GORKA ARRESE

BERTSOZALEAK HARRITURIK EPAIMAHAIAREN ERABAKIEKIN

Elgoibarren Zeberio nagusitu eta Joxe Mari Izeta Billabonan

Bi herrietan gaiak jartzen emakumezkoak genituen eta gizonezkoen inbiriarik gabekoak. Ondo portatu ziren. Billabonan epaimahaiak ez zuen asmatu katedrarekin eta jendeak sorpresa handiak eraman zituen, behar bada nabarmenegiak.

Elgoibarko saioa. Hamarreko txikian hasi zuten eta Nikolas Izeta eta Etxaluze, biak zentral nuklear bat zegoen lekuan biziak ziren. Zentral honek istripu bat izan eta alde egin behar. Urte bete pasa ondoren itzultzeko baimena eman zien: Izeta itzuli nahi zuena, Etxaluze, aldiz, nahi ez. Izarzelaiaren paperean jarri zuten, Zatain egunero jana eta edanari ematen ziona zen. Kasetatik politikoa eta Zeberio apai-za: biak herriaren alde ari omen ziren lanean. Felix Iñurrategi eta Benardo Azpillaga biak etxekoandre: lehena jenero merkeenak erosten zituena eta bigarrena jenero garesti zalea.

Hurrengo saioan hiruna bertso beta behar izan zuten. Bata oinak emanda, bestea bukaera emanda, eta azkenengoa puntuari erantzunez.

Ondoren puntuka aritu ziren binaka. Nikolas Izeta eta Izarzelaiak biak sendagileak ziren baina gaisorik zeudela kontsultan elkartu ziren. Etxaluze eta Zatain biak apaizak, biharamunerako sermoia prestatzen. Kasetatik eta

Iñurrategi, biak sukaldariak: biharamunear ministroak zetozen euren jatetxera. Zeberio eta Benardo Azpillaga ehiztaria eta ijitua ziren: biak baserri aurretik pasa ziren eta bi oilo faltatu... eta biak juzgadura deitu!

Ofiziokak kartzelako gaian, bata funtzionarioa zen eta bestea kartzelan zegoena.

Honek kantzerra sendatzeko pastilla asmatu zuen. Funtzionarioak kantzerra harrapatu eta kartzelan zegoenarengana joan zen sendatzeko eskatuz.

Billabona: J.M. Izeta berriz garaile

Ohizko agurren ondoren zortziko nagusian ekin zioten. Gerriko jubilatua zen eta Bittor Agirre pub batetako nagusia: jubilatua pub-aren gainean bizi baina ezin lokartu. Jose Mari Izeta nafar baserritarra zen, Donostira baraskiak saltzera etortzen zena; eta Danel Goikolea Iruñean arrainak saltzera joaten zen gipuzkoar arrantzalea. Aitor Sarasua eta Aristorena, biak maisuak: Sarasua herri txiki batetara zihoan maisu

berria zen bere ordenagailua harturik, eta han ikusi zuen Aristorena maisu zaharra dotrina eta multiplikatzeo tablata harturik. Olaso ikerlaria zen eta Zaldubi bere ikerketarako arratoia.

Ondoren kopleetako saioa egin zuten. Gerriko senarra zen eta J.M. Izeta emaztea: afal ostean emazteak senarrari basura poltsa ateratzeko esan eta goizeko zortzietan itzuli. Bittor Agirre amonaren paperean jarri zuten eta Danel Goikolea bere sendagile: amonak azaleko gaisotasuna zuela eta sendagileak hondartzan biluzik eguzkia hartzeko agindu zion. Aitor Sarasua txerria hil eta erretzen ari zen Olaso bonberoa azaldu zitzaion arte. Zaldubi txikitoak bost pezetan igo zituen tabernaria eta Aristorena bezeroa. Bittor Agirre herriko alkatea zen, Olasok egindako masetan belauneraino sartu zena.

Eta kartzelako gaian lehen puntu bat eta hiru bertso nahi zen doinu eta neurrian abesteko. Gaia: «sarritan esan ohi da esku eta hatzaparra direla gizonaren ispilua». Zureak zer dio?

Elgoibarren honela atera zitzaion ordena: Zeberio, kasetatik, Benardo Azpillaga, Etxaluze, Izarzelaiak, Iñurrategi, Nikolas Izeta eta Zatain. Billabonako saioan, aldiz, Jose Mari Izeta, Aristorena, Bittor Agirre, Olaso, Danel Goikolea, Aitor Sarasua, Gerriko, eta Zaldubi.

ZALDUBI

J.A. URBELTZEK ZUZENDURIKO IKUSKIZUNEAN
200 BAT DANTZARI HEGO ETA IPARRALDETIK

«Zortziko»: urrats berriak euskal dantzaren munduan

Azaroaren 12an taularatu zen lehen aldiz Euskal Herrian Juan Antonio Urbeltzek moldaturiko «Zortziko» ikuskizuna. Bai Iparraldeko eta bai Hegoaldeko 200 bat dantzarik osatzen dute, askorentzat 'euskal ballet'aren lehen urratsa izan daitekeen ikuskizun hau.

Osora sei taldek eta berrehun pertonek osatzen dute ikuskizun hau. Egitasmo honen sorrera, Confolenseko nazioarteko jaialdiaren arduradunak eginiko eskakizunean koka daiteke, «Euskal Dantzarien Biltzarrekoek ez zioten proiektuari jaramonik egin» adierazi zigun Juan Antonio Urbeltzek, «eta gainera nik egitea ez zuten onartzen».

Hamabi dantzez osaturiko egitaraua aurkezten zaigu, besteak beste, Gipuzkoako ezpatadantza eta gizon dantzak, Bizkaiko Arratiako dantzak eta Durangoko errege-lak, Zuberoako dantzak. «Egitaraua egiterakoan nik ez dut ikuspuntu geografikoa erabili soilik, zirrara eta sentibera sor zezaken egitarau orekatu bat osatzea izan zen nire helburua».

Helburu nagusia eragin berezi hauek sortzea izanik, gure herriko jaietan erabili izan diren hainbat eta hainbat elementu taularatu ditu Urbeltzek, «ikuskizunaren hasieran, Euskadin eta Europa

osoan barrena oso tradizionala izan den zazpi metro-tako herensuge bat azaltzen da, alde guztietatik sua dariolarik».

Dantzen lotura berezia

Ihardunbidea desberdina baldin bada ere, dantza gehienak gure herrietan dantzatu izan dira urteetan zehar: «Gure herrietan bildutakoak dira gehienak. Hala ere badira beste batzuk guk eginitakoak, baina inongo arazorik gabe. Irradaka'n adibidez, herri txiki batean ikusitako ereduakin, Azkue eta Aita Donostiren kantutegire jo genuen, kanta eta dantza egokituz, Irradaka egitera ailtatu ginelarik. Gauza berriak eginez gero, gure izaerara egokitu behar dira, ezin dira gainontzeko egitarautik at gelditu; ohitura zaharrak bezala, identifikazio zeinu izan behar dira».

Dantzak bata bestearen ondoren elkartzeko era berezian legoke beraz, ikuskizunaren arrakasta, «egitaraua

Tradizioa eta berrikuntzak nahasirik agertzen zaizkiguten «Zortziko» ikuskizunean.

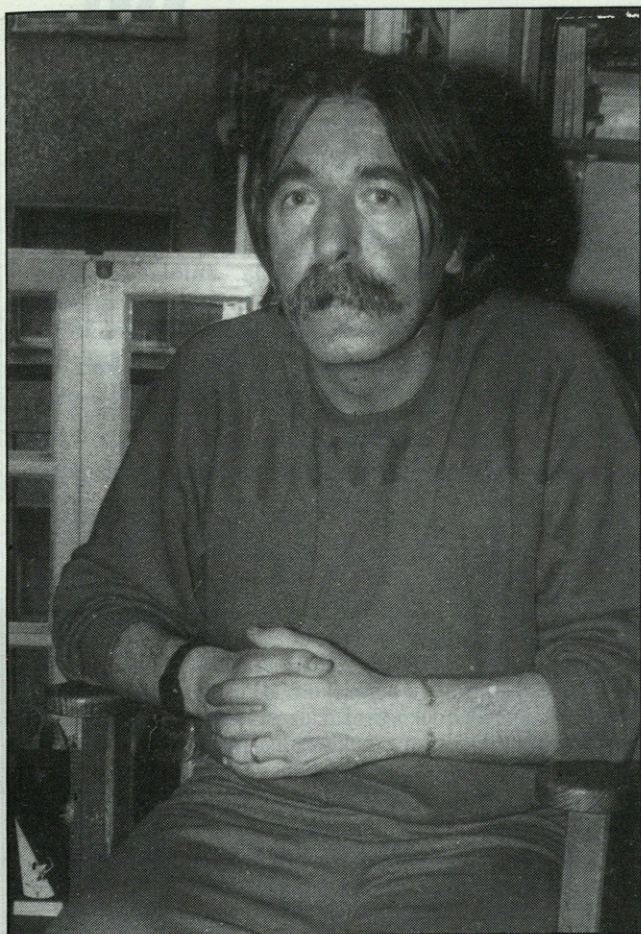
oso berezia da. Dantzak, jantziak eta musikak badute barruan energia berezi bat, eta lotura egoki baten bitartez, energia hori transmititu beharra dago. Hau lortuz gero, izugarrizko 'boom' bat sortzen da jendearengan, zergatik? dantza bakoitzak bere mundu sinbolikoa duelako bere baitan eta jendea ez delako ahaztu sinbolo horietaz, gizona jakin gabe bizi da sinbolo horien barruan».

Gure mugaz kanpoko kulturaren presentzia ere soma daiteke ikuskizun honetan,

beti ere gure dantzen izaera egokiturik, «Europako folklorea ezagutu beharra dago, irakurri beharra dago, azkenean 'poso' moduko beldurak gelditzen zaizularik. Gure 'poso' horretatik zenbait elementu eskuratu ditzazkegu baina beti ere gure izaerara arabera egokiturik».

Dantzarien garrantzia

Diru kontuei bagagozkien Eusko Jaurlaritzaren diru laguntza izan da ikuskizunaren oinarria. «Zortzi miloitako d

Helburua ez da talde guztiekin bat sortzea. Talde bakoitzak bere pertsonalitatearekin jarraitu behar du.

ru laguntza bideratu zuen, eta hau gairiditua izan zen. Hala ere azkenean berriro ere berreskuratzea lortu genuen. Honekin taldeak, jantziak, herensugeak... ordaindu genituen, baina diru ezagatik kartelak eta esku-egitarauak egiterik ez geguen izan».

Ikuskizunak eduki dezakeen kalitateaz gain, bada beste puntu bat, gaur egun arte euskal dantzaren munduan eman ez dena, eta aurrerantzean bide berri bat suposa dezakeena, taldeen elkartzeari alegia. «Helburua ez da talde guztiekin bat sortzea, jendea ikuskizun garrantzitsuetan parte har dezan baizik. Talde bakoitzak bere pertsonalitatearekin jarraitu behar du. Dantzariak nolabaiteko garrantzia eduki dezan lortu behar dugu, ez dadila beti edozein plazatan egoera txarretan dantzaten ibili. Honek ez du tradizioa aldatetara utzi behar denik esan nahi».

‘Euskal Ballet’aren bidean

60. hamarkadan Euskal Dantzarien Biltzarra sortu zenetik, ‘Euskal Ballet’aren sorrera, bizirik dirauen proiektua da. «Gauzak profesional edo zaletu mailan egin daitezke, baina izenak asko baldintzatzen du, profesional maila aipatzen denean, horrek kalitate baten beharra dakarrelarik berarekin. Dantzan izaerak ere baldintzatzen du honelako proiektu zabal baten egitasmoa, gure dantza guztiak Baztango mutildantzen tankerakoak izango balira adibidez, ezinezkoa izango litzateke horrelako proiektu bat gauzatu».

Urbeltzek ordea, ez du guztiz profesionala izango litzatekeen proiektu baten aldeko apostua egiten: «Zaletu mailan gauza oso interesgarriak egin daitezke, baldin eta egitura profesional minimo bat baldin bada. Lau

edo bost pertsonak egun guztia eduki beharko lukete honen inguruan ausnarketak egiteko, horrelako proiektu batek lan handia eskatzen bait du. Nola lortuko litzateke hau? Ikastoletan irakasten ihardungo zuten dantzarien bitartez, horiek beti heziketa kontseilaritza jasoko luketeelarik dirua. Honela gainera etengabeko harrobia sortuko litzateke. Dantzari hauek, arratsaldetan izaera profesionala izango lukeen egitura batean sartuko lirateke; arratsaldea dantza egiteko erabili dezaketeen honelako hogeitabost dantzarietara gauza handiak egin daitezke».

Oraingoz behintzat, Urbeltzek ezinezkoa ikusten du guztiz profesionala izango litzatekeen talde profesional

bat, zaletu-profesional bide hau berarentzat egokiago dirudielarik. «Ezinezkoa da dantzarien hautaketa bat egin, eta bakoitzari ehun mila pezetakako soldata jarri. Nik ballet zaletu bat egingo nuke, lau edo bost pertsona profesionaletan oinarriturik».

Honelako proiektu bat nork bideratu beharko lukeen galdetzerakoan, bide ziurrera jotzen du Urbeltzek, dirua eskeini dezakeen bidera: «Beste edozeinek baino gehiago, Gobernuak bilatu beharko luke irtenbidea. Gainera Gobernuak bide honetarik dihoala uste dut. Arazoa ordea, lehen esan dudana bezala, ‘formula’ egokia aurkitzea da».

I.G.

Atrebentzia ez bada

Zein ote bide zuzena?

EUSKAL dantzaren munduan, aspaldidanik dabil hitzetik-hortzera ‘Euskal balleta’ deitu izan denaren leloa, honen inguruan iritzi eta proiektu desberdinak azaldu direlarik. Zaletu-profesional bidetik jotzeko proposamena azaldu du honako honetan Juan Antonio Urbeltzek —euskal gobernuaren babespean dirudienez—, eta aurkeztu berria duen “Zortziko” ikuskizunarekin lehen ttontorra jarri du.

Bide hau aurrera dihoan bitartean, Euskal dantzarien biltzarra 21.000 dantzarien koordinazio lanean darraiki, bi alderdiak kontrajarririk azaltzen zaizkigularik: zein da jarraitu beharreko bidea?

Galdera honi erantzuterakoan, ikuspegi ekonomikoaren garrantzia bistan da: honelako proiektu batek, 30.000 milioietako aurrekontua beharko luke gutxienez martxan jartzeko, gainontzeko dantza taldeak, honelakoetan beti gertatzen den bezala, inongo diru laguntzarik edukiko ez luketelarik: non geratuko liratezke gaur egun diru aldetik aurrera jarraitzeko larri dabiltzan gainontzeko talde guztiak? Zein izango litzateke gure taldeak gorde izan duten tradizioaren etorkizuna?...

Batzuren iritzi dagoeneko lehen pusoa eman den momentu honetan, galdera asko daude erantzuteke, hauen artean, Euskal dantzarien biltzarraren jarrera nagusienetakoa izango litzatekeelarik, honelako proiektu baten inguruan zer esanik izango duela pentsatu baitaiteke.

Honelako eginkizunetan sartu baino lehen, euskal dantzaren parekoa den antzerkiaren mundua aztertzea nahiko komenigarria izango litzateke, gero sor daitezkeen buru-haustek ekitzeko.

I. GOIKOETXEA

Paperetan idatziak

EUSKAL KANTAGINTZA

Orain, gure espazioa, urte batzu jeitsi zela izan da, baina, nire ustez, momentu honetan berriro jende asko ari da, baita gazteak ere, mugitzen eta antolatzen. (...) Uzteko, zeharo, ez dut inoiz pentsatu, baina Franco hil eta gero «Galeuzka» eta beste jaialdi batzu eman

genituenean, orduan kantaldiak mitinak bezala izaten ziren, jendea orruak, eslogan politikoak botatzera joaten zen gehienbat. Giro estrainoa sortu zen. (...) Ahotsak iraun arte, ez dut uzteko asmorik.

Mikel Laboa, («Hemen», 88-11-18).

IRRATIGINTZA KANPOKO EREDUEI BEGIRA

Ordu batzuk hartu eta esan: «ba ordu honetan komertzialtasuna sakrifikatuko dugu eta irratia kultur zerbitzu bat eskainiko du». (...) Hemengo irratia guztiak herri honek eskaintzen duen berezko altxor bat alferrik galtzen ari direla ikusten dut, berez zuzenean ia-ia elaboraziorik gabe, oso erradiofonikoa izan daitekeena. (...) Nik uste dut hemengo irratia pixka bat daudela Espainian eta Frantzia egiten diren irratia eredu horiei begira.

Joxerra Gartzia, («Hots», 56. zenbakia).

HIZKUNTZ PLANGINTZA

Helburu lorgarriak jarri behar dira hizkuntz plangintzan, bestela larritu egiten gara, desanimatu eta ez dugu irtenbiderik pentsatzen. Plan hau epe luzera begira egiteak ez du esan nahi epe motz eta ertainera begira helburuak jarri behar ez direnik.

Mari Karmen Garmenida, («Euskal Kulturaren Urtekaria»).

LITERATURA FEMENINOA/MASKULINOA?

Nagusiena ez da 'literatura femeninoa' esistitzen den ala ez galdetzea. Galdetu beharko litzateke zilegi den ala ez 'literatura femeninoa' deitzea emakume batek sexu konjuntziaz idazten duen guzti horri. (...) Inori ez zaio bururatuko mehatzetako bizitzaz idazten duen gizon bati galdetzea ea bere nobela 'maskulinoa' den ala ez. (...) Emakume eta idazle bezala, nire helburua literatura ona egitea da.

Rosario Murillo, («Zer egin?», 254 zenbakia).

LITERATURA ETA KRITIKA

Normalean objektu bat bezala hitzegi duk liburuaz, baina ez duk liburuaren barruan dagoenak hitzegi. (...) Ikara piska bat hartu diot nere obraren inguruan sortu den 'Atxagamanía' edo dena delako horri. (...) Hi piska bat azaldu egiten bahaiz eta hire liburu batek hedadura izan badu, beti sortzen duk 'ofiziozko persekutzailea'. (...) Hala eta guztiz ere, egin den moduagatik batez ere, ez persekutzaileak, ezta aldekoak eta ez denak ez dituk serioski jokatzeko ari.

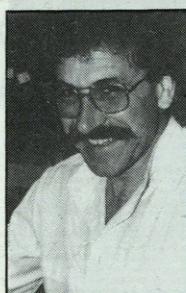
Bernardo Atxaga, («Eguna», 88-11-17).

J.M. Zalakainek puntua jarrita

Koldo Tapiari

(Santurtziko udal langilea)

— Badira hamar urte Santurtzin antzerki jaialdia antolatzen dela. Gertakizun oso arrunta ez delarik, ezaiguzu zergatik ematen den: dirulaguntza berezia dagoelako, antzerki zaletu grinatsuak daudelako hor, edo eta herri horretan baldintza bereziak dituzuelako?

DIRUA ez da antzerki jaialdi honen iraupena adierazteko erabil daitekeen argudioa, nahiz eta egia den horrelako ekintza batek dirutza bat inbertitzea eskatzen duela. Aurtengoa, kasu, 7 milioi pezetataraino igo da, Udalarik 3 baino kostatzen ez bazaio ere.

Zaletasunari dagokionean, nik ez dut uste ustekabeen sortu den zerbait denik, baizik eta eginean eginez programazio iraunkor baten oinarritik sortu den zerbait. Jaialdi honek bere hastapenak herriko eta inguru hurbileko talde afizionatuetan oinarriturik eman zituen. Orduko giroa, antzerki mailakoa baino, lagun artekoa gehiago zela esango nuke. Baina argi gelditu dena, urtez urteko iraupena kontutan izanik, bederatzigarren edizioa arrakastatsua suertatzea eta hamargarrenaren aurrean aurreikuspen baikorra izatea.

Maila handi batean, jaialdiak jarrai dezan gaur egun, antzerkizaleen behar hainbateko presio giroa sortua dago. Horregatik uste dut atzera jo ezina gertatuko dela neurri handi batean.

Dudarik ez dago, bai eta ere, baldintza berezi batzu eman zirela 79. urtean, eta hori antzerkizaleen presiorik ez zegoelarik jaialdiak antolatzeke. Zerbait aipatzekotan, nik bat aipatuko nuke: diktadura ostean sortutako lehen udal gorporazioan bi antzerkizale zinegotzi ziren, eta horien eragina nabarmena izan zen jaialdiaren lehen lau edizioetarako.

Une honetan Udalak preziatzen duen ekintza bat da jaialdia. Eta agian antzerkiarekiko axologatik baino gehiago, Udalak kultur politikak dituen gabeziak zuzitzeko bultzatua dago.

Puntako argitalpenak

Donostiako «Hontza» liburudenda emandako datuak.

Literatur liburuak:

- 1.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 2.— «Hirugarren Gizona», G. Greene / I. Ibañez. Elkar.
- 3.— «Poliki poliki haizetan», P. Hightsmith / K. Nabarro. Elkar.
- 4.— «Gogoa ibiltari», Jaime Kortabarria. Elkar.
- 5.— «Hamahiru ipuin arabiar», itzul: X. Galarreta. Txertoa.

Orotarikoak:

- 1.— «Euskal Gramatika Praktiko», Butron / de Pedro. Erein.
- 2.— «Hautalanerako euskal hiztegia 3», I. Sarasola. G.K.
- 3.— «Euskararen auzia», Luis Villasante. Arantzazu.
- 4.— «Hiztegia aberasten», Elgoibarko Euskara Mintegia. Elkar.
- 5.— «Bai horixe!». Habe.

«The New York review of Books», aurten 25. urtebetetzea

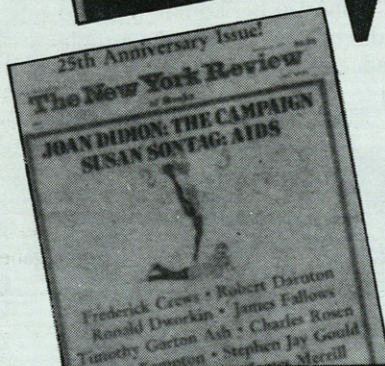
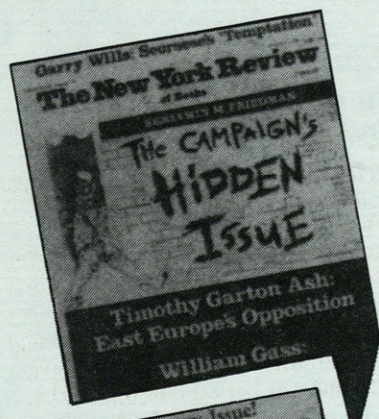
Hogeita bost urte bete ditu literatur aldizkari amerikanoak, hots, «The New York review of Books» delakoak. Vietnamgo gerran hasi eta Irangatea bitartean beti erabili izan duen formula literatura eta politika nahastea izan da. Robert Silvers erredatore-burua mintzo da.

«The New York review of books» literatur aldizkariaren 25. urteurrenean, urriaren 27ko zenbakian, lehendakari-
zarako hauteskondeei buruzko Joan Didion-en artikulua bat kautsi daiteke Charles Rosen-ek Beaumarchais eta Mozart-i buruzko artikulua erudito baten eta Susan Sontag-ek IHESari buruz egindako beste baten ondoan. 100.000 aleko tirada eta 43.000ko salmenta. «Pertsonalki ez dut ulertzen nola argitaratu daitekeen liburuei buruzko aldizkari bat politika kontutan hartu gabe» hasi da Robert Silvers erredatore burua, «Milan Kundera Erteuropako egoera izpiritualaz mintzo denean, politika da ala literatura da?». Bere metodoa beti izan da berbera: nobelagile eta intelektualei politikari buruzko artikulak eskatzea.

«Horregatik gonbidatzen ditut kalitatezko idazleak. Espazioa eta denbora eskaini behar zaie. Zai egoteko prest nago idatzi on baten truke. Nerretzat, balio duena originaltasuna da. Berritasuna eskaini beharra dago».

Telebistaren eragin kezkarria

New York-en literatur mundutxorik ez dagoela dio Robert Silvers-ek. Harreman gutxi dituztela argitaldarien

kin. «Liburuak bidaltzen dizkigute. Random House edota Knopf bezalako etxerik handiena baldin badaude, nik ez dakit nork daraman University of Nebraska Press. Garrantzitsuago, gure idazleak ez dira hemen bizi. London, Australia edota Chicagoko baizik. Gaurer erdian altxatzen naiz haiekin hitzegin ahal izateko».

Silvers-ek dioenez amerikarrek mesfidantzaz ikusten dituzte metodologia astunak dituzten entepresa intelektuallak, esatebatera estrukturalismoa. 25 urte hauetan bere plataformatik auktura ederra izan du gizarte amerikararren jarraipen berezi bat egiteko: «Gehien kezkatzen nauena telebistak hizkuntzarengan duen eragina da. Gero eta zailagoa da hitzari errespetoa dioten idazle gazteak aurkitzea. Ez dut kondenatu nahi kultura herrikoia, baina telebista unibertsioaren hedapena kezkarria iruditzen zait».

J.M. HERITZ

«Distant Voices» filmea kalean dagoeneko

Terence Davis-en filma, Cannes eta Locarno-ko zinemaldiak pasa ondoren, urrezko leopardo lotu du azken honetan, Europako zinetokiak korritzen hasia da dagoeneko. Liverpool-eko 50. urteetako kronika malenkolikoa egiten da film honetan. Kantuak jaso nahi izan ditu zuzendariak. Garai hartako kantak. Langile giroan, ezkontza, hileta edota edozein gertakizunetan kantura jotzen zuten ordukoek. Umore onez ateratzen omen da bat zinematik. Ez da gutxi.

Antal Dorati orkestra-burua, Bartok-en jarraitzailea, zendu

Budapest-en Frantz Liszt akademian musika ikasten hasi, piano, violoncello, zuzendari-tza eta konposizio ikasketak eginez, Bela Bartok-ekin aritu herri musika biltzen, 1933.etik

1941ra Monte-Carlo Balletarekin aritu eta urte horretan New York-era aldegin zuen Antal Dorati orkestra zuzendaria hil da. New York-en American Ballet Theater-en aritu zen gerraondoa Dallas-eko orkestra sortzeko. Disko mor-
do grabatu du azken urte hauetan gehien bat Bela Bartok-en erreperorioarekin.

Carmen Perrin bolibiarren eskulturak Ginebran

Bolibiarra izan arren Ginebrako Arte Ederretako eskolan irakasle da eta Marseillan egiten du lan artista gazte honek. Egurra, harria, altzairua, beruna edota kobrea darabiltza bere obrak egiteko. Arte-obra bukatutzat eman gabe uzten du. Eskua sartzeko edota konpletatzeko moduan. Ez obra bukatuaren kontzepzio klasi-
koa. Beste erakusketak bat prestatzen ari da Bartzelonako Miro fundaziorako.

Dana Reitz dantzariago tai-chi-chuan-aren bidez

«Circumstantial Evidence» izena du Dana Reitz-en azken ikuskizunak. Ikuskizun honetan mugimenduen pertsonaz zer adierazten duten aztertzen da. Garrantzi handia dute Jennifer Tipton-ek erabilitako argiak. Dantzariaren mugimendua argi gorriarekin sua bilakatzen da une batez. Dona Reitz-ek luzaroan ikasi du tai-chi-chuan borroka teknika txinarra. Teknika horretan energia oinetatik abiatzen da gorputz osora.

«TOT QUANT VEUS ES EL MAR» NOBELAGATIK SARITUA

Gabriel Janer-en itsasoko haur eta gazte literatura

Berrogei titulu baino gehiago argitaratu du Gabriel Janer maiorkarrak, eta aurtengoan haur eta gazte literatur sari bat eskuratu berri du «Itsasoa da dakusazun guztia» nobelaz: «errealitate gotor batetan bizi den neskatto baten historia da, eta imajinazioa bitartez aldarazten saiatzen da».

Aspaldidanik pentsamendu eta errealitatearen artean kokaturik omen dagoen ene demiurgoa errealitate deritzan hartan guztiz murgildurik zegoenez, ez dut biderik eduki askotan arduratu izan nauen zenbait pasartez aritzea.

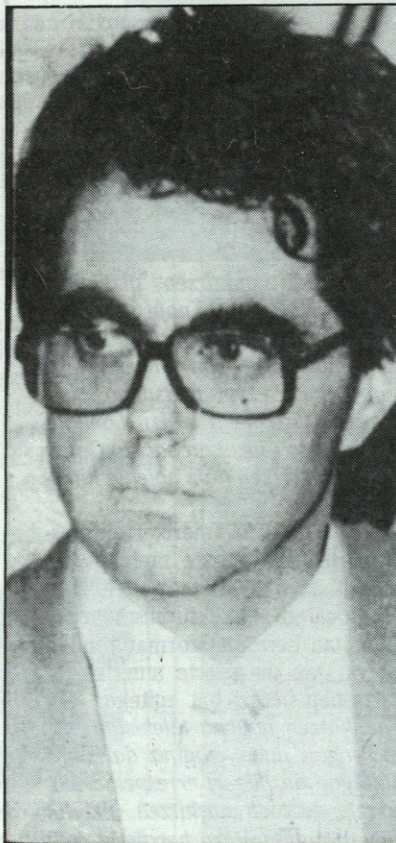
Gaur, berriz, itsaso eta lurren Jainkoa zen Zeusek bultzaturik —idazketa babeslea bera—, hemen naukazue mediterranean literaturan ezaguna daukagun igarle trebe bezain azkar baten inguruan zertxobait idatzi nahian.

Izan ere 'nacional' deitutako estatala den haur literaturaren Saria dut lerro hauen aitzaki. Algaidako (Maiorkako Palman) Gabriel Janer Manila izan da sariduna. Lana, berriz, «Tot quant veus es el mar» eleberria.

Literatura eta pedagogiaz

Gabriel Janer laguna duela urte batzuek ezagutzerik izan nuen bere muinetako Palman, Hezkuntz Zientzien Fakultatean hain zuzen. Bertsolaritzari buruzko ikerketa batetan —geroxeago ene tesiaren gorputz teorikoa bilakaturiko zena— buru-belarri nenbilenez, gure lehenengo elkarikuskan irletako *glosador* setaz besterik ez genuen hitz egin. Hala ere, eta aipatutakoa medio —zilegi izan bekit simila— gure uhin-dialak berehala hasi ziren batera ibiltzen, ardura teoriko berberak bait geneuzkan: herri-kultura, hizkuntza gixtiagotuak jasan behar dituzten erasoak, idatz grafiei kritika, mintzairaren pobrezia eta bere metaketa iraunkorra... Izan ere Gabriel Janer irakasleak nere gaia bera jorratzen du Balear irletako Unibertsitatean.

Horrexegatik, apika, gure Zorroaga zahar honetan parada eduki dugu dasatzeko. Literatur zein entsaiotzat jo daitezke unibertsu berezi baten deskribapena diren bere obrak: «La problemática educativa delos infants selva-

G. Janer: «Ez dut haur literatura genero berezi gisa jotzen. Pertsona heldu bat hunkituko ez lukeen testua ez dut sekula haur baten eskutetan jarriko».

tics: el cas de Marcos» (1979) eta «Cultura popular i ecologia del llenguatge» (1982), azken hau Josep Pallach hezkuntzari buruzko saria.

Horrexegatik, agian, haurtzaroa bera, eta haren inguruan sortu nahi izaten duten kontzeptualizazio sasi-pedagogikoa, denboraren seriazioa eta, finean, umeak direla aitzaki muntatu nahi izaten den merkatu osoa, guk geuk ere kritikatzetik izan dugu.

Eta azkenik, bera ezagututa, badugu tokian tokiko kulturaz aritzeko arrazoi definitiboak.

Gazte eta haur literaturan saritua

Janer-ek ez du bere intelektual lanean katalanera besterik erabili. Berrogei lan ezberdin argitaraturik baditu ere, bere idatz hizkuntza beti berbera izan du: «L'abisme» (1969), «Els alikorns» (1971), «Els cementeri de las rosas» (1971) edo eta «El rius de Babilonia» (1984).

Guztiz maiorkarra dugun idazle honetaz mintzatzerakoan, oso egoki dirudi Kantauri ertz hauetatik hona erakartzeara, duela gutxi aldizkari nafar batek Artxipielagoaren definizioari buruz zioena: «Bereizten duena dela medio elkarturik dagoen irla multzoa».

Hau dela eta, intsularitatearen eraginez edo, hamar milioi hitzun duen katalanera erabili arren, erabat ezezaguntzat jo dezakegu Gabriel Janer bere inguruetatik ate. Penagarria izan bada 'nacional' saria erabili beharra bere lanari buruz zenbait berri plazaratzeko, penagarriago litzateke bere ekarpena izaten jarraitzen duena gaztelerazko itzulpen baten bidez ezkatutzea.

Nahiz, gure hizkuntza bezala, galtzera eta irabazlearen aurrean errespetoz ibiltzera hezita egon, oraingo apustua ere egon hor badago: Noziko Janer Euskaraz?

FITO RODRIGUEZ
BORNAETXEA

Julian Gaiarre eta azken erromantza

Ikusi berria dugu ETBn «Azken Erromantza» telesaila, Nafarroako Gobernuak, TVEk eta ETBk ekoiztua. Duela 25 bat urte ikusi ahal izan genuen filmea baino erreallagoa eta zuzenagoa iruditzen zait. Aktore-multzo ona, musika ugari eta Jose Carreras protagonistak bikainki abestuta egina. Dena dela, ni ez naiz filme eta telesailen kritikari izateko gai eta eginkizun hori beste batzuk betetzeko uzten dut. Hala ere ordea, bikoizketaren bitartez euskarazko bertsoa ikusi baldin badugu ere, badira muiari buruzko gauza pare bat, nire ustez argi eta garbi azaldu beharrekoak: espāñoltasuna eta euskalduntasun gabezia.

Lehenari buruz, ez da harrigarria Nafarroako Gobernuak eta TVEk eragindako ekoizpenak marka hori eramatea, nahiz eta hori ETBk onartu izana harrigarriagoa izan. Baina, dena dela, garai-ko ikuspegi politikoa kontutuan hartuta, ez da beharbada lekuz kanpoena dagoena, bereziki European zeharreko ibilien agerkarietan. Demasa da ordea Erronkarin eta Auñamendiren oinetan jaio eta hazia, Mediterraneo ertzeko zibilizazioarekin identifikatzeko tartekatutako elkar hizketa. Horrelako asko egin zaigu Pirinio alboko euskaldunoi.

Baina bigarrena askoz ere larriagoa iruditzen zait eta agian lehenengoa bera kolokan jar zezakeena da edo eta gutxienez ere kontraesa-

na sortzeko adinakoa: Gaiarrerren euskalduntasuna. Julian Gaiarre euskalduna zen. Host, euskaraz mintzatzen zena, nahiz eta bere biografiari hori ahaztu. Hori esaten da Aingeru Irigarai euskaltzain jaunak argitaratu zuen «Hegatsez» deitu liburuan (1971), Itxaropena argitaldarien Kulixka sortako 71. alean. Bertan, Julianek bere izeba Joanari Bartzelonatik egindako eskutitza azaltzen da Erronkariko uskaraz idatzita. Esaten denez, Fagoaga idazle famatuak eman zuen argitara eta Maria Gal andere irundarraren aipamenak egiten dira Irigarai jaunaren izkribuan. Gutunaz gainera ordea, beste hau dator:

«*Campion idazlariak garai hartan argitaratu zuen bere 'Gramatika' handia (1844) eta liburu hortan berean, Gayarre-ren izen-deiturak ikus daitezke, suskritoire lerroen artean. Madrileko bere Opera kantaldien ondotik, atera arazirik piano bat eszenariora, ordainetako, Iparragirrerren kanta bat edo beste ematen ohi zuen askotan, 'Gernikako Arbola' hutsik egin gabe; teatro Real-ean ziran euskaldun guztiak txaloka eta oihuka asteraino.*»

«Azken Erromantza» telesaillean hizkuntza anitzetan entzun ditugu abestiak, opera-zatiak eta beste, baina ez dugu euskarazko kanturik entzun, ez dugu euskal hitzen eta euskal musikaren (jotaren bat salbu) zantzurik nabaritu abesti libreetan. Eta hori noski ez dator bat Irigarai jaunak emandako berriekin.

Susmo eta usteen arabera, amorranteak eta maitaleak alboan jartzeko gai izan direnak ez bide dira izan gai zortziko bat bedera ere abestu erazteko. Tamalgarria benetan!

Bi aldiz tamalgarria ordea, ETB barruan izanik, hori horrenbeste lortu ez izana! Gu-

re erakundeek gauza haue-
tan erreparatzen ez badute,
nork erreparatu behar du?
Ala, ekonomi ikuspegi soile-
ko bulegokraziak bakarrik
hartzen dira kontutan?

Penagarria da urte mor-
doska batean han eta hemen
emango den telesail horre-
tan zenbait kanta euskaldun
(berak ziurraski abesten zi-
tuenak) ez txertatu izana,
eta oraingoan, gainera, etxe-
koen oneritziarekin.

MURUMENDI

Tele-Navarrak hitza kendu

Oporretan nenbilenez ge-
ro, Iruñeko jatetxe batean
bazkaltzekotan sartu nin-
tzen. Tamalez, telebista ibil-
tzen ari zen eta gertatuta-
koak aho zabalik utzi zidan.

Tele-Navarra entzuten ze-
la eta, azken zatian aurkez-
taileak esan zuen: «...y ahora
el habitual resumen de las
noticias en euskera...». Ahost
bat euskaraz hasi zen, baina
gaixoak ez zuen 10 segundu
iraun —ez genuen denbora-
rik izan zertaz hitz egiten ari
zen jakiteko—. Erdal aurkez-
tailea berriro agertzen da
eta «no hay tiempo para
más; vamos a despedir aquí
el programa» batekin mozt-
en ditu irazkinak euskaraz.

Kolpaketa hori latza izan
zen, baina latzago oraindik
gero gertatutakoa: bost mi-
nutuetan musikaz txartel bat
ipini ziguten, non irakurtzen
bait zen: «Conexión con el
programa nacional». Bost mi-
nutu txartel honekin, eta ez
al dago denborarik euskara-
rentzat?

Orain dela gutxi Irunen
Kilometroak-88 ospatu ze-
nez gero, «Euskarari muga-
rik ez» lemapean, eskutitz
hau probetxatu nahi dut
TVE-Navarra-ren arduradu-
nei esteko: Señores, basta de
atropellos y barreras a nues-
tra lengua nacional!

IOSU ALBERO
Bartzelona

ARGIA zenbaki berezia

Erredakzioko langileok
idazten dugu honoko gutun
hau.

Egunero bezala, joan den
asteko batetan ere gure pos-
ta kutxa ireki genuenean to-
patu genuen aldamenen
erreproduzituta daukazu al-
dizkaria!

Azala, guk argitaratzen
dugunaren parekoa da; para-
leloa, esango genuke. Bai
hizkiei dagokienez, bai ta-
mainari, bai egiturari, eta bai
eta izenari ere.

Bitxikeria galanta, jakin
arazi nahi dizuegarik, gai-
nera, ez zekarrela inolako
beste oharrik... Hamabi
orrialdez moldatua zetorren,
hori bai!

Gehiengoa fotokopiez.
Edukia: «Ehizarik ez!», aza-
lean agertzen dena. Bar-
nean: hainbat poema (Euge-
ni Evtushenko, Hartzabal eta
Jose de Arteche-renak), he-
gaztien hegaldia argazkiak,
bi egunkari ezberdinetako
ehizari buruzko bi artikul-
u euskaraz —gaia: «Organbi-
dexka»—, «Orgambideska»
izeneko hegaztien aldeko el-
karte horrexen triptikoa
frantsesez (koloretan), eta
Donibane Lohitzuneko
«Saiak» elkartearen txosten
eta kolorezko poster bikaina
azkenik.

Eskerrak luzatzen dizkie-
gu lerroen bitartez kola-
ge-oparitxoa eskaini digute-
nei, detaileaz izugarri gusto-
ra gertatu garelako gaineratuz.
Lan txukuna, lagunak!

ARGIA

Amonaren azken bertsoak

Doinua: «Limosnatxo bat».
Iparragirre bertso paper lehiaketa.

1

Udako arrats zital honetan
hau barneko dolorea!,
fardel txikia eskuan eta
utzi beharra etxea.
Zangoak mendre, malkoak leher,
bihotza minez betea,
narras, astiro... hartzera noa
arlotearen bidea;
zein bazterretan jausiko ote...,
non aurkitu gerizpea?

2

Elkortu dira nere joranak,
gogoak aurpegi hitza,
supazterretik egotzi naute
errumes txiroen gisa.
Dardar batean larru-azala,
begietan sinesgaitza,
bihobeltzaren herra itzelak
jadetsi bait du garaitza,
amets tristen pare bihurtuz
amona honen bizitza.

3

Etsi-etsian sartzera noa
gauaren leize beltzera,
norarik gabe ta ozta-ozta
hordi deslaien erara.
Jakinik bada bota nautela
desditxatuen askara,
oroipen beltzak soilik datozkit
krudelki jotzen aldaba,
gogoraziaz galdu ditudan
baserri eta alaba.

4

Gorputz mindu garraiatzeko
abaildu dira zangoak,
haitzulo baten hegi hezean
gelditu ditut pausoak.
Barneko kezak, xut!, diostate,
amona, jaso gogoak!,
ez zaitezke hil azaldu gabe
malura hoi en erroak,
egi gardena jakin dezaten
heda itzazu bertsoak!

5

Bertso mikatzez azalduko dut
kinka honen zergatia,
nondik datorren, hain zuzen ere,
daramaten desgrazia.
Etxeko suina dela medio
kendu didate guztia,
zelai-soroak, abere... eta
sortu ninduen kabia;
hauze da, beraz, eman didaten
hil aurreko oparia.

6

Baserri, xume, goxo, xarmanta,
pinpirin baten jabetza,
hori izan zen gure aitonek
utzi ziguten babesia.
Alaba ere banuen eta
ezin nintekeen kexa,
urrite mingots ta antzuetan
triste ginenik ez pentsa;
elkarren lehian hainbat maitasun
ez da ulertzen erreza.

7

Orduko amets jori ederrak
luzaro ezin gozatu,
alaba horren ezkontzarekin
bazterrak ziraden lastu.
Pentsatzen nabil gizatxar horren
zertaz ote zen lehiatu,
gizona edo piztia ote...
ba al daiteke zehaztu?
Geroztik, behintzat, inguruetan
ba da hamaika espantu.

8

Horrez gainera egin behar dut
beste gaitz baten aitorza:
Zenbat bihozmin, mingarri, krudel...
zenbat mesprezu ta lotsa...
eman dizkidan ene alabak
urratzeraino bihotza...
Ene iritsen krabelin zena
eta ametsen arrosa,
orain basati horrekin dabil
zoriontsu ta airoa.

JON TAPIA IRUJO

Aingeru guardakoa—
Valenciako Rebollar herrian igandero mirariak fabrikatzen omen ditu 'Maisua' bezala ezaguna den Leonardo abadeak. Milaka lagun hurbiltzen zaizkio, herren, gaiso eta debotoak... eta ez ei da broma bere ahalmena! Lorez inguratzen da eszenarioan, Zerura zabaltzen ditu besoak eta Ura bedetkatzen du. Hortik aurrera, gertatu beharrekoa gertatzeko, Izpiritu Sainduaren kontu. Hala eta guztiz ere, 'Maisua'k bere bizar zuriak (eta negozioa) zaintzeko ez dirudi Jainkoagan fede haundirik duenik, eta *aingeru guardako* pribatu bat kontratatu du antza denez. Ez du hegalkik, baina bai egundoko biboteak!

MARTIN ARANA

OSASUNAREN ARDURAZ

Edozein adinatan hazteko metodoa

ARIKETA fisikoa, medikamentu naturalak eta elikadura razionala dira Anatoli Palko mediku ortopedista sobietarrak pertsonen taila kontrolatzeko asmatu duen metodoaren oinarria. Urte askotan, adin desberdinetako pazienteekin edukitako lan-esperientziak erakusten duenez, metodologia honek estaturaren gain aktiboki eragiteko ahalmena ematen omen du. Umetan eragin handiagoa da —hilabeteko zenbait zentimetro izateraino—, baina baita espezialisten ustez beren hazkunde-zonak erabat itxirik dauzkaten pertsona helduek ere beren garaiera gehitu dezakete. Ikusi egin beharko.

Sistemak muskulu desberdinentzat ariketa multzo bat suposatzen du, pixkanaka karga gehituz bete behar direnak. Muskulua eta giltzadurak malguak egiten direnean, pazienteak estimulagailu bereziekin hasiko dira ariketak burutzen, bizkarrezurra eta zagoak luzatu eta lepoaldea zuzentzeko. Garrantzi handikoa da gorputza epeldu eta gozatzea ariketak egin aurretik. Baita gorputzenborreko muskulu sakonen masajeak eta tratamendu termikoak ere. Guzti honek ehunen odol-gorastapena hobeagotzen du, bide batez hazkundea estimulatuz.

Aldi berean garrantzi handia ematen zaio elikadurari: lekale eta fruta freskoak, ogi beltza eta semola bere taila luzatu nahi duen pertsonaren jan neurrian ezinbesteko osagaiak dira. Edari alkoholikoak eta tabakoa erabat baztertu behar dira, noski.

XABIER AGIRRE

EULIAK OPORRETARA

Bidaizaletasuna areagotzen ari omen da urtetik urtera. Joan den udan oporretara abiatutako guztien artean ba omen zeuden bai eta ere bi euli:

—Zeharo urduri niagon —esaten omen zion batak besteari.

—Bai, neska, ni ere bihar ateratzen naun, eta bi gau zeramazkinat bat ere lorik egin gabe —besteak.

Hala bada, joan dira bi euliak oporretara eta handik hilabetera itzultzerakoan, ezertarako denborarik gabe, elkartu egiten dira, bien pasadizoak elkarri kontatzeko:

—Ez dakin zein ondo ibili naizen... Sartu nintzen motozale baten bizarren artean eta Europa guztia korritu dinat: fresku-fresku gainera. Horiak parajeak ikusi ditudanak... Eta hi?, zer moduz konpondu haiz?

—Hau ere niri egokitu behar, neska. Sartu nintzen gizon baten monederoan, irekitzen zuen bakoitzean hiri desberdin bat bisitatuko nuelakoan. Eta bai zera! Katalana hunan eta atzo arte barruan egon behar izan dinat! Ia-ia bertan akabatu naun!

ILE KONTUAK

Joxe ilea zuritutako gizona dugu; Martin berriz, ilerik gabe geratu dena.

Martin.—Kontxo Joxe, aspaldiko! Hiri ere zuritu zaik ilea, e? Astoei ere halaxe gertatzen zaiek!

Joxe.—Astoei zuritu egiten zaiek, baina kalabazei ez omen zaie atera ere egiten!

ETB, burujabetasuna eta burugabekeria

EUSKAL Telebista orain lema aldarrikatuz atera zen euskaldungoa kalera duela sei-zazpi urte. Eskakizun herritar horren indarrak erdietsi zuen ETB martxan ipintzea, lege egoera 'de facto' onartu behar izan zutelarik horren kontra agertzen ziren indar espānolistek. Euskaldunok garaipen txiki bat lortu zuten. Horren ilusioa egin zuten: «euskarak sekula izan ez duen tresna bat izango du orain».

ETB ez zen (ez da) Euskal Herri osora ailegatzeko. Baina onartzen da ezinbestean. Ez du programazioan eta telebista ereduan asmatzen. Baina onartu egiten da. Ez dago besterik. Ez dago hizkuntz eredurik eta barne-produzioa kaskarra da. Baina onartzen da, medio berria da. Sortu berria.

Jaurilaritza PNV da jaun eta jabe. EITBn berak egiten du eta desegiten du nahi duen guztia, nahi duen moduan.

Informatiboak erdaraz ematen hasi ziren gero, PSOEren eta APren argudio berberak erabiliz PNVk bere ahotan: «gizarte osoak ordaintzen du ETB eta euskaldunek nahiz erdaldunek behar dute lekua telebistan». Erabaki horren oinarrian arrazoi bat baino ez dago: PNVk erdarazko informatiboak nahi ditu telebistan bere ikuspegi politikoa zabaltzeko, euskaraz mugatua bait da beti audientzia.

EUSKALDUNGOA ez dago gustora ordean telebista horrekin. PNVk tranpa egin dio Euskal Herriari. Euskal Telebista agindu du eta Telebista elebidun kaskar bat egin du.

«ETB euskara hutsez eta Euskal Herri osoan» eskatzen du euskaltzaleak. PNVk erabaki beharra dauka, ezin dezake Arzalluzek EGIko gaztetxoekin euskaltzale propaganda egin ETBn gero eta erdara gehiago erabiltzen den bitartean.

Aterabidea: bi telebista egitea bakar baten prezioan. Euskara hutsez bata. Erdaraz (batez ere) bestea. Euskaltzaleen aurrean muturra garbitu, PNVk erdarazko tele-informatiboak mantendu eta zerga-ordaintzaile erdaldunen aurrean koartada ederra eskuratu. Ez da karanbola txarra.

Gizartean ordean gauzak ez daude lehen bezala PNVrentzat. PNV puskatu egin da eta PSOErekin ezkondu beharrean aurkitzen da Jaurilaritza mantendu ahal izateko. Sozialista espānolek J.M. Azpiroz sartuko dute EITBn J. Ortuondoren aholkulari moduan. Baina ETBk berean darrai. Informatibo kaskarrak eta jeltzaleak, programazioan ezin asmatuaz, publizitatea eskuratu ezinik eta audientzia behera.

Telebista bakarra dauka Komunitate Autonomo honek euskaraz eta vampiro baten moduan zurruputzen dio ETB-2k odola (baliabideak).

BAINA azterketa hankamotz geratuko litzateke ETB baizik kontutan hartuta. Hemen, oraindik orain Televisión Española da bere bi kateetan, eta bere bi sukurtsaletan, Telenorte eta Telenavarra, gehien ikusten den telebista. Erdara hutsezko telebista da eta euskaldun guztiok ordaintzen ditugu telebista publiko hori mantentzeko zergak.

Sozialista espānolek garbi agertu dute egunotan zer nahi duten ETBn: telebista kate bakar bat eta elebiduna. TVE espānolez, noski!

Erantzuna berehala etorri da alderdi politiko nahiz erakunde herritarretatik: zergatik ez dute Telenorte edota Telenavarra euskalduntzen?

Erantzuna ez da bat ere zaila: sozialista espānolek espānolez nahi dituzte País Vasco eta Navarra direlakoak eta estatutua onartu zuten alderdiek ez daukate legezko indarririk (ez eta bestelakorik ere) Euskal Herrian emititzen duen edozein telebista edota irratiaren hizkuntzaren erabilera arauzkotzeko.

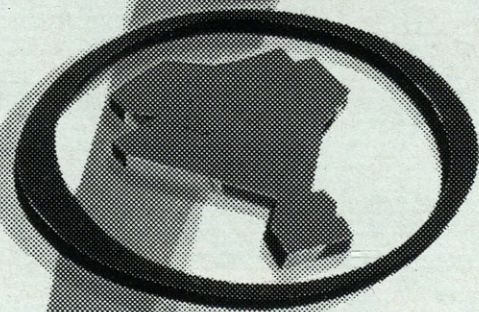
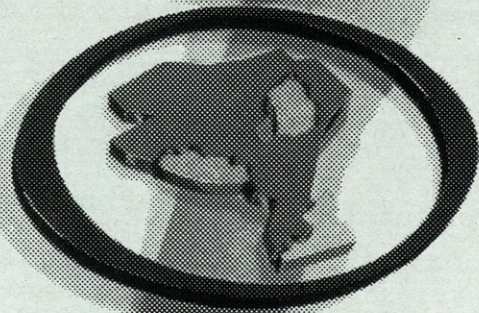
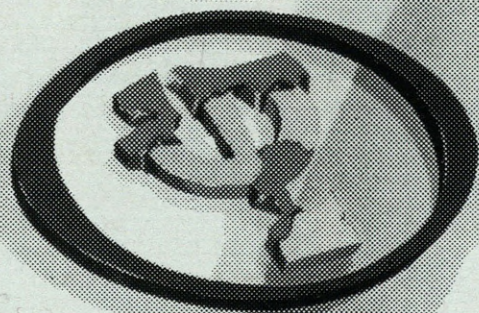
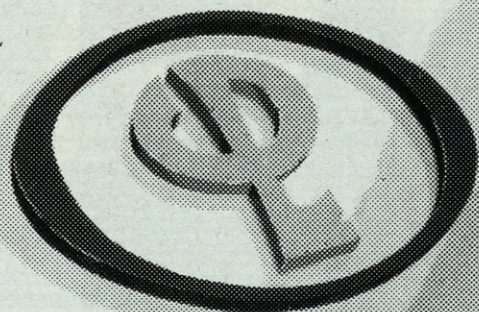
Horixe da benetazko arazoa. PSOEren zaunka espāñol hau, eta Ortuondoren dimititzeko borondatea, hautesleei begira egindako pantomima hutsa baino ez dira. Espāñolago agertzen da bata eta euskaldunago bestea bakoitza bere baskaren aurrean.

Azken finean, ez PNV ez PSOErentzat ETB ez da funtsezko gaia. Horri buruz ager ditzakete ezberdintasunik. 'Funtsezko gaiak' diren horietan ederki asko ezkondukir jarraitzen dute.

Hau da, burugabe jarraitzen du ETBk eta burujabetasunik ez daukan Euskal Herriak telebista mailan euskararen normalizazioa garatzeko.

INAKI URIA

CAJA LABORAL POPULAR LAN KIDE AURREZKIA

- Euskal Herri osoan ordezkaturik dagoen Kutxa bakarra gara.
- Euskal Lehen Enpresa-Taldearen bul-tzatzaile garen Entitatea.
- Eta gainera... hona gure gaztetasuna:

1959	1988
Lehen Bulegoa	190 Bulego
Lehen Bezeroa	725.000 Bezero
Lehen Milioia	221.000 Milioiko aurrezkia

...29 urtetan soilik.

- Zatoz elkarlanean parte hartzera.

**Horrexegatik,
Lan Kide Aurrezkia
"Euskadiko Kutxa" da**

Euskadiko Kutxa

TELESFORO MONZON

Hitzak eta Idazkiak

«Nere bizian, asko gizon balio haundiko ezagutu ditut. Gutik naute, Monzonek bezanbat lagundu, nere biziko jokabideen garbiki ikusten eta sakontzen» (Piarres Larzabal).

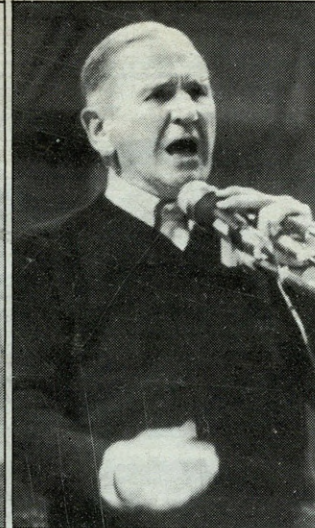

«Ez nuen behin ere ikusi edo entzun murmurika edota esamesa gaiztotan, nahiz eta gizagaixoak gorri-gorriak aditu eta irentsi. Horra hor egiazko gizatasuna» (Julen Madariaga).

Monzon egiazko askatasunaren izpiritua da; lau haizetara zabaltzekoa, erosotasun eta atsedenarekiko loturak apurtzekoa, gaur egungo borroka gazteei dagokielako pentasakera galgarrian lokartzea urteen poderioz...» (Alfonso Sastre).

«Biharko Euskal Herria euskalduntzen ez badugu, Euskal Herriaren hizkuntza, mintzaira, hizkera, bene benetan, beheko mailetik hasi eta goiko mailetaraino egiten ez baldin badugu, esan dezakegu hori ez dela Euskal Herria».

«Nik, benetako politika egitasunean oinarritzen dela sinisten dut»

«Neretzat, bere lanaren merezimendu garrantzitsuena ez datza poetika teknikan, Monzonek ematen duen bere izpiritu egoeraren aitormenean baizik, gure herriak nozituriko astindu gogorretan, XX. mendearen lehen erdikadaren azkenetan suertatutako gertakarien kausaz. Orduan dator bere ahotsa beste poetenekin tartekatzerara, eta beraiekin batera, gure herriarren ahots bihurtzen da» (Jesus Maria Leizaola).

«Kultur arloan, non dihardudan lanean, kolaboratzaile kementsua izandu da Telesforo Monzon, giza mailan bihotz handiko gizona zen bezalaxe» (Jose Migel Barandiaran).

INFORMAZIO GEHIAGO NAHI BADUZU
BETE EZAZU TXARTEL HAU ETA
HELBIDE HONETARA BIDALI:

JAIZKIBEL KULTUR ZERBITZUAK
Posta-kutxatila 3.175
DONOSTIA

Izena
Abizenak
Kalea Znb.
Herria Herrialdea
Telefonia